Πανηπειρωτική

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ • ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΠΣΕ) • ΙΟΥΛΙΟΣ–ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022 • Αρ. φύλλου 23 • ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Κληρονομιά και η Κοιλάδα Αχελώου - Γέφυρα Κοράκου

Το αίτημα της αναστήλωσης της γέφυρας του Κοράκου παραμένει ισχυρό

σελ. 12–13

Γνωριμία με το μαρτυρικό χωριό Τσερίτσανα. Η ξακουστή βρύση της Τσερίτσανης

σελ. 6

Τάσος Χαλκιάς, ο γητευτής του κλαρίνου

Η προτομή του Τάσου Χαλκιά κοσμεί την πλατεία της Κοινότητας Γρανιτσοπούλας, του τόπου όπου μεγάλωσε

σελ. 11

Το καγκελάρι

Ο πάνδημος πανηγυριάτικος χορός των Τζουμερκιωτών

σελ. 15

«Σύνδεσμος Ηπειρωτών Ζωγράφου "Η Ήπειρος"»

Σημαντική η προσφορά του συλλόγου στα πολιτιστικά της πόλης

σελ. 7

Η Ελλάδα γερνά, η Ήπειρος καταρρέει δημογραφικά

Κατά 5,1% μειώθηκε ο πληθυσμός της Ηπείρου όταν σε ολόκληρη τη χώρα η μείωση είναι 3,5% σε σχέση με το 2011, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ

Οι γυναίκες ανέρχονται σε 5.357.232 άτομα και αποτελούν το 51,3% του πληθυσμού, ενώ οι άνδρες είναι 5.075.249 άτομα.

Ο πληθυσμός στην Ήπειρο, οι συνέπειες και ο προβληματισμός. Επισημοποιήθηκε ακριβώς κάτι που ήταν γνωστό.

Μειωμένος κατά 17.313 ο πληθυσμός της Ηπείρου! Η Ήπειρος, χωρίς καμία υπερβολή, καταρρέει δημογραφικά. Απίστευτες και σε πολλά θέματα απρόβλεπτες οι συνέπειες. Επόμενο ήταν. Η αύξηση της θνησιμότητας, η μείωση των γεννήσεων, η έλλειψη ουσιαστικών κοινωνικών παροχών, η ανυπαρξία οιασδήποτε πολιτιστικής υποδομής, η πλήρης εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα, τα φαινόμενα γεωγραφικής κινητικότητας –εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση– και η πλειοδοσία των διορισμών στον τριτογενή τομέα, που αφορά κυρίως την πρωτεύουσα, είναι μερικά από τα αίτια του προβλήματος.

Το δημογραφικό, πλέον, κατέστη απειλή για την Ήπειρο. Η απειλή αυτή, αν δεν αντιμετωπιστεί με άμεσα και ουσιαστικά μέτρα, χωρίς υπερβολή, μπορεί να οδηγήσει σε «σβήσιμο» της περιοχής μας από τον χάρτη!

Οι αριθμοί είναι αμείλικτοι και αποτυπώνουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ένας τόπος ακριτικός, ο οποίος αδειάζει διαρκώς από νέους ανθρώπους και έχει στα όριά του δήμους με τον πιο γερασμένο πληθυσμό σ' ολόκληρη την Ευρώπη.

Μία είναι η εικόνα σ' όλα τα χωριά της Ηπείρου. Κλειστά τα πάντα! Κλεισμένα πατζούρια. Σε πολλά σπίτια καρφωμένα. Αυλές απεριποίητες. Κήποι, αληθινή ζούγκλα. Τα καφενεία κλειστά ή με κάνα δυό νοματαίους μέσα. Ελάχιστος ο κόσμος. Μέσος όρος ηλικίας πάνω από 65.

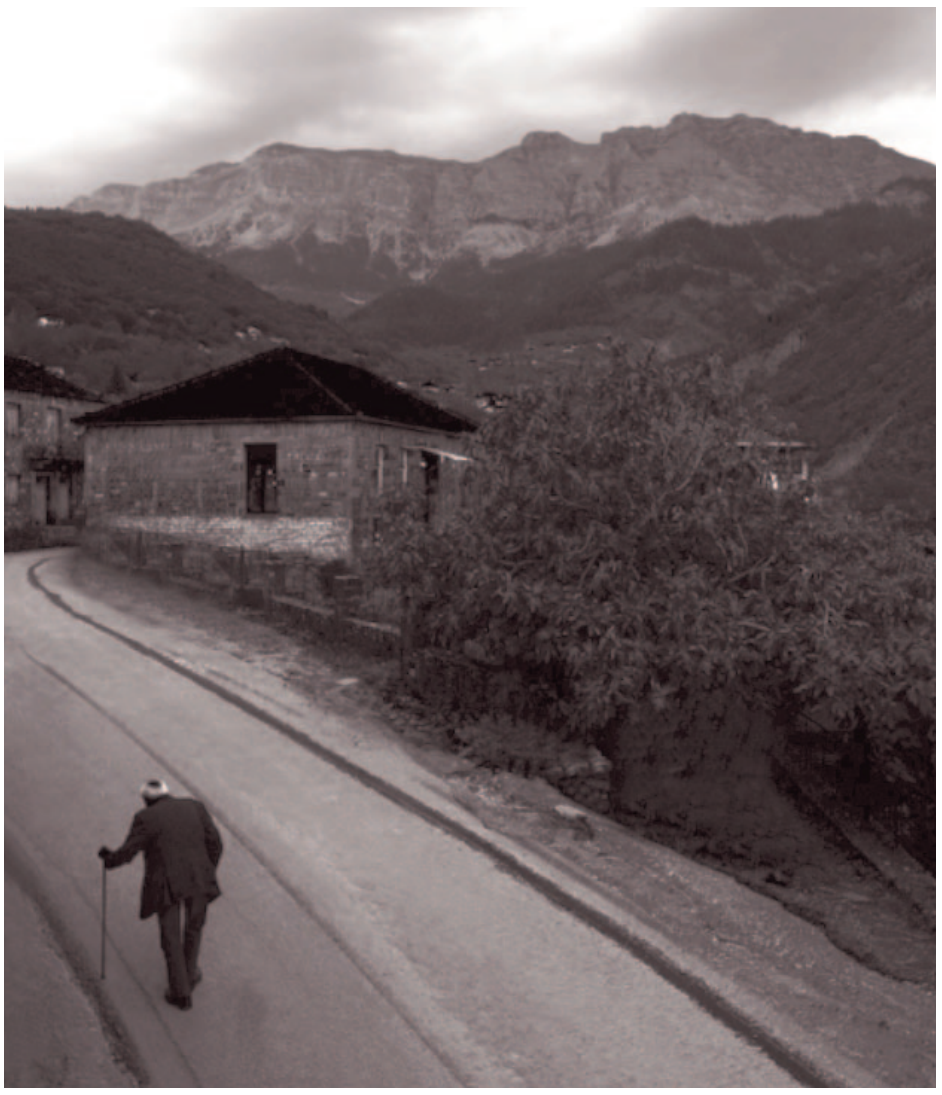

Ερημιά παντού... (Φωτ.: Γιάννης Καραμπούλας)

Αυτή είναι η εικόνα στα χωριά μας. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Κι αν γίνεται μια κάποια κίνηση τον Αύγουστο, μετά ερημιά.

Κι όσοι έμειναν, στο πόδι βρίσκονται για να φύγουν.

Επιβεβαιώθηκαν όλα αυτά, επισήμως με την απογραφή.

Διακρίνει κανείς κάποια χαραμάδα αισιοδοξίας;

Σελ. **8–9**

Ηπειρώτικο Παραδοσιακό Πανηγύρι στο κέντρο της Αθήνας

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας στηριγμένη απόλυτα στα παραδοσιακά δεδομένα διοργανώνει το Ηπειρώτικο Παραδοσιακό Πανηγύρι

2 Οκτωβρίου 2022

ΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ

Η καρδιά της Αθήνας θα χτυπήσει Ηπειρώτικα!!!

Αρχίζουμε 12 το μεσημέρι κι όσο αντέξουμε...

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Κανόνες και αρχές απαράβατοι

Η ΠΣΕ διευκρινίζοντας τη λειτουργία του ΔΣ εξέδωσε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας λειτουργεί με βάση το Καταστατικό της και σύμφωνα με τις αρχές και τις αξίες της Ηπειρώτικης παράδοσης και γενικά του Ηπειρώτικου πολιτισμού.

Διοικείται δε από 25μελές Διοικητικό Συμβούλιο, όπως ορίζει το Καταστατικό και η Γενική Συνέλευση.

Οι παρατάξεις –αναγκαίες για την ομαλή λειτουργία και αποτελεσματική δράση της ΠΣΕ– δεν επιβάλλουν τακτική και δεν χειραγωγούν Σωματεία, Αδελφότητες και Ομοσπονδίες–μέλη της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας ούτε είναι αρμόδιες να δημοσιοποιήσουν τις αποφάσεις τους, πολύ δε περισσότερο τη δραστηριοποίηση των οργάνων της ΠΣΕ. Όπου και όταν η ΠΣΕ καλεί μέλη της προκειμένου να προβληματιστούν και να διατυπώσουν απόψεις επί προβλημάτων παρέλκει η περαιτέρω αναφορά σε παρατάξεις.

Η πολιτική και η δράση της ΠΣΕ εκφράζεται από τα όργανά της και ειδικότερα «ο Πρόεδρος εκπροσωπεί την Συνομοσπονδία σε όλες τις σχέσεις της και αναφορές, ενώπιον κάθε Αρχής και κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου».

Σε κάθε περίπτωση η ενημέρωση πραγματοποιείται από τις Ανακοινώσεις και τα Δελτία Τύπου.

Απεβίωσε ο π. βουλευτής Άρτας, Δημήτρης Τσιρώνης

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με θλίψη πληροφορήθηκε το θάνατο του πρώην βουλευτή Άρτας Δημήτρη Τσιρώνη, ο οποίος έφυγε σε ηλικία μόλις 62 ετών.

Είχε γεννηθεί το 1960 στη Μικροσπηλιά Άρτας.

Διετέλεσε Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου. Διετέλεσε Πρόεδρος Προανακριτικής και μέλος Εξεταστικών Επιτροπών της Βουλής. Αποτέλεσε μέλος της Επιτροπής Περιφερειών και της Υποεπιτροπής Νησιωτικών και Ορεινών Περιοχών της Βουλής.

Σπούδασε Οικονομικά στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας (Α.Σ.Ο.Ε.Ε.). Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης με ειδίκευση την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Ως βουλευτής εργάστηκε για την επίλυση των προβλημάτων της Ηπείρου. Ανέπτυξε πλούσια κοινωνική δράση και ήταν ιδιαίτερα αγαπητός στην κοινωνία της Άρτας.

Η συνεργασία του με την ΠΣΕ ήταν άψογη και γι' αυτό αποδοτική.

Στην οικογένειά του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

ΔΙΟΔΙΑ: Η «Άπειρος Γαία» συντάσσεται με την ΠΣΕ

Το ΔΣ του Εκπολιτιστικού Μορφωτικού και Λαογραφικού Συλλόγου Ηπειρωτών Νέας Ιωνίας Αττικής **«Άπειρος Γαία»** συζήτησε το θέμα των διοδίων στη συνεδρίαση της 5.7.2022.

Στο υπόμνημα που εγκρίθηκε ο Σύλλογος επισημαίνει: «Η μετάβαση των αποδήμων στις πόλεις και στα χωριά της Ηπείρου καθίσταται σχεδόν απογορευτική απ' τα πανάκριβα και πολλά διόδια. Γι' αυτό και το ΔΣ του Συλλόγου συντάσσεται με το αίτημα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ), όπως επικαιροποιήθηκε και στο τελευταίο Συνέδριο, για άμεση μείωση και σταδιακή κατάργηση όλων των διοδίων και των τελών διέλευσης στη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου και Ακτίου- Πρέβεζας».

Πανηπειρωτική

Όργανο της
Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Κλεισθένους 15, 105 52, Αθήνα • Τηλ.: 210 3241137-3243822 • Fax: 210 324382 e-mail: info@panepirotiki.com
Facebook: Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
site: www.panepirotiki.com

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:
Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος,
Πρόεδροςτου ΔΣ της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ από Συντακτική Επιτροπή:
Χρήστος Τούμπουρος • Γιάννης Βέλλης • Μαρίκα Γκόνη • Μηνάς Ζέρβας
Ελένη Κοντούλη • Γιώργος Μουσγάς • Κατερίνα Σχισμένου
Μαρίνα Τζάκου • Ηλίας Χρηστάκος

Εκδήλωση της Ομοσπονδίας Μουργκάνας υπό την αιγίδα του Δήμου Φιλιατών

Η βροχή δεν πτόησε τους οργανωτές της μουσικοχορευτικής παράστασης «Από τη ζωή ως το θάνατο ένα τραγούδι δρόμος», που έγινε στους Φιλιάτες στις 12 Αυγούστου 2022. Την εκδήλωση για τη πολυσήμαντη και πολυκύμαντη ζωή του Ηπειρώτη οργάνωσε η Ομοσπονδία Μουργκάνας και ήταν υπό την αιγίδα του Δήμου Φιλιατών.

Την εκδήλωση άνοιξε ο γεν. γραμματέας της Ομοσπονδίας Μουργκάνας, **Δημήτρης Κανακόπουλος** που καλωσόρισε όλους τους συμμετέχοντες, και ευχαρίστησε τον Δήμαρχο Φιλιατών **Σπύρο Παππά**, τον Πρόεδρο του ΔΣ της ΠΣΕ **Χρυσόστομο (Μάκη) Κιάμο-Χήτο**, τον Βουλευτή Θεσπρωτίας της ΝΔ, **Βασίλη Γιόγιακα** και τους Προέδρους και μέλη των Αδελφοτήτων. Ευχαρίστησε θερμά τις Αδελφότητες Αμπελώνα, Γαρδικίου, Καλλιθέας, Λεπτοκαρυάς, Λίστας, Μπράνιας, Ραβενής, Τσαμαντά και την επιτροπή Αποδήμων Λίμποβου για την οικονομική στήριξη και χορηγία.

Στη συνέχεια ανάγνωσε τα χαιρετιστήρια μηνύματα των Προέδρων των Ομοσπονδιών της Ηπείρου. Ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Αδελφοτήτων Καλαμά Ιωαννίνων **Κώστας Στεργίου** στο χαιρετιστήριο ανάφερε: «Έχουμε πολύ κακή εμπειρία από τις Ανεμογεννήτριες στο Κασιδιάρη. Όλοι μαζί να αποτρέψουμε την εγκατάσταση νέων. Σας συγχαίρουμε και συμπαρατασσόμαστε. Το κοινό κάλεσμα των Ομοσπονδιών μας να γίνει εφαλτήριο αγωνιστικών δράσεων. Καλή επιτυχία».

Ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Κόνιτσας **Μιχάλης Μαρτσέκης** ανάφερε: «Συγχαίρουμε την Ομοσπονδία Μουργκάνας για τη πρωτοβουλία συσπείρωσης των Ηπειρωτικών δυνάμεων της Αποδημίας στη βάση προβολής και διεκδίκησης λύσεων στα σοβαρά προβλήματα που έχουν συσσωρευτεί. Καλή επιτυχία στις εκδηλώσεις σας».

Ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Τζουμερκιωτών **Χρήστος Λαναράς** ανάφερε: «Συμπαρατασσόμαστε αγωνιστικά στη κοινή δράση των Ομοσπονδιών μας. Έχουμε χρέος να κρατήσουμε αμόλυντα τα βουνά, τα νερά και το τόπο μας από καταστροφικές επιπτώσεις για το κέρδος λίγων. Καλή επιτυχία».

Ο Δήμαρχος Φιλιατών **Σπύρος Παππάς** χαιρέτισε τη διεξαγωγή της 5ης Γιορτής Πολιτισμού ΜΑΝΑ ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ στη πρωτεύουσα του Δήμου και αναφέρθηκε στη Μουργκάνα των Βαρελάδων, των Χαλκουργών, των Καλατζήδων, των Καλλιτεχνών, Λογοτεχνών και των Αποδήμων που έδειξαν φιλότιμο, εργατικότητα, δημιουργία σε όλο το κόσμο. Συνεχάρη την Ομοσπονδία για το έργο της και τόνισε το σημαντικό ρόλο των Αδελφοτήτων. Η Ομοσπονδία δώρισε στο Δήμαρχο αντίτυπο της συλλεκτικής έκδοσης του αγώνα των 16 χωριών, στυλό πολλαπλών χρήσεων για επιτυχημένους μηχανικούς και μέτρο ιδιαίτερου συμβολισμού.

Ο Πρόεδρος του ΔΣ της ΠΣΕ **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος**, ανάφερε ότι η ΠΣΕ είναι ο ύψιστος θεματοφύλακας του λαϊκού πολιτισμού και των παραδόσεων της Ηπείρου. Συνεχάρη την Ομοσπονδία και τόνισε την ανάγκη και χρέος συσπείρωσης για την αντιμετώπιση χρονιζόντων σοβαρών προβλημάτων. Για τις ΑΠΕ και Ενεργειακά (Αιολικά, Φωτοβολταϊκά, Υδροηλεκτρικά) ανάφερε ότι η ΠΣΕ απαιτεί τη συγκρότηση Εθνικού και Περιφερειακού Σχεδιασμού. Δεν είναι ενάντια στις ΑΠΕ. Με συγκεκριμένους κανόνες και να αναλάβει η Ήπειρος ό, τι της αναλογεί και όχι ό, τι εξυπηρετεί τους επιχειρηματίες. Με ιδιαίτερη έμφαση «...αν είναι δυνατόν» τόνισε την αντίθεση εγκατάστασης ανεμογεννητριών στους ιστορικούς τόπους του Σουλίου και της Μουργκάνας.

Η Ομοσπονδία δώρισε στην ΠΣΕ τη συλλεκτική έκδοση και CD με ανέκδοτα τραγούδια της Μουργκάνας.

Ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας **Νίκος Παπαθανασίου** αναφέρθηκε εκτενώς στα σοβαρά προβλήματα του τόπου μας. Στις ελλείψεις δομών και προσωπικού της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και ανάδειξε τα αιτήματα μας. Στο απαρχαιωμένο οδικό δίκτυο και την ανύπαρκτη τοπική συγκοινωνία. Στην απαράδεκτη κατάργηση υποκαταστημάτων των Τραπεζών και ανάδειξε την άμεση λύση με κινητά ΑΤΜ για όλα τα χωριά. Στην ανάγκη κατάργησης των ανταποδοτικών τελών για τα απόβλητα που οι Απόδημοι πληρώνουμε διπλά. Στην ακρίβεια και το κόστος μετακίνησης (καύσιμα, διόδια) που λειτουργούν απαγορευτικά για επίσκεψη στα χωριά μας. Βάσει και της πρότασης της ΠΣΕ να καταργηθούν τα διόδια που έχουμε χρυσοπληρώσει. Επίσης ανάφερε για τα ενεργειακά έργα που σχεδιάζονται με μοναδικό κριτήριο το κέρδος και δίνουν χαριστική βολή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του τόπου μας. Ευχαρίστησε θερμά τα χορευτικά και τη Βαρβάρα και θοδωρή Μπότσαρη για τη σημαντική προσφορά τους. Ο Α΄ Αντιπρόεδρος της Ομοσπονδίας **Δημήτρης Δάλλας** αναφερόμενος στα μηνύματα των Γιορτών Πολιτισμού ΜΑΝΑ ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ τόνισε ότι αγκαλιάζουν όλους τους Ηπειρώτες και είναι ένας ακόμη λόγος που η 5η διεξάγεται στη πρωτεύουσα του Δήμου. Στη συνέχεια η **Βαρβάρα Μπότσαρη** που από κοινού με το **Θοδωρή Μπότσαρη** είχαν την καλλιτεχνική επιμέλεια και διδασκαλία της ιδιαίτερα απαιτητικής Μουσικοχορευτικής παράστασης «Από τη ζωή ως το θάνατο ένα τραγούδι δρόμος» προλόγισε και απάγγειλε τα κείμενα. Η παράσταση ολοκληρώθηκε στο μεγαλύτερο μέρος -λόγω βροχής- υπό τα συνεχή χειροκροτήματα των θεατών για τις άψογες εκτελέσεις του χορευτικού της Ομοσπονδίας και του χορευτικού του Γραικοχωρίου Ηγουμενίτσας. Στην είσοδο διατέθηκαν τα φύλλα της Εφημερίδας της ΠΣΕ, το κάλεσμα των Ομοσπονδιών και οι εκδόσεις της Ομοσπονδίας. Η εκδήλωση «ντύθηκε» μουσικά από την ορχήστρα του **Λευτέρη Γκιόκα**. Η παράσταση και συνολικά η εκδήλωση δέχθηκαν πολλά συγχαρητήρια για την άψογη διοργάνωση.

Δ.Σ. της ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΜΟΥΡΓΚΑΝΑΣ

Τιμήθηκε το ολοκαύτωμα των Σουλιωτών στη Μονή Σέλτσου

Στις 23 Αυγούστου 2022 τιμήθηκε στη μονή Σέλτσου Πηγών Άρτας το ολοκαύτωμα των Σουλιωτών. Στο Σέλτσο κατέφυγαν τα Χριστούγεννα του 1803, μετά την πτώση του Σουλίου και τον ιστορικό χορό του Ζαλόγγου Πρέβεζας, περίπου 1150 Σουλιώτες, αγωνιστές και γυναικόπαιδα, με επικεφαλής τον Κίτσο και τον Νότη Μπότσαρη.Επακολούθησε μακρά πολιορκία και πρωική αντίσταση. Η μονή κυριεύτηκε από τους Τουρκαλβανούς του Αλή πασά τον Απρίλιο του 1804. Κατά την πρωική έξοδο των Σουλιωτών ελάχιστοι κατόρθωσαν να διασωθούν, μόνο 40 μαχητές, ανάμεσά τους και ο 13χρονος Μάρκος Μπότσαρης με τον πατέρα του Κίτσο Μπότσαρη.

«Στα νερά του μανιασμένου Αχελώου προτίμησαν να πέσουν πάνω από 500 γυναικόπαιδα για να μην υποδουλωθούν στα χέρια των εχθρών, ενώ διακόσια και πλέον γυναικόπαιδα γκρεμίστηκαν στο βάραθρο του Πέτακα, πίσω από τη μονή, για να αποφύγουν τον ατιμασμό και την αιχμαλωσία».

Παρευρέθηκαν ο περιφερειάρχης Ηπείρου **Αλέξανδρος Καχριμάνης**, ο Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων **Γιώργος Στύλιος**, ο βουλευτής Άρτας **Χρήστος Γκόκας**, ο Δήμαρχος Καραϊσκάκη **Περικλής Μίγδος**.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησαν ο πρόεδρος

Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος, η Α΄ Αντιπρόεδρος **Μαρίκα Γκόνη** η οποία ανέγνωσε και «Το Χρονικό της Εξόδου των Σουλιωτών στο Σέλτσο» και ο έφορος Δημοσίων Σχέσεων **Αντώνης Κοντός**.

Περικλής Μίγδος: Οι θυσίες συνεχίζονται...

Ο Δήμαρχος Γεωργίου Καραϊσκάκη **Περικλής Μίγδος** στη σύντομη ομιλία του τόνισε ότι οι θυσίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα...

«Αιματοβαμμένα τα χώματα του Σέλτσου και τα νερά του Ασπροπόταμου από αίμα Σουλιωτών-πρεσβευτών του ήθους και αξιών ζωής.

Ανείπωτη η τραγωδία του Σέλτσου, ανείπωτη η τραγωδία του ολοκαυτώματος.

Ιδανικά και αρχές μιλούν στις καρδιές όλων των Ελλήνων.

Και οι θυσίες συνεχίζονται...

Θυσιάζεται ο ξενιτεμένος νέος μας στα μεγάλα αστικά κέντρα στο βωμό μιας καλύτερης ζωής, αφήνοντας πίσω αγαπημένους ανθρώπους και ερειπωμένα χωριά.

Θυσιάζεται η φύση και ο τόπος μας στο βωμό των πολυεθνικών εταιρειών και των συμφερόντων τους.

Μόνη μας ελπίδα η συνεννόηση μεταξύ μας και ο σεβασμός στον αγώνα των εναπομεινάντων ανθρώπων που κρατούν θερμοπύλες».

Χρυσόστομος Μάκης Κιάμος–Χήτος, πρόεδρος της ΠΣΕ: Πανανθρώπινη διδαχή!

Η αντιπροσωπεία της ΠΣΕ. Από αριστερά: Αντώνης Κοντός, Μαρίκα Γκόνη, Μάκης Κιάμος

«Η Μάχη του Σέλτσου και η τελευταία θυσία των Σουλιωτών το 1804, είναι ένα δεύτερο Ζάλογγο, τραγικότερο ίσως, σχετικά όμως άγνωστο στο ευρύ κοινό. Βαρύ το τίμημα που πλήρωσε ο Ελληνισμός στη μάχη για την αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού. Από τους 1400 περίπου Σουλιώτες που κατέφθασαν στην Ιερά Μονή, που υπήρχε στο Σέλτσο, διασώθηκαν μόνο 65. Είναι ευχάριστο το γεγονός ότι από φέτος ορίστηκε με Προεδρικό Διάταγμα ως επίσημη εορτή και αργία. Και πρέπει να γίνουν γνωστά τα μηνύματα. Ο πρωικός θάνατος αντί της ατιμωτικής αιχμαλωσίας. Ακατάλυτα τα διδάγματα. Πατριωτική και πανανθρώπινη η διδαχή τους».

Σέλτσος, ένας τόπος ιερός

Αυτός είναι ο τόπος μας, ο μικρός, ο μέγας που γεννά ανθρώπους και προκαλεί ένα Σέλτσο, την αρχή της επανάστασης στη Μεγαλόχαρη και δημιουργεί μια νέα ιστορική διάσταση στη στάχτη των ημερών μας. Αν είναι να αναβιώνουμε με γιορτές μνήμης και εορτασμούς αυτές τις στιγμές είναι, επειδή σήμερα, αν και δε στερούμαστε τον τόπο που σε κάθε του σημείο φωνάζει η ιστορία και όχι μόνο η ιστορία της επαναστατημένης Ελλάδας, αλλά και του Πύρρου, της Βυζαντινής εποχής, της νεώτερης ιστορίας, τελικά διαπιστώνουμε πως λείπουν οι Άνθρωποι.

Σέλτσος, ο τόπος είναι ποτισμένος με αίμα και ένδοξη ιστορία μιας και εκεί χάθηκαν τρείς γενιές Μποτσαραίων, όταν στις 23 Απριλίου το 1804 προτίμησαν την αυτοθυσία και τον γκρεμό από την ατίμωση και σκλαβιά. Από τους 1400 περίπου Σουλιώτες που κατέφθασαν στην Ιερά Μονή που υπήρχε στο Σέλτσο διασώθηκαν μόνο 65. Το ολοκαύτωμα των Σουλιωτών στο Σέλτσο είναι η τελευταία πράξη του πρώτου μέρους του δράματος, λίγο πριν ανοίξει η αυλαία για το γενικό ξεσηκωμό των Ελλήνων και πριν αντηχήσει στα βουνά και στους κάμπους το νέο τους σύνθημα «ελευθερία ή θάνατος». Το ολοκαύτωμα των Σουλιωτών στο Σέλτσο είναι ένας φωτεινός πίνακας καταδίκης και καταγγελίας του κατατρεγμού και της βίας που πέφτει με δριμύτητα πάνω στους ταπεινούς κι ανυπεράσπιστους.

Και δε μιλάμε για πληθυσμούς, αλλά για ήρωες που περπατούν και θα περπατούν και ίσως περπατούν και σήμερα στα σκοτεινά. Για παραδείγματα που η λυματολάσπη τους δεν τους έχει τυφλώσει νου και ματιά, αλλά αντιθέτως τους δείχνει τον πραγματικό δρόμο μέσα στη ζωή. Ίσως να είναι λίγοι και πλέον εκλεκτοί, να μην ανήκουν σε συντεχνίες και κάθε είδους παρέες, να μην είναι γνωστοί και αναγνωρίσιμοι αλλά σιωπηλοί και συνεπείς με τους ίδιους τους εαυτούς τους και το έργο που επιτελούν. Η ελευθερία είναι όμως ένας συνεχής αγώνας, αληθινή αποδέσμευση από εσωτερικούς και εξωτερικούς καταναγκασμούς. Ελευθερία σημαίνει αυτογνωσία και για να την αποκτήσεις χρειάζεται προσπάθεια, τόλμη και αγώνας.

Η συνείδηση της πραγματικότητας έγινε ανιστορική αφού ποτέ δεν διδαχτήκαμε σωστά την ιστορία μας και όχι μόνο αυτό -τη διδαχτήκαμε στο μέτρο που είχε διάθεση ο κάθε εκπαιδευτικός- ενώ η τοπική ιστορία ήταν στη διάθεση των παππούδων μας και στην καλύτερη περίπτωση των γονιών μας, να μας τη μάθουν και να μας τη διδάξουν. Μπερδέψαμε την ελευθερία με την ασυδοσία γιατί κανένας δεν μας δίδαξε πως κάποιοι πολέμησαν για την ελευθερία που δεν είναι και τόσο αυτονόητη, ή κληρονομημένη ή δώρο, αλλά είναι μια μόνιμη ή θα έπρεπε τουλάχιστον έτσι να είναι μια μόνιμη και πολύτιμη περισυλλογή και προσπάθεια, μια διαρκής γνώση και κατάκτηση και όχι μια διαρκής θέση ακινησίας με θέα το καφεπότηρο στη πλατεία. Ας δούμε πιο συνειδητά γύρω μας, ας σκεφτούμε πιο ελεύθερα αλλά με γνώση και σύνεση, ας διδαχθούμε...

Κατερίνα Σχισμένου

Το 2ο Αντάμωμα Ετεροδημοτών

Μια γιορτή αφιερωμένη στους ετεροδημότες υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος

Την **Πέμπτη 18 Αυγούστου 2022**, **στην κεντρική πλατεία της Ροδαυγής Άρτας**, πραγματοποιήθηκε το «**2ο Αντάμωμα»**, μια γιορτή αφιερωμένη στους Ετεροδημότες Άρτας. Προσκεκλημένοι ήταν όλοι οι Σύλλογοι Αρτινών ανά την Ελλάδα και, φυσικά, οι Αρτινοί συμπολίτες. Το «Αντάμωμα» είναι ένας θεσμός που ξεκίνησε πέρυσι που τον διοργανώνει ο Δήμος Αρταίων με τη στήριξη της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Διοργανώνεται τον Αύγουστο, ένα μήνα που πολλοί Αρτινοί ετεροδημότες επισκέπτονται την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

Το επίσημο «παρών», μεταξύ άλλων έδωσαν, ο Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης **Γιώργος Στύλιος**, ο Βουλευτής του ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ **Χρήστος Γκόκας**, ο Αντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Άρτας **Βασίλης Ψαθάς**, ο Αντιδήμαρχος Πολιτισμού **Νίκος Λιόντος**, ο Πρόεδρος της Κοινότητας Αρταίων **Αντώνης Καραμπίνας**, ο Πρόεδρος της Αδελφότητας Ροδαυγής **Σπύρος Μάνος**, ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ραδοβιζινών **Γιώργος Μανιώτης**, ο Αντιπρόεδρος της Ομοσπονδίας Τζουμερκιωτών **Χρήστος Γκατζόγιας**, ο Υπεύθυνος Τύπου της Ομοσπονδίας Τζουμερκιωτών **Ανδρέας Ζανίκας**, Πρόεδροι Πολιτιστικών Συλλόγων κ.α. Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε ο Έφορος Δημοσίων Σχέσεων **Αντώνης Κοντός**.

Ο χαιρετισμός του Αντώνη Κοντού, Εφόρου Δημοσίων Σχέσεων της ΠΣΕ

«Αφού σας καλωσορίσω όλους θα συγχαρώ τον Δήμο Αρταίων και όλη την οργανωτική επιτροπή, για το σημερινό 2ο Αντάμωμα των Ετεροδημοτών, που γίνεται υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος, που έχω την τιμή να την εκπροσωπώ!

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία εκπροσωπεί περισσότερους από 450 Συλλόγους, Αδελφότητες, και ομοσπονδίες!

Σας μεταφέρω τους χαιρετισμούς του προέδρου κ. Μάκη Κιάμου, καθώς επίσης και όλου το Δ.Σ. της Π.Σ.Ε.

Ο πρόεδρος πολύ θα ήθελε να είναι σήμερα μαζί μας, δυστυχώς όμως μια ίωση τον καθήλωσε στο κρεβάτι με πυρετό!

Σε παρόμοιες εκδηλώσεις, κ. Δήμαρχε, η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος θα είναι πάντα δίπλα σας!

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Πρόεδρο, και σε όλο το συμβούλιο της κοινότητας Ροδαυγής, για την άψογη φιλοξενία!

Πρόκειται για μια εξαιρετική εκδήλωση συνάντησης των Αρτινών, όλων όσοι γεννήθηκαν στην Άρτα και των μονίμων, αλλά και των ετεροδημοτών.

Χαίρω ιδιαίτερα που συναντιόμαστε σ' αυτό το χωριό, που αν δεν υπήρχε η έντονη αντίδραση όλων των φορέων, τα φωτοβολταϊκά στο Πουρνάρι που επιχείρησε να εγκαταστήσει η ΤΕΡΝΑ θα είχαν αλλοιώσει ουσιαστικά το κλίμα και στην ουσία θα είχα αλλάξει τη ζωή των κατοίκων.

Κάτι τέτοιο επιχειρήθηκε να γίνει και πιο πάνω στον Άγιο Νικόλαο, το περίφημο φράγμα. Το αποτρέψαμε με μεγάλη προσπάθεια και προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας. θέλω να πω ότι μόνο με συλλογική προσπάθεια θα έχουμε επιτυχίες. Αυτό τον σκοπό υπηρετεί και το αντάμωμά μας. Με μεγάλη χαρά βλέπω πως φέτος είμαστε περισσότεροι από το 1ο αντάμωμα που είχε γίνει πέρυσι! Ραντεβού λοιπόν του χρόνου στο 3ο αντάμωμα που θα είμαστε σίγουρα περισσότεροι!

Διατυπώθηκαν ουσιαστικές προτάσεις που αφορούσαν την ανάπτυξη του νομού και γενικότερα ολόκληρης της Ηπείρου. Ο προβληματισμός ήταν έντονος σχετικά με τους κινδύνους που αφορούν την άναρχη ανάπτυξη και κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων στους ποταμούς καθώς και την τοποθέτηση υπερβολικού αριθμού ανεμογεννητριών. Όλοι οι ομιλητές τόνισαν δεν πρέπει να γίνεται τίποτε σε βάρος του περιβάλλοντος και των δικαιωμάτων των κατοίκων. Να λαμβάνεται υπόψη αναγκαστικά η κοινή γνώμη.

Στο τέλος της εκδήλωσης, όλοι δήλωσαν ικανοποιημένοι για την πρωτοβουλία και όπως όλα δείχνουν ένας νέος θεσμός καθιερώθηκε στα ηπειρώτικα πράγματα.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ -ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

6ο Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών

Μια εξαιρετική εκδήλωση 9.7.2022, κατά γενική ομολογία κρίθηκε απόλυτα επιτυχημένη, διοργάνωσε ο Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Ν. Κορινθίας. Σε ανακοίνωσή του ο Σύνδεσμος τονίζει:

«Ο Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας και το Ν.Π.Δ.Δ. Δήμου Σικυωνίων «ΜΗΚΩΝΗ» στα πλαίσια του θεσμού «ΣΙΚΥΩΝΙΑ 2022» διοργάνωσε το 6ο Φεστιβάλ Παραδοσιακών χορών, Σάββατο 9 Ιουλίου στην πόλη του Κιάτου.

Στην Εκδήλωση παρευρέθησαν, Βουλευτές Νομού Κορινθίας, Εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφέρειας, Πρόεδροι Φορέων και Συλλόγων του Νομού μας και ιδιαίτερα μας τίμησαν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος** για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά και Πρόεδρος του Συλλόγου Ηπειρωτών Ηλιούπολης κ. **Πρημυκίρης Κωνταντίνος**.

Στο Φεστιβάλ συμμετείχαν χορευτικά τμήματα Πολιτιστικών Συλλόγων Νομού Κορινθίας, παρουσιάζοντας χορούς από διάφορες περιοχές της Ελλάδας: Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας (Κόντισα, Ζαγόρι, Θεσπρωτία και Μέτσοβο), Σύλλογος Γυναικών Διμηνιού «ΝΕΦΕΛΗ» (Νησιά Αιγαίου), Σύλλογος Γυναικών Μουλκίου (Θεσσαλία), Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Σουλίου (Πάρος - Νάξος), Λύκειο Ελληνίδων παράρτημα Κιάτου (Μακεδονία), Π.Ο.Λ.Κ.Α. Σικυώνας «Εύχαρις» (Θράκη), Ένωση Κρητών Κορινθίας (Κρήτη).

Με το ξεκίνημα των τραγουδιών και των χορών, οι χορευτές και οι χορεύτριες αφέθηκαν ελεύθεροι, στον πλούτο των συναισθημάτων που η ρυθμική κίνηση και η μουσική δημιουργούν και έγιναν ένα με τον ήχο των χειροκροτημάτων των θεατών, μία επιβράβευση για την επικοινωνία, την μέθεξη και την χαρά που τους προσέφεραν με τον χορό τους.

Η Ιστορία, η Παράδοση και ο Ελληνικός μας Πολιτισμός μέσα από τον χορό και το τραγούδι, πλημμύρισαν το χώρο και τον χρόνο.

Συγχαρητήρια σε όλους τους Συμμετέχοντες Συλλόγους που υφαίνουν τις σχέσεις τους, μέσα σε πνεύμα συνεργασίας και αλληλοσεβασμού, πολλαπλασιάζοντας έτσι τις δυνάμεις για την στήριξη και διατήρηση της Πολιτιστικής μας κληρονομιάς και δημιουργώντας παράλληλα θεμέλια σταθερά, για την μετάδοσή τους με ευλάβεια στις επόμενες γενιές.

Οι χορεύτριες και οι χορευτές επικοινώνησαν και απέδειξαν με την τέλεια παρουσίαση των Ελληνικών μας χορών, το Υγιές του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ μας ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «Δείξτε μου πως χορεύει ένας λαός και θα σας πω αν ο Πολιτισμός του είναι άρρωστος ή Υγιής» έλεγε ο Κομφούκιος.

Ευχαριστούμε όλους, όσοι παρευρέθησαν και τίμησαν με την Παρουσία τους, τις προσπάθειες των Συλλόγων μας και των χορευτών-τριών, δίνοντας μας την δύναμη να συνεχίσουμε με αισιοδοξία, βουτώντας βαθειά στις ρίζες της Ιστορίας και της Παράδοσής μας ανασύροντας πάντα στον αφρό της Μνήμης μας, καρπούς που έχουν την Γεύση του Μέλλοντος.

Ο Πρόεδρος της Π.Σ.Ε. **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος** απηύθυνε θερμό χαιρετισμό, συνεχάρη τους συμμετέχοντες Συλλόγους και απένειμε Αναμνηστικά Συμμετοχής στο Φεστιβάλ, στους Προέδρους των Πολιτιστικών Συλλόγων οι οποίοι και εξέφρασαν την ευγνωμοσύνη τους.

Η προβολή και ο σεβασμός της Ιστορίας, η διατήρηση και η μεταλαμπάδευση των Ηπειρώτικων Παραδόσεων και εν γένει η Ανάπτυξη του Πολιτισμού και η μετάδοσή τους με κάθε ευλάβεια στις νεότερες γενιές, καθοδηγούν τα βήματα του Συνδέσμου Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας. Σας συγχαίρουμε θερμά για το έργο σας, τόνισε στον χαιρετισμό του ο πρόεδρος της ΠΣΕ Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος

Πάντα η εκπροσώπηση του Ανώτατου φορέα της Ηπειρώτικης Αποδημίας (Π.Σ.Ε.) στις Εκδηλώσεις μας, με τον Πρόεδρο ή Μέλος του ΔΣ, δημιουργεί στα Μέλη μας αισθήματα υπερηφάνειας και μας δίνει την ψυχική δύναμη, να συνεχίσουμε την προβολή και μετάδοση ιδιαίτερα στις νεότερες γενιές, ότι η Ηπειρώτικη Γη μας έδωσε και ότι ο Πολιτισμός της γέννησε.

Ευχαριστούμε θερμά τον Πρόεδρο της Π.Σ.Ε., για την επιλογή του να παρευρεθεί και να τιμήσει την Εκδήλωσή μας.

Ευχόμαστε σε όλους τους Συμπατριώτες μας ΚΑΛΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ»

ΕΝΩΣΗ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

Μια εξαιρετική εμφάνιση πραγματοποίησε η Ένωση Ηπειρωτών Περιστερίου, στο Άλσος Περιστερίου, 9.7.2022 στο φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών. Το χορευτικό συνόδευσε η ορχήστρα του Μανόλη Μαγκλάρα.

Το χορευτικό της Ένωσης Ηπειρωτών Περιστερίου

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ-ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ

Ήπειρος και Ανατολή

Μια εξαιρετική μουσικοχορευτική εκδήλωση διοργάνωσε ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ηπειρωτών Γαλατσίου-Λαμπρινής στο Ανοιχτό Θέατρο Άλσους Βεΐκου Γαλάτσι 12.7.2022 με θέμα: Ήπειρος και Ανατολή.

Ένα μουσικό ταξίδι στη φιλόξενη Ήπειρο, που στον κόρφο της δέχτηκε τόσους Έλληνες πρόσφυγες της Μικρασιατικής καταστροφής. Πολλοί εγκαταστάθηκαν, έζησαν, δημιούργησαν και πλούτισαν το πολιτιστικό ηπειρώτικο στερέωμα. Χαρές και πίκρες ανάκατα, τραγούδια και θρήνοι, Μικρασιάτικα ακούσματα συμφυρόμενα με την ηπειρώτικη μουσική μελωδία, δημιούργησαν ένα εξαιρετικό πολιτιστικό εποικοδόμημα.

Διδάσκαλος χορού είναι ο Κώστας Καλύβας, ο οποίος είχε και τη γενική επιμέλεια της εκδήλωσης, τα δε τραγούδια απέδωσε η ορχήστρα του Θοδωρή Γεωργόπουλου.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησαν ο πρόεδρος **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος**, η Α΄ Αντιπρόεδρος **Μαρίκα Γκόνη**, ο Ταμίας **Παύλος Χρήστου**, ο Έφορος Τύπου **Χρήστος Τούμπουρος** και το μέλος **Ηλίας Χρηστάκος**.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με μοιρολόγι που απέδωσε με μοναδικό και βιωματικό τρόπο η ηπειρώτισσα ηθοποιός **Γεωργία Ζώη**.

Ο πρόεδρος της Π.Σ.Ε. **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος** στον χαιρετισμό του συνεχάρη το σύλλογο και ιδιαίτερα την πρόεδρο **Γεωργία Τσιουρή – Κωστούλα** που με την προσπάθειά τους αυτή παρουσιάζουν το φιλόξενο και φιλότιμο ηπειρώτικο στοιχείο, καθώς και τη συμπόρευση του ηπειρώτικου με τον ανατολίτικο πολιτισμό. Ήταν μια εξαιρετική εκδήλωση όπου αποτυπώθηκε ο συγκερασμός του Ηπειρώτικου με τον Ανατολίτικο πολιτισμό.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ «Ο ΠΥΡΡΟΣ»

Ο Σύλλογος Ηπειρωτών Δήμου Λαυρεωτικής μετά την τριετή αποχή λόγω κορωνοϊού πραγματοποίησε την 24/7/2022 στον ιστορικό χώρο της ΑΚΕΛ στο Λαύριο την ετήσια μουσικοχορευτική εκδήλωση.

Φιλοξενούμενοι ήταν ο Λαογραφικός Σύλλογος Βορειοπειρωτών «ΧΑΟΝΕΣ», και ο Σύλλογος Μικρασιατών Αναβύσσου για τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ Δονάτος Γκέλιας.

Ομολογουμένως ήταν μια εξαιρετική εκδήλωση από την οποία εντυπωσίασε το παραδοσιακό κέρασμα με τσίπουρο και κρασί Ηπειρώτικο, γραβιέρα ΗΠΕΙΡΟΣ και, φυσικά, πίτες Ηπειρώτικες.

ΕΝΩΣΗ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΑΧΑΡΝΩΝ

Μετά από τρία χρόνια πανηψυρικής απουσίας

Η Ένωση Ηπειρωτών Αχαρνών διοργάνωσε 2.7.2022 ένα αντάμωμα Ηπειρωτών, ένα όμορφο πανηγύρι, εκεί ψηλά στον Προφήτη Ηλία στο Μενίδι.

Ένα αντάμωμα που βασίστηκε εξ ολοκλήρου στον εθελοντισμό και στην υποστήριξη φορέων και ανθρώπων, στο κέφι, στη θετική διάθεση και στην αγάπη για την Ήπειρο, την πατρίδα μας.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε η Α΄ Αντιπρόεδρος **Μαρίκα Γκόνη** και ο Ειδικός Γραμματέας **Χριστόφορος Ευθυμίου** και τα μέλη **Μηνάς Ζέρβας**, **Δημήτρης Σούκης**.

Όλοι/ες όρισαν συνάντηση στο επόμενο ηπειρώτικο γλέντι που θα γίνει 9.9.2022 στα γραφεία του Συλλόγου.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ

Το Σάββατο το βράδυ 16 Ιουλίου 2022 οι Ηπειρώτες Καματερού πραγματοποίησαν την αναβληθείσα από το προηγούμενο Σάββατο εκδήλωσή τους. Αν και μέσα Ιουλίου η προσέλευση του κόσμου ήταν ικανοποιητική.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία εκπροσώπησαν ο έφορος Δημοσίων Σχέσεων **Αντώνης Κοντός** και ο Ειδικός Γραμματέας **Χριστόφορος Ευθυμίου**.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ ΜΠΡΑΒΟ στα μέλη του ΔΣ του Συλλόγου και στους εθελοντές για την άψογη φιλοξενία και εξυπηρέτηση.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΑΛΛΗΝΗΣ

Στον προαύλιο χώρο του 2ου Λυκείου Παλλήνης, ο Σύλλογος Ηπειρωτών Παλλήνης διοργάνωσε στις 2.7.2022 μια εξαιρετική εκδήλωση με καθαρό ηπειρώτικο χρώμα. Να τονιστεί πως ο σύλλογος είναι νεοσύστατος. Η εκδήλωσή του όμως ήταν αντάξια εξαιρετικών εκδηλώσεων που διοργάνωσαν άλλα -παλιά- ηπειρώτικα σωματεία. Η Πανηπειρωτική εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρο **Χρυσόστομο (Μάκη) Κιάμο-Χήτο**, τον ταμία **Παύλο Χρήστου** και τα μέλη της **Δονάτο Γκέλια** και **Γιώργο Τζομάκα**.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΕΡΑΜΙΤΣΑΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Μετά τις αρχαιρεσίες που έγιναν την Κυριακή 15.05.2022 η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου, που συγκροτήθηκε σε σώμα την Τρίτη 24.05.2022 έχει ως εξής.

Πρόεδρος: **Ζήκος Κόντης**
Αντιπρόεδρος: **Κωνσταντίνος Κολοβός**
Γραμματέας: **Νάσος Ανδρεόπολος**
Ταμίας: **Σταυρούλα Πίκουλη**
Μέλη: **Παναγιώτης Μπουντρής**, **Κωνσταντίνος Μπουκουμάνης**, **Γεώργιος Αλεξάκης**
Για την Ομοσπονδία Μουργκάνας αντιπρόσωπος: **Ιωάννης Βέλλης**
Για την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας: **Ιωάννης Βέλλης**

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:
ΠΡΟΕΔΡΟΣ:
Ζήκος Κόντης 6944656057
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ:
Νάσος Ανδρεόπουλος 6936108918
email nassoykos@gmail.com
Σελιδα facebook https://www.facebook.com/groups/568633011647477

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

«Καραϊσκάκεια 2022»

Εξαιρετική επιτυχία σημείωσαν οι εκδηλώσεις που έγιναν φέτος στη Σκουληκαριά Άρτας, από 22.7.2022 μέχρι 24.7.2022, τη γενέτειρα του αρχιστρατήγου Γεωργίου Καραϊσκάκη.

Στα πλαίσια των τριήμερων εκδηλώσεων πραγματοποιήθηκαν ποδοσφαιρικοί αγώνες, αγώνες δρόμου, μουσικοχορευτικά δρώμενα, ομιλία με θέμα: «Για τον εθνικό μας "έρωτα" Γεώργιος Καραϊσκάκης» από την Δρ. Μαρία Παναγιωτοπούλου, προϊσταμένη ΓΑΚ-Τμήμα Ευρυτανίας.

Στη διαδρομή ο ποδηλάτης διήλθε ιστορικούς τόπους στους οποίους ο ήρωας άφησε το στίγμα του, αποτίνοντας τον δέοντα φόρο τιμής. Τον ποδηλάτη συνόδευσαν σε όλη τη διαδρομή με το αυτοκίνητό τους, ο Ειδικός Γραμματέας της ΠΣΕ Χριστόφορος Ευθυμίου και ο πρόεδρος της Αδελφότητας Σκουληκαριάς Δημήτρης Κραμπής.

Η πρόεδρος του Συνδέσμου Ηπειρωτών Νομού Κορινθίας Σταυρούλα Σκαρμούτσου και η ταμίας του Συλλόγου Κάλλη Ελευθερία υποδέχτηκαν στο Κιάτο, τον ποδηλατοδρόμο Ανδρέα Γεωργόπουλο

Ο Ανδρέας Γεωργόπουλος «τερματίζει» στη Σκουληκαριά

Η διαδρομή

Στα «Καραϊσκάκεια 2022» πραγματοποιήθηκε ποδηλατική διαδρομή «Από το μνήμα στο λίκνο», από τη Σαλαμίνα στη Σκουληκαριά. Την οργάνωσε η Αδελφότητα Σκουληκαριτών Άρτας.

Ο παλαίμαχος ποδηλάτης της ΑΕΚ **Ανδρέας Γεωργόπουλος** πραγματοποίησε ειδική ποδηλατική πορεία, συνολικού μήκους 388 χιλιομέτρων προς τιμήν του εθνικού μας ήρωα, Γεωργίου Καραϊσκάκη. Αφετηρία ήταν ο τάφος του ήρωα στον Άγιο Δημήτριο Σαλαμίνας, το Σάββατο 23 Ιουλίου και τερματισμός την Κυριακή 24 Ιουλίου 2022 στη γενέτειρα του ήρωα Σκουληκαριά Άρτας.

Ο Περικλής Μίγδος, δήμαρχος Δήμου Καραϊσκάκη, δήλωσε:

«Ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη και η Τοπική Κοινότητα Σκουληκαριάς ευχαριστούν και συγχαίρουν την Αδελφότητα Σκουληκαριτών για την υποδειγματική της συνεργασία στην συνδιοργάνωση των εκδηλώσεων "Καραϊσκάκεια 2022" καθώς επίσης για την οργάνωση και επιμέλεια εκ μέρους της Ποδηλατικής Διαδρομής- μοναδικού ιστορικού περιεχομένου- η οποία πρόσθεσε αίγλη και μεγαλοπρέπεια στο τριήμερο των εκδηλώσεων προς τιμήν του Αρχιστράτηγου της Ελληνικής Επανάστασης Γεωργίου Καραϊσκάκη. Ιδιαίτερες ευχαριστίες προς τον αθλητή Ανδρέα Γεωργόπουλο που διήνυσε τόσα χιλιόμετρα, από τον τάφο του ήρωα, από τον άγιο Δημήτριο δηλαδή Σαλαμίνας μέχρι τη γενέτειρα του Καραϊσκάκη, τη Σκουληκαριά Άρτας. Η πράξη του αυτή δείχνει το βαθύ πατριωτικό αίσθημά του και αποτυπώνει τον ακέραιο αγωνιστικό χαρακτήρα του που καθοδηγείται από το παράδειγμα του ήρωα Γεωργίου Καραϊσκάκη».

Επιβλητική η παρουσία του Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων

Με πολυπληθή παρουσία χορευτικού τμήματος στα «Καραϊσκάκεια 2022», ο Σύλλογος Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων τίμησαν τον Αρχιστράτηγο Γεώργιο Καραϊσκάκη και παράλληλα έδειξαν έμπρακτα τις σχέσεις Αγάπης και Αλληλεγγύης που δημιουργήθηκαν με την Αδελφοποίηση του Δήμου Καραϊσκάκη με τον Δήμο Φυλής

θερμά συγχαρητήρια σ' όλους και ιδιαίτερα στους χορευτές/τριες για την άκρως εντυπωσιακή παρουσία τους.

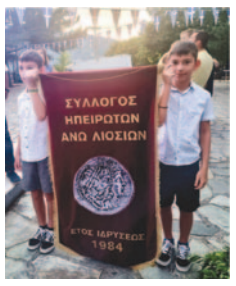

Ο Χορευτικός Όμιλος Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων καταχειροκροτήθηκε από τους παρευρισκομένους

Ο πρόεδρος του Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων **Χρήστος Ρούσσας** δήλωσε:

«Ευχαριστώ τον Δήμο Γεωργίου Καραϊσκάκη αλλά και τον φίλο και δήμαρχο **Περικλή Μίγδο,** για την τιμή που μου έκαναν να παρευρεθώ στον τόπο καταγωγής του Αρχιστράτηγου Γεωργίου Καραϊσκάκη, που αποτελεί και τόπο δικής μου καταγωγής και να μου απονεμηθούν τιμητικές πλακέτες, τόσο ως Προέδρου του Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων που συμμετείχε με τη χορευτική Ομάδα του στην εκδήλωση αυτή, αλλά και ως δημοτικού συμβούλου και εκπροσώπου του αδελφοποιημένου ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ Municipality of Fyli, στον οποίο κατοικώ»

Ο Χορευτικός Όμιλος Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων καταχειροκροτήθηκε από τους παρευρισκομένους

Την πλακέτα παρέδωσε στον πρόεδρο του Συλλόγου Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων Χρήστο Ρούσσα, ο πρόεδρος της ΠΣΕ Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος

Ο Ανδρέας Γεωργόπουλος με τον Ειδικό Γραμματέα της ΠΣΕ Χριστόφορο Ευθυμίου

Στεφάνι κατέθεσε ο πρόεδρος της ΠΣΕ Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος

Ο Έφορος Δημοσίων Σχέσεων Αντώνης Κοντός, κατέθεσε στεφάνι ως εκπρόσωπος του Συλλόγου Κεντρικών Τζουμέρκων

30 οργανοπαίκτες και 20 τραγουδιστές ανταμώθηκαν στο Μονοδένδρι

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Το Διεθνές Κέντρο Ηπειρωτικής Μουσικής (ΔΙΚΗΜ) διοργάνωσε συναυλία αυθεντικής ηπειρώτικης μουσικής, την Τετάρτη 10 Αυγούστου, στο εξαιρετικής ομορφιάς και αρχιτεκτονικής υπαίθριο θέατρο «Άγγελος Κίτσος», στο Μονοδένδρι Ζαγορίου. Συνδιοργανωτές ήταν η Περιφέρεια Ηπείρου, ο Δήμος Ζαγορίου και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Κήπων Ζαγορίου «Η Μπάγια». Τελούσε δε υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας.

Στο μεγάλο αυτό αντάμωμα 30 νέων οργανοπαικτών και 20 τραγουδιστών, συμπεριλήφθηκαν σκοποί και τραγούδια 16 ιδιωμάτων ολόκληρης της Ηπείρου και επίσης πολυφωνικά τραγούδια από την ιδιαίτερη μουσική παράδοση του Πωγωνίου.

Η συναυλία οργανώθηκε με σκοπό την παρουσίαση στο κοινό μιας μοναδικής συλλογής από 92 τραγούδια που ηχογραφήθηκαν τον Απρίλιο του 2022 από τους ίδιους καλλιτέχνες.

Ήταν μια ποιοτική εκδήλωση, άρτια οργανωμένη και αυστηρά προσηλωμένη στα παραδοσιακά δεδομένα.

Την ΠΣΕ εκπροσώπησαν ο πρόεδρος **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος**, ο Έφορος Πολιτισμού **Νίκος Ζέκης** και το μέλος του ΔΣ **Κώστας Ζηκόπουλος**.

«Το ΔΙΚΗΜ ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2021 με κύριο αντικείμενο του τη διάσωση και διάδοση της παραδοσιακής μουσικής της Ηπείρου, μιας μουσικής που χάνεται στο πέρασμα των αιώνων και εξιστορεί μέσα από τους σκοπούς και τα τραγούδια της την μεγάλη ιστορία του τόπου μας».

Η προτομή του Μάρκου Μπότσαρη στη Βήσσανη

Στη Βήσσανη έγιναν τα αποκαλυπτήρια 13.8.2022 της Προτομής του ήρωα "Μάρκου Μπότσαρη".

Ο θρυλικός οπλαρχηγός είχε αναπτύξει δεσμούς με το χωριό όταν από το 1813 έως το 1820 κατοικούσε στον Κακόλλακο και ήταν Έπαρχος Πωγωνίου.

Η προτομή είναι δωρεά του Ιδρύματος Ελληνισμού Αμερικής επί Προεδρίας του αείμνηστου Μιχάλη Σέρβου και έγινε με δαπάνη της οικογένειας του, με αφορμή την συμπλήρωση 200 ετών **από την Εθνική μας Παλιγγενεσία.**

Ο ιστορικός-συγγραφέας Παύλος Παπανότης μίλησε με θέμα: «Μάρκος Μπότσαρης».

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι στον ανδριάντα η Α΄ Αντιπρόεδρος **Μαρίκα Γκόνη**.

Η Α΄ Αντιπρόεδρος της ΠΣΕ Μαρικά Γκόνη, καταθέτει στεφάνι στον ανδριάντα του Μάρκου Μπότσαρη

Η Επανάσταση στα Τζουμέρκα

Η Έναρξη της Επανάστασης του 1821 για την περιοχή της Άρτας στο Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι.

Το πανελλαδικής εμβέλειας και όχι μόνο της περιοχής της Άρτας γεγονός τιμήθηκε με μεγαλοπρέπεια στο ιστορικό Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο Βουργαρέλι, την Αγία Λαύρα της περιοχής.

Κυριακή βράδυ 7 Αυγούστου 2022 στον αύλειο χώρο του Μοναστηριούμε το υποβλητικό φως και τη μυσταγωγία του ιερού τόπου πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση σύμφωνα με το πρόγραμμα της πρόσκλησης από το Δήμο Κεντρικών Τζουμέρκων: Επιμνημόσυνη δέηση – Κατάθεση στεφάνων-Χαιρετισμοί-Ομιλίες. Την ΠΣΕ εκπροσώπησε ο Έφορος Δημοσίων Σχέσεων **Αντώνης Κοντός**, ο οποίος κατέθεσε και στεφάνι.

Θεσπρωτία: Η γραφική Πέρδικα υποψήφια στο διαγωνισμό "Best Tourism Villages"

Η γραφική **Πέρδικα** του Δήμου Ηγουμενίτσας, το **Φισκάρδο** του Δήμου Σάμης και η **Αρναία** του Δήμου Αριστοτέλη είναι τα τρία ελληνικά χωριά που θα εκπροσωπήσουν τη χώρα μας στον διαγωνισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), "Best Tourism Villages", όπως αποφάσισε η ειδική επιτροπή που συνέστησε η Υφυπουργός Τουρισμού αρμόδια για τις ειδικές μορφές Τουρισμού, Σοφία Ζαχαράκη.

Στόχος του "Best Tourism Villages" είναι να αναδείξει εξαιρετικά παραδείγματα προορισμού για αγροτουρισμό, με το Υπουργείο Τουρισμού να συμμετέχει στον διαγωνισμό για δεύτερη συνεχή χρονιά, στο πλαίσιο της προώθησης του ελληνικού αγροτουριστικού προϊόντος σε περιοχές με πληθυσμό μέχρι 15.000 κατοίκους, με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο διαγωνισμός αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα: α) στην απονομή του σήματος "Best Tourism Village", β) τη συμμετοχή στο πρόγραμμα αναβάθμισης για τις υποψηφιότητες που βρίσκονταν κοντά στο να λάβουν το παραπάνω σήμα γ) το δίκτυο των "Best Tourism Villages".

Επισημαίνεται ότι στην περυσινή -πρώτη της- συμμετοχή στον διαγωνισμό, η χώρα μας απέσπασε δύο σπουδαίες διακρίσεις, με τον δήμο Σουφλίου ως "best tourism village" και τον δήμο δυτικής Σάμου στο πρόγραμμα αναβάθμισης του οργανισμού.

Ελπίζουμε πως και φέτος η πανέμορφη Πέρδικα να αποσπάσει τα βραβεία.

Τιμήθηκε το Ολοκαύτωμα του Κεφαλοβρύσου

Για ακόμη μια χρονιά, τιμήθηκε η μνήμη 10.7.2022 των θυμάτων της Ναζιστικής θηριωδίας στο Κεφαλόβρυσο. Συμπληρώθηκαν 79 χρόνια από την ημέρα που όλο το χωριό βυθίστηκε στο πένθος. Από τη ημέρα όπου η επίθεση των Γερμανικών στρατευμάτων κόστισε τη ζωή σε 22 ανθρώπους και βύθισε στο πένθος την τοπική κοινωνία.

Την τελετή διοργάνωσε ο Δήμος Πωγωνίου, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου, την Π.Ε.Δ. Ηπείρου, την Τ.Κ. Κεφαλόβρυσου και την Ένωση Πωγωνησίων Ηπείρου.

Οι εκδηλώσεις μνήμης ολοκληρώθηκαν με την βράβευση των νικητών του αγώνα 5 χλμ. «Δρόμος Μνήμης».

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΤΣΕΡΙΤΣΑΝΑ

Γράφει ο Βασίλειος Βακάλης

Το Δημοτικό Διαμέρισμα των Τσεριτσάνων του Δήμου Δωδώνης είναι χτισμένο στις δυτικές πλαγιές της Ολύτσικας με μέσο υψόμετρο τα πεντακόσια είκοσι μέτρα. Το όνομα του χωριού έχει βλάχικη καταγωγή με στοιχεία σλαβικά. Η ρίζα ΤΣΑΡΝΙΤΣου σημαίνει το μαύρο χρώμα και δηλώνει τόπο με μουριές μαύρου καρπού. Στο κέντρο του χωριού πριν γίνουν έργα διαμόρφωσης υπήρχαν τέτοιες μουριές κάτι που ίσως σημαίνει ότι στο βάθος των αιώνων οι κάτοικοι παράλληλα με τις άλλες ασχολίες τους ίσως ασχολήθηκαν και με τη σηροτροφία. Δε φαίνεται σωστή η ετυμολόγηση του ονόματος που το θέλει να προέρχεται από τη σλαβική λέξη Τσάριτσα, που σημαίνει βασίλισσα. Το χωριό μετονομάστηκε ετσιθελικά σε Πλατάνια το 1954. Το 2019 με την αρωγή του τ. Πρύτανη **Γεώργιου Καψάλη**, του **Κώστα Πουλάκη**, Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών, της Νομικού **Χριστίνας Πουλίδου**, του Προέδρου της Βουλής **Κώστα Τασούλα** και του Φιλολόγου **Βασίλη Βακάλη** απέκτησε ξανά το αρχικό όνομά του.

Η εκκλησία του χωριού

Η σημερινή βρύση στα Τσερίτσανα

«Δεμένο με την Ολύτσικα»

Το πότε χτίστηκε το χωριό είναι άγνωστο. Την παλαιότερη ένδειξη για ύπαρξη οργανωμένης Χριστιανικής Κοινότητας αποτελεί η χρονολογία 1487 η οποία είναι σκαλισμένη στην πίσω όψη λίθινου «ρόδακα» που αποκαλύφθηκε στην Εκκλησία του Αϊ-Νικόλα το 1971. Η πρώτη γραπτή μαρτυρία για την ύπαρξη του χωριού ανάγεται στο 1697 όταν οι Τσεριτσανιώτες μαζί με άλλα εβδομήντα εννιά χωριά απευθύνονται με έγγραφό τους στον Ενετό Προβλεπτή της Κέρκυρας Αντόνιο Μολίνι και του ζητούν να τους προστατεύσει από επιθέσεις ατάκτων στιφών τα οποία έχοντας ως ορμητήριο την Πρέβεζα προέβαιναν σε ανήκουστες λεηλασίες, αρπαγές και βιασμούς γυναικών.

Η οικονομία των Τσεριτσάνων είναι φυσικά συνδεδεμένη με την Ολύτσικα στις πλαγιές της οποίας

για αιώνες αναπτύχθηκε η αιγοπροβατοτροφία η οποία σήμερα δεν υπάρχει πλέον και δυο μόνο κάτοικοι είναι βουτρόφοι. Παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις των εκάστοτε κρατούντων η κτηνοτροφία στην Ολύτσικα έχει εγκαταλειφθεί στην τύχη της. Η μετατροπή της παλαιάς αιγοπροβατοτροφίας σε βουτροφία απαιτεί και άμεσες αλλαγές στις στοιχειώδεις υποδομές. Σ' αυτές περιλαμβάνονται κυρίως η στεγάνωση και η ικανοποιητική επέκταση της υπάρχουσας δεξαμενής οβρίων υδάτων για το πότισμα των ζώων. Τα βοοειδή δεν έχουν τις ίδιες ανάγκες για νερό με τα πρόβατα και η μεταφορά νερού αυξάνει το κόστος για τους κτηνοτρόφους. Η βελτίωση της βατότητας του αγροτικού δρόμου προς τους βοσκότοπους είναι άλλο ένα θέμα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί σύντομα.

Και η ιστορία του χωριού είναι αναπόσπαστα δεμένη με την Ολύτσικα, όπου εύρισκαν καταφύγιο και ανάσα ελευθερίας οι κάτοικοι μακριά απ' το αρπακτικό και καχύποπτο βλέμμα των Τούρκων στα μαύρα χρόνια της δουλείας, που άρχισε για την περιοχή του 1430. Όσες ιστορικές μαρτυρίες υπάρχουν μας πληροφορούν ότι τα Τσερίτσανα ανέκαθεν κατοικούνταν μόνο από Έλληνες και Χριστιανούς ελληνόγλωσσους το πλήθος των οποίων κάποτε έφτανε στα πεντακόσια περίπου άτομα.

Σταθμό στην ιστορία του χωριού αποτελεί η ένταξή του στα παρασουλιωτοχώρια, μια περιοχή δηλαδή στην οποία δεν κυριαρχούσαν οι Οθωμανοί αλλά οι Σουλιώτες, οι σχέσεις των οποίων με τους Παρασουλιώτες δεν ήταν σχέση κυριάρχων προς δούλους. Οι Τσεριτσανιώτες ενίσχυαν τους σουλιώτικους αγώνες και είχαν κοινωνικές σχέσεις με τους ομοεθνείς και ομόθρησκους Σουλιώτες. Το δημοτικό τραγούδι «ΣΤΗ ΒΡΥΣΗ ΣΤΑ ΤΣΕΡΙΤΣΑΝΑ» που δημοσίευσε το 1824 στο Παρίσι ο Κ. Φωριέλ αναφέρεται στη μεγαλύτερη πανωλεθρία που έπαθε ο Αλή πασάς στις 20 Ιουλίου 1792 από τις Σουλιώτισσες.

Μέχρι το τέλος των πολέμων του Σουλίου με τον Αλή πασά τα Τσερίτσανα ήταν ελευθεροχώρι. Ο Αλής το μετέτρεψε διά της βίας σε τσιφλίκι του και το πρόσθεσε στα άλλα εννιακόσια τόσα τσιφλίκια που είχε! Μετά την εκτέλεση του Αλή απ' το σουλτάνο το χωριό έγινε ιδιοκτησία του τουρκικού δημοσίου μέχρι την απελευθέρωση.

Οι κάτοικοι-Ιστορία-Εθνική προσφορά

Οι Τσεριτσανιώτες διαθέτουν αγάπη για τον τόπο τους και φιλοπατρία. Συμμετείχαν σ' όλους τους εθνικούς αγώνες από τα προεπαναστατικά ακόμη χρόνια. Τσεριτσανιώτης πολεμά και πέφτει μαχόμενος στον Ντολμά κατά τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου το 1826. Ιδιαίτερη είναι η προσφορά των Τσεριτσανιωτών στους εθνικούς αγώνες του 1854, του 1912 - 13, στην Ουκρανική εκστρατεία, στη Μικρασιατική εκστρατεία και στο έπος του '40. Ξεχωριστή σελίδα προσφοράς στην πατρίδα αποτελεί η δράση των Γυναικών των Τσεριτσάνων κατά το 1912 -13 για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Τσεριτσανιώτισσες ανέβασαν στην πλάτη ορειβατικά πυροβόλα στα «Δυο Βουνά» της Ολύτσικας και απ' εκεί εβλήθησαν επιτυχέστατα τουρκικές οχυρώσεις πέριξ του Μπιζανίου. Προς τιμήν των Γυναικών αυτών, αυτών των θυγατέρων των Σουλιωτισσών και μανάδων των Γυναικών της Πίνδου, τελείται ετησίως επιμνημόσυνη δέηση, εκφωνούνται ομιλίες και κατατίθενται στεφάνια. Η δράση τους παρουσιάζεται στο βιβλίο «ΑΝΤΡΙΣΣΕΣ. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ΤΣΕΡΙΤΣΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ», ΑΘΗΝΑ 2006.

Από τους υπερασπιστές της ελευθερίας της Πατρίδας ξεχωρίζει ο Συνταγματάρχης **Δημήτριος Ν. Δήμος** ο οποίος έλαβε μέρος σε όλες τις πολεμικές περιπέτειες από το 1918 μέχρι το 1949. Συνολικά πολέμησε 6 1/2 χρόνια και τιμήθηκε με εννιά ανώτατες τιμητικές διακρίσεις.

Κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής στα Τσερίτσανα είχε την έδρα της η Συμμαχική Αποστολή, η οποία με τη στήριξη των Τσεριτσανιωτών συνέλεγε πληροφορίες για τις κινήσεις των Γερμανών και ενημέρωνε το Στρατηγείο Μέσης Ανατολής. Γι' αυτόν τον λόγο το χωριό έγινε στόχος των Ούννων οι οποίοι το έκαψαν ολοσχερώς το Σάββατο, 24 Ιουλίου 1943. Είναι και τα Τσερίτσανα ένα είδος μαρτυρικού χωριού και πρέπει αυτό να αναγνωριστεί επίσημα από την Πολιτεία. Στα χρόνια της κατοχής εκτελέστηκε από τους ναζί δι΄ απαγχονισμού ο Βασίλειος Α. Βακαλόπουλος, τουφεκίστηκε ο Γεώργιος Π. Πουλίδης και ο Ιωάννης Κ. Πούλιας. Η συμβολή των Τσεριτσανιωτών στο εθνικό αντιστασιακό κίνημα υπήρξε μεγάλη. Σχεδόν σύσσωμος υπήρξε η συμμετοχή τους στις δυο κυριότερες αντιστασιακές οργανώσεις ΕΟΕΑ - ΕΔΕΣ και ΕΑΜ.

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα διεκδικεί από τη Γερμανία τις δίκαιες αποζημιώσεις για τις υλικές καταστροφές - και όχι μόνο - τις οποίες διέπραξαν οι ναζιστικές δυνάμεις κατά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Στις αποζημιωτικές αυτές διεκδικήσεις εντάσσουν και οι Τσεριτσανιώτες τις αντίστοιχες δικές τους όχι για λόγους εκδίκησης, αλλά διότι αυτό επιβάλλει το δίκαιο, η ιστορική δικαιοσύνη και το ευρωπαϊκό νομικό σύστημα. Οι Τσεριτσανιώτες - ουδέποτε και με κανένα τρόπο - δεν παραιτήθηκαν από τις διεκδικήσεις αυτές. Προβλέπεται άλλωστε το αποζημιωτικό δικαίωμά τους αυτό από την Δ' Σύμβαση της Χάγης του 1907 η οποία το καθιστά ενεργό ως προς τη νομική του υπόσταση, απαράγραπτο και δικαστικά διεκδικήσιμο.

Εορτές-Επιφανείς Τσεριτσανιώτες

Εκκλησιαστικά τα Τσερίτσανα ανήκουν στη Μητρόπολη Ιωαννίνων. Ο κεντρικός ναός τιμάται επ' ονόματι του Αγίου Νικολάου και το ετήσιο πανηγύρι γίνεται στις 26 και 27 Ιουλίου στη μνήμη της Αγ. Παρασκευής. Στο κελί της Αγίας Τριάδας κατά παράδοση λειτουργούσε το 'Κρυφό Σχολειό'.

Πανηγύρι στην πλατεία του χωριού

Τα Τσερίτσανα είναι τόπος καταγωγής ή γέννησης αρκετών τιμίων αγωνιστών της καθημερινότητας αλλά και εξεχόντων ανθρώπων του πνεύματος και της επιστήμης. Ο Καθηγητής Ιωάννης Δάλλας, ποιητής, δοκιμιογράφος και πεζογράφος, ο Πανεπιστημιακός Καθηγητής Φυσικής Παν. Κόκκας, η μυθιστοριογράφος και Νομικός Χριστίνα Πουλίδου -έργα της τα μυθιστορήματα «ΑΝΩ ΚΑΤΩ» και «ΠΕΡΑ ΔΩΘΕ» - ο πρώτος και μεγάλος Έλληνας Φωτορεπόρτερ Πέτρος Πουλίδης, το αρχείο του οποίου αγόρασε η ΕΡΤ και το παρουσιάζει σε ψηφιακή μορφή και μεγάλος αριθμός άλλων επιστημόνων πολλών ειδικοτήτων αποτελούν την απόδειξη της φιλομάθειας των κατοίκων και του προοδευτικού τους χαρακτήρα.

Στο χωριό, στα Γιάννινα και στην Αθήνα λειτουργούν αντίστοιχοι Σύλλογοι Τσεριτσανιωτών.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια η υπηρεσιακή παρέμβαση κατέστρεψε το ομορφότερο μέρος του χωριού και εξαφάνισε τα πλατάνια της πλατείας τα οποία έστεκαν εκεί αιώνες και αιώνες μάρτυρες της ιστορίας του τόπου, στη σκιά των οποίων ξεκουράστηκε κάποτε και ο αυθεντικότερος των ηρώων του 1821 Μάρκος Μπότσαρης.

Η παλιά βρύση των Τσεριτσάνων (Φωτ.: Π. Πουλίδης)

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ «ΣΤΗΝ ΒΡΥΣΗ ΣΤΑ ΤΣΕΡΙΤΣΑΝΑ»

Στη βρύση στα Τσερίτσανα στη μέση από τη χώρα
Μπουλούκμπασιάδες κάθονταν κι όλο Μαργαριτιώτες.
Κι ακούρμαιναν τον πόλεμο, οπού 'καναν Σουλιώτες,
πώς πολεμούν μικρά παιδιά, γυναίκες σαν τους άντρες.
Ο Κουτσονίκας φώναξε από μετερίζι:
– Παιδιά, κρατήστε στα γερά, σταθείτε ψυχωμένα
κι ας έρχετ' ο Μουχτάρ πασάς και δέκα τρεις χιλιάδες.
Και γύρισε και χούγιαξε προς την Τουρκιά και λέει:
– Πού πας Μουχτάρ κι Αλή πασά, πού πάτε ωρέ ζαγάρια;
Δεν είν' εδώ το Χόρμοβο, μ' ουδέ κι ο Άϊ-Βασίλης
να 'μαστε σκλάβους τα παιδιά, γυναίκες στα χαρέμια.
Εδώ είν' το Σούλι το κακό, το κοσμοξακουσμένο,
που πολεμά η Τζιαβέλαινα σαν άξιο παλικάρι.
Σέρνει φουσέκια στην ποδιά, στουρνάρια στο ζουνάρι.
Βαστά τουφέκι σισανέ, σπαθί ξεγυμνωμένο
και το παιδί ζαλικωτό κι εμπρός απ' όλους πάει.

Τσεριτσανίτισσες με παραδοσιακή φορεσιά

Μνημείο

Σύνδεσμος Ηπειρωτών Ζωγράφου

Με θετικό πρόσημο έκλεισε η σεζόν 2021-22 για τον **Σύνδεσμο Ηπειρωτών Ζωγράφου «Η Ήπειρος»!**

Με την ενεργή συμμετοχή των **μελών**, τις άοκνες προσπάθειες του **Δ.Σ.**, του *χοροδιδασκάλου* **Απόστολου Γεωργίου** και του *μαέστρου* **Βαγγέλη Κώτσου**, ο Σύνδεσμος είχε μια δημιουργική χρονιά, όχι μόνο διατηρώντας, αλλά και διευρύνοντας τον κύκλο των δραστηριοτήτων του.

Κομβικής σημασίας γεγονός ήταν η εγκατάσταση του Συνδέσμου, το περασμένο φθινόπωρο, σε αίθουσα του νεοκλασικού κτηρίου στο **Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή**, την οποία παραχώρησε ο Δήμος Ζωγράφου. Εκεί διαμορφώθηκε ένας φιλόξενος χώρος συνάντησης των μελών και διασφαλίστηκε η απρόσκοπτη λειτουργία των πολυπληθών ***Ομάδων Χορού Ενηλίκων***, της ***Χορωδίας*** και του ***Πολυφωνικού Σχήματος***, που λειτουργούν εδώ και πολλά χρόνια, με ρεπερτόριο από την Ήπειρο και την υπόλοιπη Ελλάδα. Επίσης, φέτος συγκροτήθηκαν ***Παιδικές Ομάδες Χορού*** και άρχισε να λειτουργεί ***Δανειστική Βιβλιοθήκη***. Φιλοδοξία του Δ.Σ. είναι ο χώρος αυτός να αποτελεί τόπο γνωριμίας με την Παράδοση και σημείο αναφοράς για την τοπική κοινωνία –μια αληθινή κυψέλη πολιτιστικών δράσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων!

Από τις πιο σημαντικές δράσεις που υλοποιήθηκαν την περασμένη σεζόν, ήταν η ***συγκέντρωση σχολικών ειδών*** για παιδιά οικονομικά και κοινωνικά ευπαθών οικογενειών, καθώς και η **συγκέντρωση *υγειονομικού υλικού*** για τη δοκιμαζόμενη Ουκρανία. Συγκινητική ήταν η συμμετοχή των μελών στο πλούσιο ***ποιητικό αφιέρωμα*** του Συνδέσμου για την ***Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας***, με τις απαγγελίες τους. Όπως κάθε χρόνο, στις τοπικές *Εκδηλώσεις Μνήμης* για τις **Εθνικές Επετείους** μας υπήρξε συμμετοχή, με κατάθεση στεφάνων και παρέλαση αντιπροσωπείας. Καθ' ομολογία όλων, η μεγαλύτερη χαρά των μελών ήταν ότι φέτος, μετά από πολύ καιρό είχαν την ευκαιρία να ανταμώσουν και να διασκεδάσουν ξανά όλοι/ες μαζί - μετά από την επιβεβλημένη διετή αποχή λόγω πανδημίας- τόσο στην παιδική ***Χριστουγεννιάτικη*** και ***Αποκριάτικη γιορτή***, όσο και στα δύο ***παραδοσιακά, ηπειρώτικα γλέντια***, που διοργανώθηκαν προσφάτως με αξιοσημείωτη επιτυχία!

Ατενίζοντας το μέλλον με αισιοδοξία, το Δ.Σ. εγγυάται ότι θα συνεχίσει να υπηρετεί με συνέπεια τους καταστατικούς σκοπούς του Συνδέσμου, παρέχοντας ευκαιρίες επικοινωνίας, μάθησης, ψυχαγωγίας και δημιουργίας. Πρώτος σταθμός για τη νέα σεζόν 2022-2023, η συμμετοχή της *Χορωδίας* του Συνδέσμου στον ***«4ο Διεθνή Διαγωνισμό Χορωδιών Καλαμάτας 2022»*** τον Σεπτέμβριο, τρία χρόνια μετά την πρώτη συμμετοχή της στην ίδια διοργάνωση, όπου κατάφερε να αποσπάσει το *2ο Βραβείο -"Silver Diploma"* διαγωνιζόμενη στην κατηγορία "*Folklore*", μεταξύ 11 Χορωδιών από διάφορες χώρες του κόσμου!

Ο **Πρόεδρος Αλέξανδρος Γκούμας** και η **Γεν. Γραμματέας Ειρήνη Γαλαζούλα** εκφράζουν εκ μέρους του Δ.Σ. τις ***θερμές ευχαριστίες*** τους σε όλους/ες όσοι/ες στηρίζουν τις πρωτοβουλίες και το έργο του Συνδέσμου Ηπειρωτών Ζωγράφου «Η Ήπειρος», αναγνωρίζοντάς τον ως θεματοφύλακα των αξιών του *ηπειρωτισμού* και ως άξιο *εκπρόσωπο της Ηπειρώτικης Αποδημίας* στου Ζωγράφου, τοποθετώντας τον στην πρώτη γραμμή της *κοινωνικής προσφοράς* και καθιστώντας τον *πολιτιστικό πυλώνα* της περιοχής. Το Δ.Σ. εκτιμά ότι καρποφορούν οι προσπάθειές του και ότι ενισχύεται η θέση που ο Σύνδεσμος δικαίως καταλαμβάνει στη συνείδηση των συνδημοτών/τισσών επί σειρά ετών, ως η *παλαιότερη (έτος ίδρυσης1963)* και ταυτόχρονα μια από τις πιο *ενεργές* και *εξωστρεφείς* τοπικές συλλογικότητες στου Ζωγράφου!

** Τα νέα του Συνδέσμου Ηπειρωτών Ζωγράφου «Η Ήπειρος» κοινοποιούνται τακτικά στα social media:* ***facebook****- Σύνδεσμος Ηπειρωτών Ζωγράφου "Η Ήπειρος"* ***& Instagram****-synd.epeirwtwnzografou.1963.*

Η *Χορωδία* του Συνδέσμου μετρά 7 χρόνια λειτουργίας και το *Πολυφωνικό Σχήμα* 6 χρόνια, αμφότερα υπό την διδασκαλία του **Ευάγγελου Κώτσου**, κληρονόμου βαριάς οικογενειακής, μουσικής παράδοσης, ιδίως αυτής της *Ανθούλας Κώτσου*. Μεταξύ άλλων, κάποιες από τις πιο σημαντικές εμφανίσεις της *Χορωδίας* ήταν στη μουσικοχορευτική παράσταση ***«Η Ήπειρος ταξιδεύει»*** **στο Ηρώδειο το 2018** (συνοδεύοντας τη Χορωδία της Π.Σ.Ε.), στο ***«Φεστιβάλ θρησκευτικής και Παραδοσιακής Μουσικής 2019»*** που διοργανώνει ο *«Όμιλος για την UNESCO Πειραιώς και Νήσων»* στην Τήνο, όπου απέσπασε *τιμητικό έπαινο*, καθώς και στον ***«Διεθνή Διαγωνισμό Χορωδιών Καλαμάτας 2019»***, όπου απέσπασε το *2ο Βραβείο* στην κατηγορία "*Folkore*". Επίσης, το *Πολυφωνικό Σχήμα* του Συνδέσμου είναι πάντα παρόν -επί 4 συναπτά έτη- στη ***«Γιορτή Πολυφωνικού Τραγουδιού»*** που διοργανώνει ετησίως το *«Πολυφωνικό Καραβάνι»*, στο θέατρο Πέτρας.
Η Χορωδία τραγουδά και για κοινωνικούς σκοπούς, κατόπιν πρόσκλησης από φορείς και ιδρύματα, όπως τα Χριστούγεννα του 2019 για τους τροφίμους του *Γηροκομείου Αθηνών*.

Ο Σύνδεσμος δίνει πάντα ηχηρό «παρών» στους τοπικούς εορτασμούς προς τιμήν των **Εθνικών Επετείων**, ενώ κατά καιρούς διοργανώνει **Εκδηλώσεις Μνήμης** (όπως για τη ***Μάχη του Καλπακίου*** και την **Απελευθέρωση *των Ιωαννίνων***) παρουσιάζοντας τις *Ομάδες Χορού*, τη *Χορωδία* και το *Πολυφωνικό Σχήμα, απαγγελίες, ομιλίες* και *βιβλία* ηπειρωτών συγγραφέων. Με την ίδια χαρά, τα μέλη συχνά αποδέχονται προσκλήσεις να μετέχουν σε εκδηλώσεις άλλων συλλόγων. Επίσης, ετησίως, ο Σύνδεσμος αναβιώνει το *αποκριάτικο ηπειρώτικο έθιμο* ***«Τζαμάλα»*** (χορός γύρω από τη φωτιά) και μετέχει κάθε φθινόπωρο στο ***«Φεστιβάλ Παραδοσιακής Μουσικής και Γεύσεων»*** του Δήμου Ζωγράφου, οργανώνοντας θεματική βραδιά αφιερωμένη στην Ήπειρο, με κιόσκι όπου εκτίθενται είδη λαϊκής τέχνης και προσφέρονται δωρεάν παραδοσιακά εδέσματα και τσίπουρο, ενώ ταυτόχρονα στήνεται παραδοσιακό γλέντι με τη συνοδεία ηπειρώτικης ζυγιάς, γνωστών καλλιτεχνών από τον χώρο της παραδοσιακής μουσικής.

Διανύοντας μια χρονιά κατά την οποία η επικαιρότητα έθεσε στο επίκεντρο και το γυναικείο ζήτημα, υπό την επιμέλεια της Γεν. Γραμματέως & Υπεύθυνης Χορωδίας/Πολυφωνικού **Ειρήνης Γαλαζούλα**, δημιουργήθηκε -με τη συμμετοχή των μελών της *Χορωδίας*- ένα πλούσιο βίντεο-*ποιητικό αφιέρωμα* στην **Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας**, με απαγγελίες ποιημάτων που υμνούν τη Γυναίκα (*διαθέσιμο στη σελίδα του Συνδέσμου στο Facebook*).

Τα Χριστούγεννα και τις *Απόκριες* διοργανώθηκαν *παιδικά πάρτι*, με ανιματέρ, face painting και δώρα για τα νεαρά μέλη των χορευτικών ομάδων. Εν όψει του Πάσχα, προσφέρθηκαν στα παιδιά πασχαλινά είδη από το κατάστημα του **Συλλόγου «Φλόγα»** που αγοράστηκαν από τον Συνδέσμο, προς υποστήριξη του σημαντικού έργου του για τις οικογένειες των παιδιών με νεοπλασματική ασθένεια, μαζί με πασχαλινά κεράσματα προσφορά από το αρτοποιείο του μέλους του Δ.Σ. **Σοφία Τσουκαλά** (Παπαδιαμαντοπούλου 88, Γουδή).

Πάντα στην πρώτη γραμμή της κοινωνικής προσφοράς τα μέλη του Συνδέσμου, διακρινόμενα για την ευαισθησία και την άμεση ανταπόκρισή τους σε κάθε κάλεσμα με ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Τη χρονιά που πέρασε, συγκεντρώθηκαν *σχολικά είδη* που διανεμήθηκαν σε παιδιά συνδημοτών/τισσών με οικονομικές δυσκολίες, καθώς και *υγειονομικό υλικό* που παραδόθηκε από τον Πρόεδρο **Αλέξανδρο Γκούμα** και τη Γεν. Γραμματέα **Ειρήνη Γαλαζούλα**, παρουσία του Δημάρχου Ζωγράφου **Βασίλη Θώδα**, για να σταλεί ως βοήθεια στην πληγείσα Ουκρανία, στον *Δήμο Σαρτανά Μαριούπολης*, με τον οποίο είναι αδελφοποιημένος ο Δ. Ζωγράφου. Μάλιστα, με την είδηση της κήρυξης του πολέμου, τα παιδιά των *Χορευτικών Ομάδων* δεν έχασαν την ευκαιρία να στείλουν το δικό τους συμβολικό, αντιπολεμικό μήνυμα!

Το αποχαιρετιστήριο μάθημα χορού για τη σεζόν 2021-2022 συνέπεσε με την 26η Ιουνίου-*Παγκόσμια Ημέρα κατά των Εξαρτήσεων* και τα παιδιά των *Χορευτικών Ομάδων* του Συνδέσμου δεν παρέλειψαν να αναδείξουν το μήνυμα της ημέρας!

Πάντα με το βλέμμα στραμμένο στη Ήπειρο!

ΗΠΕΙΡΟΣ: Αποτύπωση της πραγματικότητας

Ο πληθυσμός σε όλους τους Δήμους της Ηπείρου

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2021 ο πληθυσμός της Ηπείρου είναι μειωμένος κατά 5,1% αφού ανέρχεται σε 319.543, 17.313 λιγότεροι σε σχέση με την απογραφή του 2011.

Οι γυναίκες αποτελούν το 50,8% του πληθυσμού της Ηπείρου και **οι άνδρες** το 49,2% (162.451 γυναίκες και 157.092 άνδρες).

Τα στοιχεία ανά Δήμο

Από τους 18 συνολικά Δήμους της Ηπείρου στους 17 μειώθηκε ο πληθυσμός τους. Τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής αναδεικνύουν το πρόβλημα της ερήμωσης. Η Ήπειρος μέσα σε δέκα χρόνια έχασε μία πόλη!

Στην Ήπειρο δέκα από τους 18 συνολικά δήμους έχουν πληθυσμό κάτω των δέκα χιλιάδων κατοίκων.

Πρόκειται για τους Δήμους Βορείων Τζουμέρκων, Δωδώνης, Ζαγορίου, Κόνιτσας, Μετσόβου, Πωγωνίου, Γεωργίου Καραϊσκάκη, Κεντρικών Τζουμέρκων, Σουλίου και Φιλιατών.

Ο μικρότερος πληθυσμιακά Δήμος είναι αυτός του Ζαγορίου καθώς ο πληθυσμός του μόλις που ξεπερνά τις τρεις χιλιάδες.

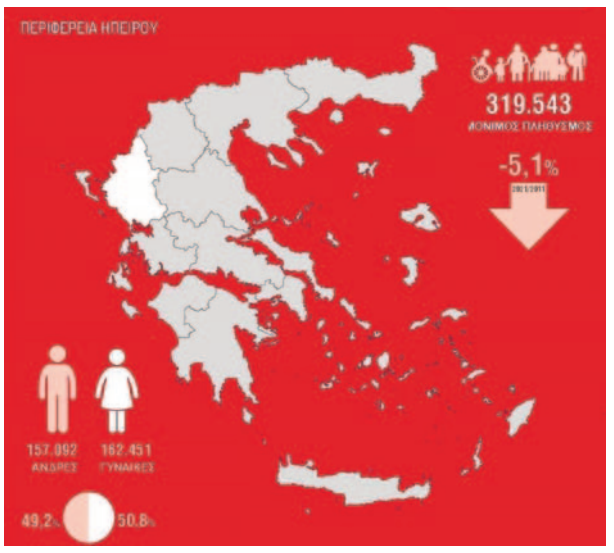

Νομός Ιωαννίνων-Δήμοι

Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων

Δήμος	Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός 2021	Άνδρες 2011	Άνδρες 2021	Γυναίκες 2011	Γυναίκες 2021
ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	112.486	113.094	53.975	54.242	58.511	58.852
ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	5.714	5.075	2.882	2.608	2.832	2.467
ΔΩΔΩΝΗΣ	9.693	7.258	4.953	3.777	4.740	3.481
ΖΑΓΟΡΙΟΥ	3.724	3.384	1.824	1.734	1.900	1.650
ΖΙΤΣΑΣ	14.766	13.630	7.337	6.765	7.429	6.865
ΚΟΝΙΤΣΑΣ	6.362	5.325	3.262	2.641	3.100	2.684
ΜΕΤΣΟΒΟΥ	6.196	5.429	3.085	2.759	3.111	2.670
ΠΩΓΩΝΙΟΥ	8.960	6.859	4.529	3.460	4.431	3.399

Στο **Νομό Ιωαννίνων** η μείωση ανέρχεται στο 4,7%, δηλαδή κατά 7.847 κατοίκους. Ο συνολικός πληθυσμός του νομού ανέρχεται στους 160.054 κατοίκους. Μικρή αύξηση κατά 608 κατοίκους, καταγράφεται στο Δήμο Ιωαννιτών, ενώ μείωση παρατηρείται στους υπόλοιπους επτά Δήμους του Νομού Ιωαννίνων.

Νομός Άρτας-Δήμοι

Περιφερειακή Ενότητα Άρτας

Δήμος	Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός 2021	Άνδρες 2011	Άνδρες 2021	Γυναίκες 2011	Γυναίκες 2021
ΑΡΤΑΙΩΝ	43.166	41.633	21.216	20.433	21.950	21.200
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	5.780	5.321	2.946	2.784	2.835	2.537
ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	6.178	5.562	3.053	2.898	3.125	2.664
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ	12.753	11.411	6.321	5.670	6.432	5.741

Στο **Νομό Άρτας** ο πληθυσμός ανέρχεται στους 63.927 κατοίκους και είναι μειωμένος κατά 5,8%, δηλαδή 3.950 κατοίκους. Μείωση καταγράφεται και στους τέσσερις Δήμους του Νομού.

Νομός Θεσπρωτίας-Δήμοι

Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας

Δήμος	Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός 2021	Άνδρες 2011	Άνδρες 2021	Γυναίκες 2011	Γυναίκες 2021
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	25.814	25.709	12.894	12.735	12.920	12.974
ΣΟΥΛΙΟΥ	10.063	8.767	5.017	4.370	5.046	4.397
ΦΙΛΙΑΤΩΝ	7.710	6.351	3.968	3.259	3.742	3.092

Στο **Νομό Θεσπρωτίας** ο πληθυσμός είναι μειωμένος κατά 6,3%, δηλαδή κατά 2.760 κατοίκους και ανέρχεται στους 40.827. Η μείωση είναι σημαντική για τους Δήμους Σουλίου και Φιλιατών και οριακή, κατά μόλις 105 στο Δήμο Ηγουμενίτσας.

Νομός Πρέβεζας-Δήμοι

Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας

Δήμος	Πληθυσμός 2011	Πληθυσμός 2021	Άνδρες 2011	Άνδρες 2021	Γυναίκες 2011	Γυναίκες 2021
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	31.733	30.893	15.748	15.090	15.985	15.803
ΖΗΡΟΥ	13.892	13.071	6.882	6.488	7.010	6.583
ΠΑΡΓΑΣ	11.866	10.771	5.884	5.379	5.982	5.392

Κατά 4,8%, δηλαδή κατά 2786 κατοίκους, μικρότερος είναι ο πληθυσμός στο **Νομό Πρέβεζας** καθώς οι μόνιμοι κάτοικοι ανέρχονται στους 54.735. Μείωση του πληθυσμού καταγράφεται και στους τρεις Δήμους του Νομού.

Κατά 4,8% μικρότερος είναι ο πληθυσμός στο Νομό Πρέβεζας καθώς οι μόνιμοι κάτοικοι ανέρχονται στους 54.735.

Μικρή αύξηση κατά 608 κατοίκους, καταγράφεται στο Δήμο Ιωαννιτών

Τα πρώτα αποτελέσματα στην Ήπειρο

Με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής οι έδρες του Περιφερειακού Συμβουλίου Ηπείρου από 51 μειώνονται σε 45.

Σύμφωνα με το Νόμο 4804/2021 περί «εκλογής Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών και άλλες διατάξεις», οι Περιφέρειες που έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο των 300.000 κατοίκων και μέχρι 800.000 εκλέγουν 45 μέλη στο περιφερειακό τους συμβούλιο.

Οι τρεις από αυτές τις έδρες χάνονται από τα Ιωάννινα και από μια από τους υπόλοιπους τρεις νομούς.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Νόμο, η κατανομή των εδρών αποσυνδέεται από τον αριθμό των ψηφισάντων και «μέτρο για τον υπολογισμό των εδρών των περιφερειακών συμβούλων κάθε εκλογικής περιφέρειας αποτελεί το ακέραιο πηλίκο της διαίρεσης **του πληθυσμού** της περιφέρειας δια του αριθμού των μελών του περιφερειακού συμβουλίου κάθε περιφέρειας.

Από το πηλίκο **της διαίρεσης του πληθυσμού κάθε εκλογικής περιφέρειας** δια του εκλογικού μέτρου προκύπτουν οι έδρες των περιφερειακών της συμβούλων».

Για την Ήπειρο, με βάση την απογραφή του 2021, το μέτρο αυτό υπολογίζεται σε 7101, το οποίο διαιρεί τον πληθυσμό κάθε εκλογικής περιφέρειας και δίνει 22 έδρες στα Ιωάννινα (έναντι 25 σήμερα), 9 έδρες στην Άρτα (έναντι 10 σήμερα), 6 έδρες στη θεσπρωτία (έναντι 7 σήμερα) και τέλος, 8 έδρες στην Πρέβεζα (έναντι 9 σήμερα).

«Εφυγες κι έγειρε/ Επικίνδυνα το σπίτι /Να 'ταν κοντά σου η Ήπειρος/ Να σε κλάψει /Κι η Νεμέρτσκα να σου/ Κλείσει τα μάτια /Ας είναι ελαφρύ το ποίημα /Που σε σκεπάζει» Τάσος Πορφύρης

Χάνουν έδρες Θεσπρωτία, Άρτα και Ιωάννινα

Η απογραφή πληθυσμού φέρνει αλλαγές στο εκλογικό χάρτη, οι οποίες στην περίπτωση της Ηπείρου δεν είναι καθόλου ευχάριστες. Η κοινοβουλευτική εκπροσώπηση της Ηπείρου θα συρρικνωθεί και μάλιστα πολύ, καθώς θα χαθούν τρεις βουλευτικές έδρες.

«Σύμφωνα με τον Νόμο και με τις προσεγγίσεις και τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, στις επόμενες εκλογές το 2023 κατά πάσα πιθανότητα θα πάμε με τη νέα απογραφή».

Και σύμφωνα με όσα προβλέπει η νομοθεσία στην περίπτωση που οι εκλογές γίνουν στον κανονικό τους χρόνο θα ισχύσει η νέα απογραφή πληθυσμού.

Επομένως στην Ήπειρο η θεσπρωτία θα είναι μονοεδρική όπως είχε συμβεί στο παρελθόν, ενώ θα χάσει μία έδρα ο Νομός Άρτας από τις τρεις που έχει σήμερα και ο Νομός Ιωαννίνων που θα μείνει στις τέσσερις από τις πέντε που διαθέτει σήμερα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα στοιχεία της απογραφής του πληθυσμού της χώρας μας είναι αρνητικά έως και καταθλιπτικά. Πιστοποιούν στο ακέραιο πως το δημογραφικό πρόβλημα είναι-χωρίς υπερβολή-το πιο σημαντικό θέμα που αντιμετωπίζουμε και το οποίο ίσως μακροχρόνια αποδειχτεί εφιαλτικό.

Ήδη η ανατροπή της ηλικιακής πυραμίδας είναι γεγονός. Η βάση της κυριαρχείται από μεγάλες ηλικίες. Επόμενο, αφού οι δείκτες γεννητικότητας διολισθαίνουν επικίνδυνα. Η πληθυσμιακή πορεία της χώρας είναι απολύτως δυσοίωνη.

Και να ήταν μόνο η υπογονιμότητα; Η φυγή στο εξωτερικό χιλιάδων συμπατριωτών μας σε αναζήτηση καλλίτερων προοπτικών σε χώρες που παρέχουν ευκαιρίες για επαγγελματική αποκατάσταση.

Οδυνηρή η πραγματικότητα

Η πραγματικότητα, διαπιστωμένη από χρόνια, αυτή «συντονίζει» τη δράση της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας, των Ομοσπονδιών και των Σωματείων μας. Αγωνιούμε και αγωνιζόμαστε συνειδητά και οργανωμένα, με αγώνα συνεχή, για την ανατροπή της.

Δύο στοιχεία θεωρούμε πως αναλύουν ουσιαστικά το πρόβλημα με τον πλέον εναργή τρόπο και αποτυπώνουν την αδήριτη πραγματικότητα. Το πρώτο είναι το κάλεσμα των Ομοσπονδιών των αποδήμων Ηπειρωτών (Ομοσπονδία Μουργκάνας, Καλαμά, Κόνιτσας, Τζουμέρκων) που εκδόθηκε στις 19 Ιουλίου 2022. Το άλλο, η επιστολή ενός νέου Ηπειρώτη προς την έγκριτη ημερήσια εφημερίδα «Πρωινός Λόγος».

Α. Κάλεσμα Ομοσπονδιών Αποδήμων Ηπειρωτών

Ύστερα από πρόσκληση της Ομοσπονδίας Μουργκάνας, πραγματοποιήθηκε η 2η συνάντηση των Προεδρείων των ΔΣ των Ομοσπονδιών ΚΑΛΑΜΑ, ΚΟΝΙΤΣΑΣ, ΜΟΥΡΓΚΑΝΑΣ, ΡΑΔΟΒΙΖΙΝΩΝ ΑΡΤΑΣ και ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ. Η συνάντηση έγινε στις 19 Ιουλίου 2022 στα γραφεία της Ομοσπονδίας Μουργκάνας με θέμα: «*Συντονισμός δράσεων και αντιδράσεων για τη προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Ηπείρου*».

Ο Πρόεδρος του ΔΣ της Ομοσπονδίας Μουργκάνας **Νίκος Παπαθανασίου** αναφέρθηκε συνοπτικά στα προβλήματα των αποδήμων και της Ηπείρου και υπογράμμισε την ανάγκη συντονισμού και κοινών δράσεων της Ηπειρωτικής αποδημίας.

Ο πρόεδρος του ΔΣ της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ) **Μάκης Κιάμος** τόνισε ιδιαίτερα τη σημασία της κοινής σύσκεψης και δράσης με αναφορά στο πρόσφατο κάλεσμα του ΔΣ *«…σε όλους τους απόδημους Ηπειρώτες και τις Ηπειρώτισσες, στα Διοικητικά Συμβούλια των Ομοσπονδιών, των Αδελφοτήτων και των Συλλόγων μας και προτείνει να δραστηριοποιηθούν και να προχωρήσουν, σε συντονισμό με την ΠΣΕ, τον αγώνα για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της γενέτειρας, της Ηπείρου…»*. Και κατέληξε: «*Θα είμαστε δίπλα σας*».

Τον συντονισμό της συζήτησης είχε ο Β' Αντιπρόεδρος της ΠΣΕ **Αλέξανδρος Λαμπρίδης.** Έλαβαν τον λόγο οι αντιπρόσωποι των Ομοσπονδιών και οι εκπρόσωποι του ΔΣ της ΠΣΕ.

Σε πνεύμα ανάδειξης και αντιμετώπισης του πλήθους των προβλημάτων που έχουν συσσωρευτεί χρόνια, που πολλαπλασιάζονται σήμερα και έχουν ως αποτέλεσμα την ερήμωση των χωριών μας κατατέθηκαν απόψεις και επισημάνθηκαν ότι επειγόντως προτάσουμε:

• Τις ελλείψεις δομών και προσωπικού πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, που συμπληρώνονται απ' τις ελλείψεις γιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού στα Νοσοκομεία. Ζητάμε πλήρη κάλυψη όλων των χωριών με υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, με εξοπλισμένα ασθενοφόρα που να καλύπτουν και τα πιο απομακρυσμένα σημεία, αναπτυγμένο δίκτυο Κέντρων Υγείας με εξοπλισμό και γιατρούς, τακτικές επισκέψεις γιατρών στα χωριά. Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» μπορεί να αποτελέσει βασική προϋπόθεση για τη στήριξη της ζωής στα χωριά.

• Το οδικό δίκτυο μεταξύ των χωριών αλλά και με τις πρωτεύουσες των νομών είναι ελλιπές και απαρχαιωμένο. Ανύπαρκτη είναι και η εσωτερική τοπική συγκοινωνία για επικοινωνία των χωριών. Ζητάμε αναπτυγμένο δίκτυο τοπικών συγκοινωνιών με ευθύνη των δήμων και της περιφέρειας, με την ουσιαστική στήριξη του κράτους.

• Ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης απαράδεκτης κατάργησης υποκαταστημάτων των Τραπεζών, αναγκαζόμαστε και για την παραμικρή συναλλαγή να διανύουμε μεγάλες αποστάσεις, με ανυπέρβλητες δαπάνες. Να αναγκαστούν οι τράπεζες να λειτουργήσουν συστηματικά, συχνά κινητά ΑΤΜ σε κάθε χωριό, όσο απομακρυσμένο και να είναι.

• Οι υποδομές στα χωριά είναι σε άσχημη κατάσταση. Ζητάμε την αντικατάσταση-ανανέωση-συντήρηση υποδομών και δικτύων ενέργειας και τηλεπικοινωνιών, κάλυψη με internet όλης της περιφέρειας. Στη σημερινή εποχή είναι αδιανόητο να μην υπάρχει πλήρης κάλυψη των χωριών με διαδίκτυο, για την λειτουργία της καθημερινότητας. Για ποια ψηφιακή εποχή μιλάμε;

• Η ακρίβεια και το κόστος μετακίνησης (καύσιμα και διόδια) λειτουργούν απαγορευτικά στους μισθωτούς και επαγγελματίες απόδημους για την επίσκεψη στο γενέθλιο τόπο. Τα διόδια τα έχουμε χρυσοπληρώσει 60 χρόνια τώρα. Η μόνη ενδεδειγμένη λύση είναι η κατάργησή τους, όπως έχει προτείνει και διεκδικεί η ΠΣΕ.

• Να καταργηθεί η ανταποδοτικότητα στην αποκομιδή και διαχείριση των αστικών αποβλήτων που οδηγεί τους απόδημους να τα πληρώνουν διπλά.

• Τα ενεργειακά έργα που έχουν σχεδιασθεί με μοναδικό κριτήριο το κέρδος (Εξορύξεις υδρογονανθράκων, Αιολικά πάρκα, Πλωτά φωτοβολταϊκά, Υδροηλεκτρικά) με μελέτες κατ΄ εντολή και παραγγελία των «επενδυτών», δίνουν χαριστική βολή στο φυσικό, ανθρωπογενές, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Συντείνουν ακόμη περισσότερο στην ερήμωση και οδηγούν στην ενεργειακή φτώχεια.

Οι Ομοσπονδίες και οι Αδελφότητες μέλη μας, με τη συμπαράσταση της ΠΣΕ, θα βρεθούν η μία δίπλα στην άλλη, σε κάθε ενέργειά τους που θα προβάλει και διεκδικεί τη λύση των παραπάνω οξυμένων προβλημάτων, αλλά και δεκάδων ακόμη που μας απομακρύνουν από τα χωριά μας.

Ο συντονισμός και οι κοινές μας δράσεις θα συνεχιστούν.

Ομοσπονδία Καλαμά: **Στεργίου Κώστας**
Ομοσπονδία Κόνιτσας: **Μαρτσέκης Μιχάλης**
Ομοσπονδία Μουργκάνας:
Παπαθανασίου Νικόλαος
Ομοσπονδία Τζουμέρκων: **Λαναράς Χρήστος**

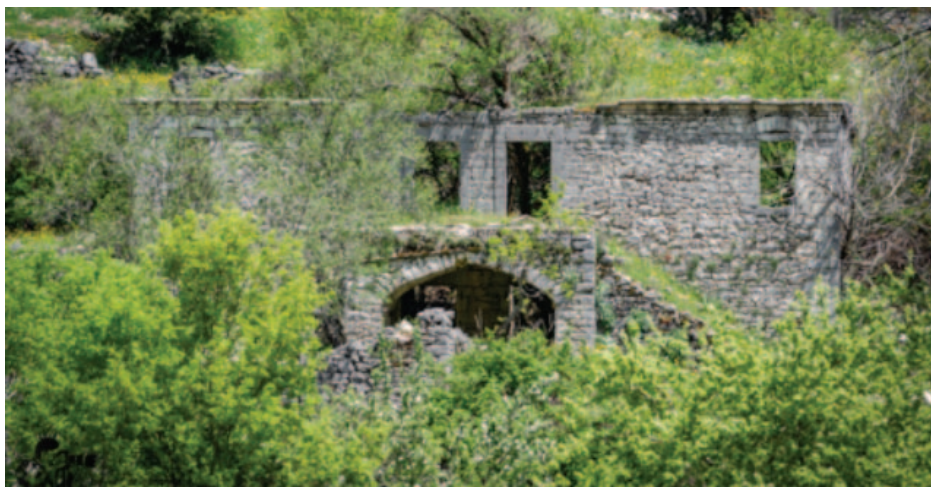

Παλιό Μαυρονόρος (Φωτ.: Γιώργος Μάνης)

«Τώρα μια άλλη ζωή στο σπίτι σαλεύει με τα δικά της πλάσματα και τη δική τους τάξη. Την τάξη που έχει το δέντρο, την τάξη που έχουν οι αγριόσφηκες σαν βομβίζουν με τρέλα πάνω απ' τις φτέρες, την τάξη που έχουν οι δενδρογαλιές που κοιμούνται μεσ' στα θάμνα, την τάξη που έχουν οι νυχτερίδες με κάτι πρόσωπα σα μωρά όταν χτυπιούνται απελπισμένες στους τοίχους, την τάξη που έχει εκείνο το είδος φύτρωμα, οικογένεια ολόκληρη, με κάτι άνθια σαν κεφάλια δράκων που βγάζουν φριχτές κραυγές, την τάξη που έχει το κουνάβι σαν γαυγίζει τη νύχτα, την τάξη που έχουν οι αγριόγατες όταν ουρλιάζουν μεσάνυχτα σα γριές μοιρολογίστρες, την τάξη που έχουν οι τσουκνίδες γύρω απ' τους τοίχους του σπιτιού – πού 'ναι οι δυόσμοι, οι βασιλικοί …γύρευε τι πάλη θα 'γινε αναμεταξύ τους - οι αράχνες που φτιάχνουν αιώρες και τραμπαλίζονται με τα ποδάρια τους κρεμασμένα, οι οχιές που γυαλοκοπάνε με τη βροντή του ήλιου… Όλα τους όλο σιωπές και ρεμβασμούς μέσα στις πρασινάδες» Σταυρούλα Δημητρίου

Β. Οι νέοι φεύγουν γιατί δεν έχουν καμία προοπτική

Καθόλου παράδοξο δεν είναι ως φαινόμενο η φυγή των νέων από τα χωριά, τα οποία ερημώνουν, αφού η ύπαιθρος δυστυχώς δεν έχει να προσφέρει σήμερα καμία επιλογή και καμία προοπτική σε εκείνους που θα ήταν διατεθειμένοι να μείνουν σ' αυτήν και να κάνουν εκεί οικογένεια.

Αυτό επισημαίνει ο **Στέφανος Χρηστογούλας** σε επιστολή του προς τον «Π.Λ.» με αφορμή το χθεσινό σχετικό κύριο θέμα, τονίζοντας πως η φθίνουσα πορεία θα συνεχιστεί αν εξακολουθήσουν οι ιθύνοντες να κάνουν την… στρουθοκάμηλο!

Η επιστολή

Ο κ. **Χρηστογούλας** στην επιστολή του αναφέρει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά για το φαινόμενο της ερήμωσης της υπαίθρου:

«Κύριε διευθυντά, το ρεπορτάζ στην εφημερίδα σας της Παρασκευής 5 Αυγούστου, με τίτλο "έφυγαν οι νέοι, ερημώνουν τα χωριά" δεν με παραξένεψε καθόλου.

Τι προσφέρει ένα χωριό στον νέο για να καθίσει; Σε πολλά χωριά δεν υπάρχει καφενείο, δεν υπάρχει κάποιο σύγχρονο κέντρο διασκέδασης, δεν υπάρχει φούρνος, σούπερ μάρκετ, ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ τίποτε. Πώς να κάνει οικογένεια ένας νέος όταν δεν υπάρχει εργασία, όταν δεν υπάρχει υποδομή κατοικίας, όταν δεν υπάρχει παροχή υγείας;

Μειώνονται –λέτε– οι μαθητές; Δεν μειώνονται οι μαθητές, οι μαθητές μεγαλώνουν, αλλάζουν τάξεις, έχουν απαιτήσεις σύγχρονες (και με τα αγύριστα μυαλά κάποιων διοικούντων δεν θα έρθει ποτέ το όποιο σύγχρονο στο χωριό), θέλουν κάποια πράγματα όπως τα παιδιά της πόλης, δηλαδή να έχουν επιλογές… και ποιο χωριό (κυρίως από τα κεφαλοχώρια) τις παρέχει; Οι συνταξιούχοι που θα μπορούσαν μένοντας στο χωριό να είναι η δικαιολογία για τους νέους να έρθουν στο χωριό, προτιμούν να μένουν στην πόλη, στο ενοίκιο, δίπλα στο νοσοκομείο (προέχει η υγεία).

Στο αγαπημένο μου Ζαγόρι που αναφέρεστε στο ρεπορτάζ σας για το Τσεπέλοβο (π.χ.) το σχολείο κλείνει γιατί μεγάλωσαν τα παιδιά και κυρίως γιατί δεν μένουν σε αυτό οικογένειες με παιδιά. Κάποτε, ο Δήμαρχος κ. Σουκουβέλος (τότε Δήμος Τύμφης) με ρώτησε: -θα ερχόσουν με την οικογένειά σου στο Ζαγόρι; -Φυσικά, του απάντησα αλλά… υπό όρους, όπως το να εξασκώ την εργασία μου (νοσηλευτική) ακόμη και αν υπήρχε ένα Κέντρο Υγείας έστω στην Ντοβρά (Ασπράγγελοι) και να ανεβοκατεβαίνω από το Βραδέτο και όχι να γίνω Δασεργάτης. Θα κατάφερνα να κόψω το δέντρο, αλλά ποιον θα… σκότωνα δεν ξέρω, πριν πέσει πάνω μου.

Και επειδή ως δημότης Ζαγοριού δικαιούμαι και μπορώ να μιλώ για το Ζαγόρι, τι έχει και τι προσφέρει σε κάποιον για να έρθει και να δημιουργήσει οικογένεια σε αυτό, σε οποιοδήποτε δημοτικό διαμέρισμα;

Κλείστε λοιπόν τα μάτια και τα αυτιά κάντε ότι και οι στρουθοκάμηλοι. Τα χωριά ερημώνουν, τα σπίτια θα πέφτουν (άλλοι οι λόγοι, συνήθως κληρονομιές, αλλά μετρούν), οι νέοι θα φεύγουν, τα γερόντια θα «φεύγουν», όποιες υπηρεσίες υπάρχουν θα κλείσουν κλπ.

Λύση δεν είμαι σίγουρος αν υπάρχει! Ίσως αν αλλάξει το καθεστώς του χώρου (υπάρχουν λύσεις) αλλά σίγουρα θα υπάρξει λύση ΑΝ αλλάξουν τα μυαλά κάποιων που κρύβονται (εκ του ασφαλούς) πίσω από τον χώρο».

(πηγή. Εφημ.ΠΡΩΪΝΟΣ ΛΟΓΟΣ 8 Αυγούστου 2022)

Με συντροφιά τον σκύλο και τη βοή του νερού που έρχεται από τον καταρράκτη

Η Ήπειρος «Εάλω»

Οι ακριτικές ηπειρώτικες περιοχές «βιώνουν» έναν πρωτόγνωρο αποκλεισμό! Κι όλα αυτά στο βωμό –βεβαίως– των περικοπών και της γενικότερης εξοικονόμησης πόρων και απόκτησης κέρδους. Τα πάντα τιμώνται. Και η τιμή, τιμάται!

Κλείνουμε τώρα και τα λίγα μετρημένα στα δάχτυλα του ενός χεριού τραπεζικά υποκαταστήματα ή θυρίδες. Δεν έχουν κέρδος. Ο ιδιώτης δεν γνωρίζει από κοινωνική συνεισφορά. Γνωρίζει πολύ καλά πώς και πόσες φορές ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΘΗΚΕ η Τράπεζά του.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι και οι λιγοστοί κάτοικοι, πλικιωμένοι κυρίως, που έχουν απομείνει στα χωριά, τελικά αναγκάζονται να φύγουν για τις πόλεις και να μείνουν στα παιδιά τους.

Τα σπίτια «σφραγίζονται» και μένουν κλειστά για μεγάλο διάστημα. Ακόμη και το καλοκαίρι, μπορεί κάποιοι απόδημοι να έχουν επιστρέψει –για λίγο–, όμως τα περισσότερα σπίτια παραμένουν κλειστά και «σε πολλούς δρόμους χωριών, θεωρείται είδηση, εάν περάσει κάποιος με τα πόδια ή με το αυτοκίνητο!»

1913-2022 Οι απογραφές και ο πληθυσμός της Ηπείρου

Το 1913 πραγματοποιήθηκε απογραφή πληθυσμού που αφορούσε τις «νέες χώρες». Είναι αυτές που απελευθερώθηκαν με τους Βαλκανικούς πολέμους.

Στην Ήπειρο η απογραφή αφορούσε τα Ιωάννινα, την Κόνιτσα, το Μαργαρίτι, το Μέτσοβο, την Παραμυθιά, το Πωγώνι, τους Φιλιάτες και την Φιλιππιάδα.

Ο πληθυσμός τους ανήλθε στις 245 χιλιάδες!

16 Οκτωβρίου του 1940 διεξάγεται γενική απογραφή πληθυσμού.

Η Ήπειρος έχει νόμιμο πληθυσμό 362. 332.

Η επόμενη απογραφή διεξάγεται το **1951** όπου ο πληθυσμός ανέρχεται σε 351.451 κατοίκους.

Το **1961** ο πληθυσμός φτάνει στις 394.449 κατοίκους.

Το **1971, το 1981 και το 1991** οι απογραφές χαρακτηρίζονται από ένα κοινό στοιχείο καθώς έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής τους. Στην Ήπειρο λοιπόν καταγράφεται μία τεράστια απόκλιση μεταξύ νόμιμου και πραγματικού πληθυσμού.

Το 1971 ο νόμιμος πληθυσμός ανέρχεται σε 382.785 και ο πραγματικός πληθυσμός είναι πολύ λιγότερος καθώς φτάνει στις 310.334.

Το **1981** ο νόμιμος πληθυσμός ανέρχεται σε 419.635 και είναι ο μεγαλύτερος που καταγράφεται ο πραγματικός πληθυσμός της Ηπείρου όμως φτάνει στις 324.541.

Το **1991** ο νόμιμος πληθυσμός είναι 416.328 και ο πραγματικός πληθυσμός στις 339.728.

Οι αποκλίσεις αυτές δεν φτάνουν σε τέτοια επίπεδα στη συνέχεια καθώς η Στατιστική μετρά πλέον τον νόμιμο, τον μόνιμο και τον de facto πληθυσμό.

Το **2001** ο μόνιμος πληθυσμός της Ηπείρου είναι **336.392,** μειωμένος σε σχέση με τον πραγματικό του 1991 και το **2011** αποτυπώνεται σταθεροποίηση καθώς ο πληθυσμός ανέρχεται στις 336.856.

Η μεγάλη βουτιά γίνεται στην τελευταία απογραφή, αυτή που για πρώτη φορά έγινε και ηλεκτρονικά εν μέσω πανδημίας.

Η Ήπειρος έχασε μία πόλη καθώς ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 17 περίπου χιλιάδες και οι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής ανέρχονται σε 319.543.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο πληθυσμός καταγράφεται μειωμένος στους 17 από τους 18 Δήμους. Εξαίρεση αποτέλεσαν τα Γιάννινα όπου ο πληθυσμός, οριακά, αυξήθηκε.

ΒΙΒΛΙΑ-ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Το χωριό μας και η ένωση των τριών

Το νέο βιβλίο του ΗΛΙΑ ΘΕΟΔ. ΚΑΛΛΗ

Γράφει ο Γιώργος Καπρινιώτης

Το βιβλίο παρουσιάστηκε στην Καταβόθρα 29.7.2022, παρουσία του Περιφερειάρχη Ηπείρου, Βουλευτών, του Προέδρου της ΠΣΕ, του Δημάρχου Φιλιατών κ.α.

Ο αγαπητός και ευρύτερα γνωστός στην περιοχή μας Ηλίας Κάλλης κυκλοφόρησε εφέτος το δεύτερο βιβλίο του, με τίτλο: «ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ». Είχε προηγηθεί το πρώτο με τίτλο: «ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ», που το εξέδωσε το 2019 και αναφέρεται στην ανέγερση αυτού του Ναού. [...]

Το έργο αυτό, καρπός πολύχρονης και πολύμοχθης έρευνας και προσπάθειας εκτείνεται σε 147 σελίδες. Ο πρόλογος και η εισαγωγή, που προηγούνται, δίνουν καθαρά την πορεία της συγγραφής, τον προβληματισμό, τη μεθοδολογία, τον σκοπό και σε γενικές γραμμές το περιεχόμενο και την αξία αυτού του βιβλίου.

Αποτελείται, συνολικά, από 17 κεφάλαια. Προηγούνται: Ο πρόλογος του Γόγολου θεόδωρου, εξαίρετου φιλολόγου, που κάνει μια εύστοχη ανάλυση και κριτική, στο περιεχόμενο του βιβλίου και ο πρόλογος του συγγραφέα. Ακολουθούν Ευχαριστίες του Ηλία προς όλους όσοι τον βοήθησαν για την γραφή και την έκδοση του βιβλίου και έπεται μια ενδιαφέρουσα εισαγωγή, ενημερωτικού περιεχομένου.

Ο συγγραφέας αφιερώνει το βιβλίο του σε εκείνους που έστησαν το χωριό της Καταβόθρας.

[...]Πάντως, **οι λόγοι που τον ώθησαν στη γραφή αυτού του βιβλίου** ήταν πολλαπλοί και τους αναφέρει ο ίδιος στον πρόλογό του:

α) από την υποχρέωση που έχουμε στις επόμενες γενιές να μάθουν τις ρίζες και τους προγόνους τους,

β) να δώσουμε πραγματικά στοιχεία με ντοκουμέντα στους Ιστορικούς του μέλλοντος.

γ) να τιμήσουμε τους προγόνους μας,

δ) γιατί πιστεύει ότι την κάθε ιστορία πρέπει να την γράφουν αυτοί που την έζησαν,

Και ως πέμπτο, θα πρόσθετα, την αγάπη και το μεγάλο ενδιαφέρον του Ηλία για πολυποίκιλη προσφορά στον τόπο του.

Ο τίτλος

θεωρώ σημαντικό, σ' αυτό το σημείο, να δούμε λίγο τον τίτλο του βιβλίου, γιατί έχει ιδιαίτερη σημασία. «Η ένωση των τριών αναφέρεται στην ετερόκλητη πληθυσμιακή σύσταση της Καταβόθρας θεσπρωτίας».

Η ομαλή και απρόσκοπτη συνεργασία των τριών κοινωνικών ομάδων του χωριού, που αποτελούνταν από έποικους του γειτονικού χωριού Ελευθέρι, από νομάδες Σαρακατσαναίους και από νομάδες Βλαχόφωνους αποτελεί, **θα έλεγα πρότυπο συμβίωσης και ανάπτυξης.** Το τονίζω αυτό γιατί σε άλλες περιοχές υπήρξε ταυτόχρονη παρουσία με κοινότητες διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων, όπου κυριαρχούσαν για δεκαετίες τριβές, προβλήματα, κοινωνικός ρατσισμός και τα συνακόλουθα προβλήματα εξαιτίας αυτού. Αναφέρω απλώς ως παράδειγμα το Ζαγόρι, όπου και εκεί υπήρχε τριμερής πληθυσμιακή σύσταση, αλλά υπήρχαν διακρίσεις και προβλήματα, για κάποια χρόνια μέχρι να καταλήξουν σε σχέσεις ισότητας και ισοτιμίας.

Όμως, στην Καταβόθρα οι τρεις κοινωνικές ομάδες μπορεί να είχαν ιδιαιτερότητες και διαφορές, όπως στη γλώσσα, σε ήθη έθιμα, ενδυμασία, τραγούδια κ.α, όμως, είχαν παράλληλα πολλά κοινά στοιχεία, που τους ένωναν, γιατί, πάνω από όλα, ήταν όλοι άνθρωποι με τις ίδιες ανάγκες, με ανάλογα ενδιαφέροντα, ανάλογους στόχους και χρειαζόταν η σωστή συνεργασία στην αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων τους. Ωστόσο, οι άνθρωποι, όπου κι αν βρίσκονται, δεν είναι πάντοτε δεδομένα στοιχεία, γιατί δεν είναι μόνο αριθμοί αλλά υπεισέρχονται ευμετάβλητοι παράγοντες, όπως η τάση για προβολή, η ανωτερότητα, η διάκριση και η εξυπηρέτηση του ατομικού συμφέροντος. Οπότε, σε τέτοιες περιπτώσεις ανακύπτουν προβλήματα και εντάσεις, που δηλητηριάζουν τις ανθρώπινες σχέσεις, την ήρεμη κοινωνική πορεία και την πρόοδο μιας κοινότητας. Στη Καταβόθρα επικράτησε η λογική, το κοινό συμφέρον και η συνεργασία των τριών κοινωνικών ομάδων σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, πράγμα που αποτελεί παράδειγμα για μίμηση.

Ας κρατήσουμε ως παρακαταθήκη ότι το θέμα της αλληλεγγύης, της αλληλοκατανόησης και συνεργασίας, σε παλαιότερες κοινωνίες, λειτουργούσε ως συνεκτικός δεσμός, πράγμα που είναι ζητούμενο σε κάθε εποχή.

Ο Ηλίας, με αυτό το βιβλίο, κάνει πράξη αυτό που γράφει ο ποιητής Γιώργος. Χουλιάρας: «ο συγγραφέας προσπαθεί να διερμηνεύσει, με τον λόγο, αλλεπάλληλες αναγνώσεις της κοινωνίας».

Άλλα θέματα

Άλλα θέματα που θίγονται στο βιβλίο αυτό είναι: Η Αδελφοποίηση και ευχή αδελφοποίησης, η λειτουργία του Δημοτικού σχολείου (1951), του Νηπιαγωγείου, του Νυχτερινού σχολείου, η διανομή γεωργικών εκτάσεων σε ακτήμονες (1959, 1961). Επίσης άλλα θέματα είναι οι γάμοι. Από ενδογαμίες περάσαμε και σε ετερογαμίες. Ο Ρόλος του κάμπου του Μαργαριτίου (παρήγαγε τα καλύτερα πεπόνια) και ο ρόλος του πολιτιστικού συλλόγου (έτος ίδρυσης 2001). Ακόμη γίνεται αναφορά στις εκκλησίες του χωριού, στους αγροφύλακες, στα πηγάδια, στα αλώνια, στον αθλητισμό και στους νέους κατοίκους του χωριού. Επίσης, αναφέρονται εκείνοι οι άνθρωποι που είχαν ιδιαίτερη προσφορά στο χωριό, όπως δάσκαλοι, ιερείς και στη συμβολή του συγγραφέα στην ανέγερση του ναού Ζωοδόχου Πηγής στη Λυκόβρυση Αττικής.

Θεωρώ ως ηθική υποχρέωση να αναφέρω **τα ονόματα εκείνων που πρωτοστάτησαν,** από νευραλγικές θέσεις, σε ανέγερση διδακτηρίων και γενικότερα είχαν σημαντική προσφορά. Ο **Γεώργιος Ίκκος** ως πρώτος δάσκαλος του χωριού συντέλεσε τα μέγιστα, για να ανεγερθεί το Δημοτικό σχολείο Καταβόθρας. Ανάλογη ήταν και η προσφορά της πρώτης Νηπιαγωγού στο χωριό, της κας **Τζιούμα Αριάδνης,** αφού με δικές της ενέργειες κατασκευάστηκε το διδακτήριο του Νηπιαγωγείου από το ίδρυμα Μελά. Τέλος, σημαντική ήταν και η προσφορά της **Ευγενίας Δούκα,** επίτιμης Λυκειάρχου και του αείμνηστου συζύγου της, καθηγητή, **Γεώργιου Σταυρόπουλου**, γιατί πρωτοστάτησαν, ώστε να ιδρυθεί στην Καταβόθρα το έτος 2001 ο Πολιτιστικός Σύλλογος. **[...]**

Αναφορικά, με τη γλώσσα, θα έλεγα ότι ο Ηλίας μπορεί να μην έχει πτυχία και διπλώματα, που βοηθούν στην χρήση και στην κατάκτηση της γλώσσας, όμως, ως άνθρωπος κοινωνικός, ως ενεργό και ανήσυχο μέλος της κοινωνίας, που γράφει αρκετά συχνά άρθρα ή διαβάζει, έχει καταφέρει να χειρίζεται την ελληνική γλώσσα σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό. Πάντα, όταν γράφει, έχει στο μυαλό του τον αναγνώστη και **ο λόγος του δεν έχει περικοκλάδες ούτε δυσνόητες σκέψεις και φράσεις, αλλά είναι απλός, απέριττος, λιτός, με έντονα συναισθηματικά στοιχεία, σαφής και πάνω απ' όλα κατανοητός**. Προσωπικά, αυτό το θεωρώ ως μία πολύ σημαντική επιτυχία για τη διαμόρφωση του γλωσσικού ύφους στον γραπτό λόγο του.

Η δράση του Ηλία Κάλλη

[...]Ο Ηλίας Κάλλης είχε σημαντική συμμετοχή στην επιτυχημένη συγκέντρωση των Σαρακατσαναίων της Ηπείρου, το 1971, που είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση της Αδελφότητας Σαρακατσαναίων Ηπείρου. Τότε συμμετείχαν και αρκετοί Σαρακατσάνοι Ηπειρώτες, που βρίσκονταν και εργάζονταν στην Αθήνα. Το 1977 ήταν από τους πρωτοστάτες στην ίδρυση «της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου». Υπηρέτησε από διάφορες θέσεις στο Δ. Συμβούλιο. Είχε σημαντική συμμετοχή στην έκδοση και κυκλοφορία της εφημερίδας της Αδελφότητας, «ΤΑ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΑ ΧΑΙΡΕΤΗΜΑΤΑ». Κατά καιρούς, δημοσίευε μικρά άρθρα ή μεγαλύτερα, που αναφέρονταν σε αναμνήσεις, σε βιώματα και σε γεγονότα της επικαιρότητας, δυσάρεστα ή ευχάριστα.

Επόμενος σημαντικός σταθμός ήταν, όταν, ως πρόεδρος της Αδελφότητας Ξενιτεμένων Δήμου Μαργαριτίου (2009-2018) εξέδωσε την εφημερίδα «Τα Νέα του Μαργαριτίου». Είχα την τιμή να φιλοξενήσει η εφημερίδα αυτή και μερικά δικά μου άρθρα.

Είναι σημαντικό, νομίζω, να τονίσω ότι αυτά που καταγράφει ως προς την πληθυσμιακή σύνθεση της Καταβόθρας και τις προτάσεις του για εκμετάλλευση των παραγωγικών πηγών του χωριού, που ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό αντιπροσωπεύει ευρύτερα την ελληνική κοινωνία και πραγματικότητα μπορούν να λειτουργήσουν ως πυξίδα για μια νέα πορεία. **Είναι ζητούμενο να προκύψει ένα άλλο κράτος καλύτερο απ' αυτό που έχουμε και που θα βάλει φραγμό στη βαθμιαία εξασθένιση της υπαίθρου. [...]**

Ο Ηλίας, ως άνθρωπος αυτοδημιούργητος, ευπρεπής, καλοδιάθετος, με αίσθηση του χιούμορ, επίμονος, οργανωτικός και καλομίλητος, κρατούσε πάντα υψωμένες τις κεραίες του νου και της καρδιάς του, έπαιρνε τα σήματα και τα μηνύματα της κοινωνίας και ανάλογα τα αξιοποιούσε. Πρόσωπο ανήσυχο και προσφοράς, πολίτης της δράσης, πρόσωπο που ξεκίνησε από το μηδέν και έγινε ένας πετυχημένος επιχειρηματίας και ένας σωστός οικογενειάρχης, χωρίς να αποκόβεται από τις ρίζες του, αποτελεί ένα πολύ καλό παράδειγμα για μίμηση. Βέβαια, δεν ξεχνά την καταγωγή του ούτε την ελληνική του ταυτότητα. Επιπλέον, ως σωστός ορθόδοξος χριστιανός, έχει καλές σχέσεις με την εκκλησία. Απόδειξη οι πρωτοβουλίες του για ανέγερση ναών και συναφών κατασκευών. Είναι κι αυτό μια άλλη αξιέπαινη πλευρά του, που τον καταξιώνει περισσότερο στην ελληνική κοινωνία. Άλλωστε, τα έσοδα από την πώληση αυτού του βιβλίου θα τα διαθέσει για την κατασκευή κοιμητηρίου, οστεοφυλακίου και εκκλησιαστικού ναού στην Καταβόθρα. Ήδη έχουν δρομολογηθεί διαδικασίες.

Αυτή η πορεία και η δράση του αποδεικνύει περίτρανα ότι είναι ένας άνθρωπος, που χωρίς διαχωριστικές γραμμές, είχε από νεανική ηλικία οράματα, έβλεπε μακριά και αγωνιζόταν, ώστε να υλοποιηθούν. Όμως, σ' αυτή του την προσπάθεια δεν έβρισκε πάντοτε την απαιτούμενη κατανόηση και ανταπόκριση. Αυτό, όπως ήταν επόμενο, τον στενοχωρούσε και του προκαλούσε αισθήματα πικρίας, γιατί, ενώ είχε τη διάθεση της προσφοράς, ενώ έβλεπε το καλό και την προοπτική, δεν έβρισκε πάντοτε την απαιτούμενη συμπαράσταση και συμμετοχή. Δυστυχώς, αυτά συμβαίνουν στην ελληνική κοινωνία, και όχι μόνο. Αλλά, θέλω να πιστεύω ότι τέτοια φαινόμενα κοινωνικής δυσαρμονίας δεν θα σταθούν εμπόδιο, ώστε, με βάση την πείρα, τις γνώσεις του και την καθαρή ματιά, που διαθέτει ο Ηλίας να συνεχίσει την προσφορά του. [...]

Θα θυμίσω ακόμη στον Ηλία τη φράση του Κολομβιανού συγγραφέα Γκαμπριέλ Μαρκές: «**Να λες πάντα αυτό που νιώθεις και να κάνεις πάντα αυτό που σκέφτεσαι».** Επιπλέον, θα πρόσθετα ότι η μεγαθυμία και η συγχώρηση δείχνουν ανωτερότητα και βοηθούν, αν όχι στην εξάλειψη, τουλάχιστον στη μείωση των τριβών, της άρνησης και των επικρίσεων. Ήδη, με το έργο και τη δράση του έχει κάνει πράξη την προτροπή της φράσης: «**Δεν αξίζει το πέρασμα από αυτή τη ζωή, αν δεν αφήσεις κάτι στις επόμενες γενιές**». Και ας έχουμε υπόψη ότι οι άνθρωποι τις περισσότερες φορές αλλάζουν, οι αναμνήσεις τους όμως μένουν αιώνια ίδιες. Επομένως, αγαπητέ Ηλία, δείξε κατανόηση και προχώρα τον δρόμο σου, με βάση τα οράματά σου. **Κάνε αυτό που θέλεις να κάνεις και θα γίνει αυτό που πρέπει να γίνει.**

Θα κλείσω με μια φράση, που αλίευσα στο διαδίκτυο: Χρειαζόμαστε ρίζες. Υπάρχει ένα μέρος στον κόσμο, όπου γεννηθήκαμε, μάθαμε μια γλώσσα, ανακαλύψαμε με ποιο τρόπο οι πρόγονοί μας λύνανε τα προβλήματά τους. Από κάποια στιγμή και πέρα γινόμαστε εμείς συνυπεύθυνοι για το μέρος αυτό. Χρειαζόμαστε φτερά. **Ευλογημένος όποιος έχει φτερά και ρίζες**.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΣ
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Μιλάνου
τ. ΙΑΤΡΟΣ Α΄ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΑΙΔΩΝ «Π. & Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ»
Καβάφη 20 & Μακαρίου 23 (συνέχεια Αγ. Τριάδος), Αγ. Παρασκευή (Πευκάκια)
Τηλ.: **210 600 1418** • Κιν.: **693 600 1418** • Φαξ: **210 639 1787**
• e-mail: antoniskontos5@gmail.com ΔΕΧΕΤΑΙ ΜΕ ΡΑΝΤΕΒΟΥ: 17.30-20.30

Τριάντα χρόνια από τον θάνατο του Τάσου Χαλκιά

Η προτομή του Τάσου Χαλκιά κοσμεί την πλατεία της Κοινότητας Γρανιτσοπούλας, του τόπου όπου μεγάλωσε

Αποδίδοντας τη δέουσα τιμή στον κορυφαίο Ηπειρώτη κλαρινίστα, Τάσο Χαλκιά, ο Δήμος Ζίτσας σε μια σεμνή τελετή πραγματοποίησε τα αποκαλυπτήρια της προτομής του, στο τόπο όπου έζησε τα παιδικά του χρόνια, την Κοινότητα Γρανιτσοπούλας.

Το βράδυ της Δευτέρας **(08.08.2022)** παρουσία των τοπικών αρχών, εκπροσώπων Συλλόγων και δεκάδες κόσμου στην πλατεία Γρανιτσοπούλας ο Δήμαρχος Ζίτσας **Μιχάλης Πλιάκος**, με τον **Λάκη Χαλκιά**, γιο του αείμνηστου δεξιοτέχνη του κλαρίνου και μοναδικού συνεχιστή της μουσικής παράδοσης της οικογένειας των Χαλκιάδων, έκανε τα αποκαλυπτήρια της προτομής που φιλοτέχνησε ο γνωστός γλύπτης **Θεόδωρος Παπαγιάννης**.

Μιλώντας ο Δήμαρχος, μεταξύ άλλων, είπε και τα εξής: *«Λίγα 24ωρα πριν συμπληρωθούν 30 χρόνια από το θάνατό του, έφυγε από κοντά μας στις 12 Αυγούστου 1992, πράττουμε το οφειλόμενο χρέος μας και είμαστε χαρούμενοι και υπερήφανοι γι΄ αυτό. Δημιουργήσαμε την προτομή του εθνικού μας κλαρινίστα».* Παράλληλα πρότεινε *«να ξεκινήσει μία ακόμη προσπάθεια για τη δημιουργία Μουσείου Τάσου Χαλκιά ή της οικογένειας των Χαλκιάδων».*

Η βραδιά έκλεισε με δημοτικά παραδοσιακά τραγούδια που ερμήνευσαν μοναδικά, ο Λάκης Χαλκιάς, ο Σάββας Σιάτρας, ο Δημήτρης Υφαντής και η Νότα Καλτσούνη. Έπαιξαν οι μουσικοί: Γιώργος Κωτσίνης και Βασίλης Παπαγεωργίου, κλαρίνο, θανάσης Πρεμέτης, βιολί, Γιάννης Διαμάντης, λαούτο και Κώστας Σιάτρας, ντέφι.

Εμφανώς συγκινημένος ο **Λάκης Χαλκιάς** παίρνοντας το λόγο αφού ευχαρίστησε όλους τους συντελεστές της εκδήλωσης και τους παριστάμενους αναφέρθηκε στα διαχρονικά μηνύματα που εξέπεμπε ο πατέρας του και εκείνη η γενιά των καλλιτεχνών. *«Ο Χαλκιάς και η γενιά του, δεν απευθυνόταν σε εφησυχασμένους πνευματικούς ταγούς, απευθυνόταν στους ανήσυχους και σκεπτόμενους ανθρώπους. Απευθυνόταν στους νέους, που θέλουν να εκφραστούν και έχουν συνειδητοποιήσει ότι η ελληνική δημοτική μουσική δεν είναι σημαντική μόνο γιατί έρχεται από τα βάθη των αιώνων, αλλά γιατί είναι ένας ζωντανός οργανισμός που καθοδηγεί, εμπνέει και μας δίνει μοναδικές αισθήσεις».*

Κλείνοντας την ομιλία του πρόσθεσε: *«Η ανθρωπιά του Τάσου Χαλκιά και η φιλική του διάθεση είναι απαιτητή ως ανάμνηση υπόδειγμα στη σκληρή εποχή μας όπου η κοινωνική αλληλεγγύη και ο ανθρώπινος παράγοντας κάθε μέρα που περνάει χάνονται και ισοπεδώνονται. Είναι μεγάλη η συγκίνηση, η χαρά και η τιμή μου, που βρίσκομαι για άλλη μια φορά σήμερα κοντά σας, σε μια τόσο σημαντική όσο και πρωτόγνωρη εκδήλωση των αποκαλυπτηρίων της προτομής του πατέρα μου».*

Πτυχές της ζωής του **Τάσου Χαλκιά**, αλλά και της προσφοράς του στη διάδοση και διάσωση της μουσικής μας παράδοσης παρουσίασε στην ομιλία του ο δημοσιογράφος **Στέφανος Ντόβας** που είχε και το συντονισμό της εκδήλωσης. *«Ο Χαλκιάς είναι ένας από τους καλλιτέχνες που ανέδειξαν το μουσικό πλούτο της Ελλάδας με απαράμιλλο τρόπο. Δικαίως καταλογίζεται ως ένας από τους σπουδαιότερους Έλληνες μουσικούς κερδίζοντας μια θέση μεταξύ των μεγάλων καλλιτεχνών του τόπου μας. Ο Δήμος Ζίτσας αναγνωρίζοντας όλη αυτή την προσφορά θέλησε να του απονείμει, ξεχωριστή τιμή, τοποθετώντας την προτομή του στον τόπο που μεγάλωσε, η οποία θα συμβολίζει πως σε αυτό τον τόπο αναγνωρίζεται η αγάπη των κατοίκων του σε αυτούς που είτε ως ήρωες έδωσαν το αίμα τους, είτε ως δημιουργοί συνέβαλαν στην παραγωγή πολιτισμού».*

Ο Λάκης Χαλκιάς και ο δήμαρχος Ζίτσας Μιχάλης Πλιάκος, αποκαλύπτουν την προτομή του Τάσου Χαλκιά

Κλείνοντας αναφέρθηκε στην απόδοση του οφειλόμενου χρέους λέγοντας: *« Η Ήπειρος, όπως και ο Δήμος Ζίτσας που είναι ιδιαίτερο κομμάτι της, αγαπά και ξέρει να τιμά όλους όσους αγωνίσθηκαν προσέφεραν και συνεχίζουν να προσφέρουν στον τόπο τους σε κάθε τομέα που δραστηριοποιούνται και όλοι οι Ηπειρώτες αισθανόμαστε τιμή και υπερηφάνεια για όλους αυτούς».*

Στην εκδήλωση απεύθυναν χαιρετισμό οι βουλευτές Ιωαννίνων **Σταύρος Καλογιάννης** και **Μερόπη Τζούφη**, ο αντιπεριφερειάρχης **Βασίλης Γοργόλης**, ο πρόεδρος της Κοινότητας Γρανιτσοπούλας **Δημήτρης Πανούλης**, και ο γλύπτης **Θεόδωρος Παπαγιάννης**, ο οποίος φιλοτέχνησε την προτομή του. Όλοι τους αναφέρθηκαν στην ανεκτίμητη και διαχρονική προσφορά του Τάσου Χαλκιά στη διάδοση και διάσωση του αυθεντικού δημοτικού τραγουδιού ανά τον κόσμο και εξήραν την πρωτοβουλία του Δήμου Ζίτσας για τη δημιουργία της προτομής.

(Ρεπορτάζ, φωτογραφίες: Νίκος Ζέκης)

Τάσος Χαλκιάς. Ο ψηφευτής του κλαρίνου

Ο **Τάσος Χαλκιάς** γεννήθηκε στη Γρανιτσοπούλα το 1914. Μεγάλωσε στο Δεσποτικό της Ηπείρου. Ήταν μικρός ακόμη -μόλις τέλειωνε το δημοτικό- όταν πέρασε από το σπίτι του ένας τσιγγάνος που κράταγε στα χέρια του ένα παλιό κλαρίνο βαμμένο, λερωμένο με πίσσες, σκισμένο και με τα κλειδιά γυαλισμένα με γυαλόχαρτο! Μετά από πίεση του Τάσου η μάνα του το αγόρασε δίνοντας στο τσιγγάνο έξι γίδια! Αυτή ήταν η αρχή για τον νεαρό μουσικό..

Παίρνει τα πρώτα μαθήματα κλαρίνου, όταν ήταν δώδεκα χρονών, από τον ξάδελφο του Μάνθο Χαλκιά και τον αδελφό του Μήτσο, ενώ λίγο μετά ακολουθεί στα πανηγύρια τον μουσικό Αργύρη Μπούκαλη. Στα 17 του μπορούσε πλέον να «δουλεύει» καλά το κλαρίνο και άρχισε να εμφανίζεται μαζί με τα αδέλφια του και το συγκρότημα που έφτιαξαν και το ονόμασαν «Τα μαύρα πουλιά».

- Το 1931 γράφει το τραγούδι «Μη με κοιτάς που γέρασα» και γίνεται μέλος του συλλόγου των μουσικών.
- Το 1935 υπηρετεί στο στρατό ως πυροβολητής για 18 μήνες.
- Το 1937 μαζί με τα αδέλφια του παίζει με τον μεγάλο κλαρινίστα Νίκο Τζάρα.
- Το 1938 παντρεύεται την Χριστίνα και μαζί αποκτούν δυο παιδιά τον Μιχάλη και τον Αλέξανδρο.
- Το 1940 ξεσπάει ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και καλείται να υπηρετήσει και πάλι. Τραυματισμένος, λίγο μετά μεταφέρεται στο στρατιωτικό νοσοκομείο Ιωαννίνων.
- Το 1941 βομβαρδίζεται το σπίτι του και σκοτώνεται η γυναίκα του Χριστίνα και τα δυο παιδιά τους.
- Το 1942 επιστρέφει στα Ιωάννινα και κατατάσσεται στις δυνάμεις του ΕΛΑΣ στον αγώνα κατά των δυνάμεων της Γερμανικής κατοχής.
- Το 1951 ο Τάσος Χαλκιάς ηχογραφεί πρώτη φορά στην «Κολούμπια». Ακολουθεί η ηχογράφηση 80 τραγουδιών για το Λαογραφικό Αρχείο της Ακαδημίας Αθηνών και ύστερα ξεκινά ταξίδια πολλά στο Κάϊρο, την Αλεξάνδρεια, την Νέα Υόρκη.

Στην Αμερική δούλεψε για 18 μήνες μαζί με τον Γιάννη Παπαϊωάννου, τον Καλλέργη και τον Τζουανάκο. Εκεί γράφει το περίφημο «Βορειοηπειρώτικο μοιρολόϊ».

Ο Τάσος Χαλκιάς το 1966 ίδρυσε στην Ελλάδα την δισκογραφική εταιρεία «Σπέσιαλ Μιούζικ» όπου για μια δεκαετία έγραψε πολλά τραγούδια όπως «Ο Ηπειρώτικος γάμος», «Δεν μπορώ μανούλα, δεν μπορώ», «Το Βορειοηπειρώτικο μοιρολόϊ», «Μη με κοιτάς που γέρασα» κ.ά.

Το 1972 γράφει την μουσική για τον «Αίαντα» του Σοφοκλή που ανέβασε στο Κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος ο σκηνοθέτης Κωστής Μιχαηλίδης.

Την ίδια χρονιά εκπροσωπεί την Ελλάδα με το συγκρότημα του -και με πρωτοβουλία της Ελένης Καραΐνδρου- στο Α΄ Φεστιβάλ Διεθνών Τεχνών στο Maison dela Culture της Γαλλικής πόλης Ρέν.

Ο Τάσος Χαλκιάς «έφυγε» στις 12 Αυγούστου του 1992 από καρδιακό επεισόδιο.

Η προσφορά του Τάσου Χαλκιά αναγνωρίστηκε από επώνυμους και ανώνυμους που ήξεραν να εκτιμούν την αυθεντική δημιουργία.. Δεν αναγνωρίστηκε όμως από την Πολιτεία η οποία δεν του χορήγησε ούτε καν μια τιμητική σύνταξη...

(Τα στοιχεία αντλήσαμε από το ιστολόγιο του Λάκη Χαλκιά)

Ο ποιητής του κλαρίνου...

Το κλαρίνο του... όλη η Ελλάδα

Είπε ο Τάσος Χαλκιάς για τα Ηπειρώτικα μοιρολόγια

«Όλοι στην οικογένειά μου τρέχανε από το πρωί ως το βράδυ για να τα βγάλουμε πέρα και εγώ ζητούσα τραγούδια από την ταλαιπωρημένη μάνα μου και την αδελφή μου την Σοφία που δούλευαν στα χωράφια. Περισσότερο μ΄ άρεσαν τα μοιρολόγια. Δεν ξέρω τι έβρισκα μέσα στα Ηπειρώτικα μοιρολόγια... Δακρύζουν τα μάτια μου και μου σηκώνεται η τρίχα όταν παίζω τέτοιο πράμα, αλλά και όταν σολάρω κλέφτικο! Παίζοντας ονειρεύομαι και πολλές φορές συγκινούμαι και κλαίω... Το πάλκο είναι ιερό σαν δικαστήριο! Όταν παίζεις ένα όργανο ή όταν τραγουδάς επικοινωνείς με τα πιο δυνατά αισθήματα εκείνων που σε προσέχουν. Και όσο προσέχουν τον καλό μουσικό, τόσο εκείνος δίνει τον καλύτερο εαυτό του!!!»

Είπαν για τον Τάσο Χαλκιά

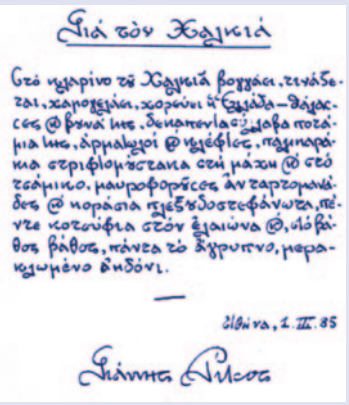

Για τον Χαλκιά

Στο κλαρίνο τ' Χαλκιά βογκάει, τινάζεται, χαμογελάει, χορεύει η Ελλάδα - θάλασσες & βουνά της, δεκαπεντασύλλαβα ποτάμια της, αρματολοί & κλέφτες, παλικαράκια στριφτομούστακα στη μάχη & στο τσάμικο, μαυροφορούσες αντρτομανάδες & κοράσια πλεξουδοστεφάνωτα, πέντε κοτσύφια στον ελαιώνα & στο βάθος βάθος, πάντα το άγρυπνο, μερακλωμένο δηδόνι.

Αθήνα, 1.III.85

Γιάννης Ρίτσος

«Στο κλαρίνο του Χαλκιά βογκάει, τινάζεται, χαμογελάει, χορεύει η Ελλάδα - θάλασσες και βουνά της, δεκαπεντασύλλαβα ποτάμια της, αρματολοί και κλέφτες, παλικαράκια στριφτομούστακα στη μάχη και στο τσάμικο, μαυροφορούσες αντρτομανάδες και κοράσια πλεξουδοστεφάνωτα, πέντε κοτσύφια στον ελαιώνα και, στο βάθος βάθος, πάντα το άγρυπνο, μερακλωμένο αηδόνι».

Γιάννης Ρίτσος

«Είσαι από εκείνους που μια σωστή πολιτεία θα έπρεπε να τους έχει στο Εθνικό Μουσείο των ζωντανών! Όλη η ψυχή της πολυβασανισμένης Ρωμιοσύνης βρίσκεται μέσα στο κλαρίνο σου».

Μίκης Θεοδωράκης

«Ο παππούλης Τάσος Χαλκιάς μας βάζει για άλλη μια φορά μπροστά στο πρόβλημα των σχέσεων μας με την παράδοση... Το μερακλωμένο αηδόνι ψάχνει τους παλιούς συντρόφους του και καλεί και εμάς να τους αναζητήσουμε, να τους ξαναβάλουμε στη ζωή μας».

Νότης Μαυρουδής

«Όταν τον άκουγες δεν έπαιζε κλαρίνο. Έκλαιγε, σ΄ έκανε να ανατριχιάζεις! Σαν άνθρωπος όλο γελούσε, είχε μια χρυσή καρδιά».

Θόδωρος Δερβενιώτης

«Προτιμώ μια σπασμένη δωρική κολόνα από ένα γοτθικό ναό. Προτιμώ ένα Ηπειρώτικο μοιρολόγι από τον Χαλκιά, από μια συμφωνία της δύσης!!!»

Γιάννης Μαρκόπουλος

«Χάθηκε ένας λαϊκός καλλιτέχνης που η μουσική του παρουσία ήταν συνυφασμένη με τους καημούς, τους πόθους και τους αγώνες του λαού μας. Από τους μεγαλύτερους μαστόρους του είδους που με προσωπικές θυσίες διατήρησε την λαϊκή μας παράδοση χωρίς καμία βοήθεια από την Πολιτεία.»

Χαρίλαος Φλωράκης

«Το παίξιμό του και ακόμη περισσότερο το ηχόχρωμά του είναι αξεπέραστο και μιλάει στην καρδιά πολλών γλεντζέδων της περιοχής, όλης της Ελλάδας και όλου του κόσμου»

Βασίλης Παπαγεωργίου

Η ξεχωριστή ποιότητα της μουσικής του άγγιξε και το ξένο ακροατήριο

Το 1979, ο καθηγητής μουσικολογίας στο Πανεπιστήμιο της **Σορβόνης Τραν Βαν Κε** είχε πει: «Ήμουν βέβαιος, ακούγοντάς τον, ότι είχα μπροστά μου έναν από τους μεγαλύτερους μουσικούς του κόσμου».

Ο **Μπενγκτ Χάλνκβιστ**, Σουηδός φιλόσοφος και ιστορικός της λογοτεχνίας του 20ού αιώνα, έλεγε: «Ένιωσα με τη ζεστασιά της δύναμής του πως αυτή η μουσική, ερμηνευμένη από τον ασύγκριτο μαέστρο Τάσο Χαλκιά, ποτέ δε θα πεθάνει! Το κλαρίνο γι΄ αυτόν είναι κάτι το ιερό, όπως η παράδοση».

Η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Κληρονομιά και η Κοιλάδα Αχελώου-Γέφυρα Κοράκου

Μήνυμα στήριξης της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς Αλληλένδετες Γέφυρα Κοράκου-Κοιλάδα του Αχελώου Το αίτημα της αναστήλωσης της γέφυρας Κοράκου παραμένει ισχυρό

Η Πρωτοβουλία Πολιτών και Φορέων για την Προστασία και Ανάδειξη της Κοιλάδας Αχελώου και η Διανομαρχιακή Επιτροπή Καρδίτσας – Άρτας για την Ανακατασκευή της Γέφυρας Κοράκου διοργάνωσαν εκδήλωση με θέμα «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Κληρονομιά – Γέφυρα Κοράκου – Κοιλάδα Αχελώου», το Σάββατο 16 Ιουλίου 2022, δίπλα από τα απομεινάρια της ιστορικής Γέφυρας Κοράκου στην Κοιλάδα Αχελώου.

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης έγιναν τα αποκαλυπτήρια Μικρογραφίας της Ιστορικής Γέφυρας Κοράκου που κατασκευάστηκε από τον Πρωτομάστορα Θανάση Πόραβο και τον Λεωνίδα Κατσούγκρη.

Ακολούθησε το παραδοσιακό έθιμο «Μανδηλώματα» και η ηθοποιός Αλεξία Πετροπούλου απήγγειλε αποσπάσματα από το νέο βιβλίο του Θανάση Πόραβου «Δεύτερο ταξίδι στην αιωνιότητα». Στο τέλος υπήρξε αφιέρωμα στον αξέχαστο μουσικό της Κοιλάδας Αχελώου Λάζαρο Τσιαμπά. Η όλη εκδήλωση στην ουσία ήταν μια κραυγή, δυνατή κραυγή, για την αναστήλωση της γέφυρας του Κοράκου και την προστασία της Κοιλάδας του Αχελώου.

Οι ομιλητές

Ο προβληματισμός όλων των ομιλητών ήταν έντονος και η αποφασιστικότητά τους για την αναστήλωση της γέφυρας Κοράκου φανερή.

Το παράλληλο όμως νόημα της εκδήλωσης ήταν η διατράνωση της φωνής όλων να αποτραπεί η κατασκευή του φαραωνικού υδροηλεκτρικού έργου που σχεδιάζεται να γίνει στον Αχελώο, γιατί πέρα από τις τεράστιες αρνητικές και καταστροφικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην οικονομική και κοινωνική ζωή των κατοίκων της Κοιλάδας του Αχελώου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, στην ουσία έτσι μηδενίζονται και καταστρέφονται πολιτιστικά δημιουργήματα, δηλωτικά στοιχεία του τόπου και της ζωής.

Ο **Μενέλαος Παπαδημητρίου**, μέλος της Πρωτοβουλίας Πολιτών για την Προστασία και Ανάδειξη της Κοιλάδας Αχελώου (τα υπόλοιπα μέλη είναι ο **Χρήστος Β. Καπερώνης** και ο **Κώστας Αλ. Γραμμένος)**, τόνισε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Η Κοιλάδα του Αχελώου βρίσκεται μεταξύ Άρτας, Καρδίτσας, Ευρυτανίας και Αιτωλοακαρνανίας.

Ο ΘΕΟΠΟΤΑΜΟΣ ΑΧΕΛΩΟΣ-ΑΣΠΡΟΣ ή ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ, Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ μας ενώνει χαρίζοντάς μας απαράμιλλη φυσική ομορφιά, αλλά και την ιστορία του!!!

Τα φαράγγια του Αχελώου στα πόδια των Ελληνικών, της Καλής Κώμης και του Πετρωτού από τη μεριά της Αργιθέας και των απόκρημνων βράχων του Νεγκοζίου και του Σέλτσου από τη μεριά της Άρτας ως τα απομεινάρια της θρυλικής Γέφυρας Κοράκου αλλά και η Κοιλάδα του που απλώνεται στα πόδια του Απ Βασίλη και της Γρέβιας, των Πηγών, των Γλύνικων, του Τσιφλικίου, της Μεγαλόχαρης και του Μεσόπυργου ως τον Εμπεσσό, τα Βρουβιανά και το Περδικάκι από τη μεριά της Άρτας και Αιτωλοακαρνανίας αλλά και του Μαράθου, των Βραγκιανών, των Γρυμπιανών, του Αρδάνοβου και του Αργυρίου και Καταφυλίου Αργιθέας - όπου η περίφημη πετρογέφυρα - ως το Νέο Αργύρι Ευρυτανίας συνθέτουν ένα πραγματικά μαγευτικό γεωφυσικό σύνολο με περίσσεια ομορφιά σε κάθε εποχή του χρόνου!!!

Δικαιολογεί δε αυτή η γεωφυσική ενότητα την υπερηφάνεια των Αργιθεατών, των Ραδοβιζινών, των κατοίκων του ορεινού Βάλτου και των Αγράφων για το ποτάμι τους, για το μυθικό Αχελώο και την πανέμορφη Κοιλάδα του που εκτείνεται κυρίως ανάμεσα σε Γέφυρα Κοράκου και σε Γέφυρα Αυλακίου- Καταφυλίου!!!

Ίδιοι τόποι, ίδια ήθη και έθιμα, ίδιος πολιτισμός, ίδια ζακόνια και ο κόσμος τους στενά συνδεδεμένος, με κοινά προβλήματα αλλά και με κοινά συμφέροντα ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής τους.

Μέρα ιδιαίτερης χαράς αλλά και συγκίνησης η σημερινή της αποκάλυψης της Μικρογραφίας της θρυλικής ΓΕΦΥΡΑΣ ΚΟΡΑΚΟΥ, εδώ στα απομεινάρια της, στην Κοιλάδα του Αχελώου.

Για αυτή την Κοιλάδα Αχελώου αγωνιζόμαστε δεκαετίες τώρα για την ανάδειξή της, για τις δυνατότητες οικοτουριστικής ανάπτυξης και όχι μόνο, για τη συντήρηση και διάσωση των μνημείων της και του πολιτισμού της (αρχαιολογικοί χώροι, μονές, πετρογέφυρα κ.α.) και ανάμεσά τους για την Ανακατασκευή της θρυλικής Γέφυρας Κοράκου, της νευαρχίδας των Πετρογέφυρων Ελλάδας και των Βαλκανίων που έπεσε θύμα του επάρατου εμφυλίου πολέμου στις 28.3.1949.

Προσωπικά είναι ένα όραμα από τη δεκαετία του 80 και μερικών άλλων όπως ο **Δημήτριος Κοτσώνης** από Καλή Κώμη (που μάλιστα διαθέτει μία σύνταξη για την Ανακατασκευή), ο **Δημήτριος Κ. Τσιούμας** από Πετρωτό και επίσημα η προσπάθεια ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2009, όταν με τον καθηγητή Κώστα Γραμμένο φέραμε σε Ημερίδα του ΚΠΕ Μακρυνίτσας την πρόταση Ανακατασκευής της και μετά από συνεργασία με την Αδελφότητα Πηγιωτών Άρτας (**Νίκος Μπαλάς, Λάμπρος Φώτος**, **Χρήστος Καπερώνης**, **Νίκος Ζήσης** κ. α.) ακολούθησαν η Διανομαρχιακή συνάντηση στις 28.3.2010 και η 1η Επιστημονική Ημερίδα Ανακατασκευής της στις 23.8.2010 στις Πηγές Άρτας.

Από δε το 2012 και μετά με τη βοήθεια του στελέχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης Αντώνη Κοσσυβάκη, μέλους της Επιτροπής μας, η υπόθεση μπήκε σε καλό δρόμο, απογειώθηκε και την αγκάλιασε η Ευρωπαϊκή Ένωση. (...)

Τον Ιούλιο του 2019 η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος διοργάνωσε σημαντική εκδήλωση εδώ στα απομεινάρια με έμφαση στην προστασία των Πέτρινων Γεφυριών της Ηπείρου και της Πολιτιστικής μας κληρονομιάς!!!

Τον Ιούλιο 2021 σε επίσκεψή του στη Γέφυρα της Πλάκας ο Πρωθυπουργός **Κυριάκος Μητσοτάκης**, σε παρέμβαση-αναφορά του Περιφερειάρχη Ηπείρου **Αλέξανδρου Καχριμάνη «δεν τελειώσαμε κ. Πρωθυπουργέ, έχουμε και συνέχεια με τη Γέφυρα Κοράκου...»** δεσμεύτηκε πως θα συνεχίσει με τη Γέφυρά μας. Ενέσκηψε όμως η πανδημία και όλα πήγαν πίσω. Τώρα όμως είναι καιρός.

Για αυτή την Κοιλάδα αγωνιζόμαστε και τώρα να μην την καταπιεί –να μην την εξαφανίσει το επιχειρούμενο και σχεδιαζόμενο φράγμα Αυλακίου, ενώ είναι παρατημένα το φράγμα της Συκιάς και της Μεσοχώρας και περιμένουμε από την Κυβέρνηση να εισακούσει τα επιχειρήματά μας, να σεβαστεί τον θεοπόταμο και εμάς και να μην αποφασίσει υπέρ του έργου. (...)

Κλείνοντας ευελπιστούμε ότι το Κράτος μας με τους Φορείς του, έχοντας συνέχεια, θα βάλει άμεσα μπροστά και θα δώσει εντολή για τη σύνταξη της Μελέτη Κατασκευής της Γέφυρας Κοράκου και της Κούλιας και του περιβάλλοντος χώρου, ώστε να είμαστε έτοιμοι για την Ανακατασκευή της και αγαπητέ Πρωτομάστορα **Θανάση Πόραβε** ευχόμαστε από βάθους καρδιάς να σε έχουμε Πρωτομάστορα και στη θρυλική ΓΕΦΥΡΑ ΚΟΡΑΚΟΥ!!!

Να μας αξιώσει ο θεός να τη δούμε όρθια!!!

Τότε και μόνο τότε θα πρεμήσουμε, θα ησυχάσουμε.

Είμαστε υποχρεωμένοι δημόσια να ευχαριστήσουμε κατ' αρχήν **και ευχαριστούμε τον Αναγκαστικό Συνεταιρισμό Πηγών (Πρόεδρο Κώστα Γρέβια) και τον Πρόεδρο Πηγών Κώστα Καρακώστα για την άδεια τοποθέτησης της Μικρογραφίας στο χώρο και την όλη βοήθειά τους.**

Ο **Χρήστος Καπερώνης** επεσήμανε ότι «είναι ιστορική υποχρέωση όλων να βοηθήσουν για την διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, και τις ιστορικές μνήμες. Εξ άλλου η πρωθυπουργική δέσμευση πριν από δύο χρόνια στη Γέφυρα της Πλάκας πρέπει να έχει και έμπρακτη επιβεβαίωση. Περιμένουμε την υλοποίησή της. Ήρθε ο καιρός να κλείσει επιτέλους και η τελευταία πληγή του αιματηρού εμφυλίου και να γίνει η Γέφυρα Κοράκου παράδειγμα ενότητας ομόνοιας και εθνικής συμφιλίωσης. Να πάψει το ποτάμι να ματώνει ακόμη,73 χρόνια μετά την καταστροφή της. Ευχαριστούμε θερμά τον Πρωτομάστορα του Γεφυριού της Πλάκας τον Θανάση Πόραβο και τον Λεωνίδα Κατσούγκρη με την ομάδα του για την κατασκευή της καταπληκτικής αυτής μικρογραφίας. Για έναν επιπλέον λόγο αφού τα έξοδα του πρόσφατου βιβλίου του θα διατεθούν για την αναστήλωση της Γέφυρας Κοράκου. Είχαμε την τύχη να γνωρίσουμε αυτόν τον υπέροχο Άνθρωπο που συστρατεύθηκε μαζί μας στην προσπάθεια για την αναστήλωσή της. Η εκδήλωση αποτελεί συνέχεια των προηγουμένων εκδηλώσεων και δράσεων ενημερωτικού και πολιτιστικού περιεχομένου που έγιναν και γίνονται σε όλη την Κοιλάδα του Αχελώου τα τελευταία χρόνια. Μοναδικός γνώμονας η προσφορά στον τόπο των γονιών μας που μας γέννησαν και μας μεγάλωσαν με στερήσεις και φτώχεια. Χρέος όλων μας να προστατεύσουμε αυτή την πανέμορφη Κοιλάδα με κάθε τρόπο και να εμποδίσουμε την καταστροφή της. Είναι ένα Χρέος στον κτήτορά της Άγιο Βησσαρίωνα, στην Ιστορική μνήμη και τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό. Η πολιτιστική κληρονομιά

συνδέει τους λαούς της Ευρώπης μέσα από την κοινή ιστορία και τις κοινές αξίες τους. Αντιπροσωπεύει τον πλούτο και την ποικιλομορφία των πολιτιστικών μας παραδόσεων. Έχουμε υποχρέωση να την κατανοούμε, να την τιμούμε, να την προστατεύουμε και να την διαφυλάσσουμε για να την παραδώσουμε στις επόμενες γενιές».

Στην εκδήλωση παρεμβάσεις μέσω διαδικτύου έκαναν ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **Μαργαρίτης Σχοινάς** και ο υπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, **Χρήστος Στυλιανίδης**.

Ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απευθυνόμενος στους κατοίκους, τους διαβεβαίωσε πως υποστηρίζει την πολιτιστική και αναπτυξιακή τους προσπάθεια. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, τόνισε: *«Με χαρά συμμετέχω σε αυτή την προσπάθεια που γίνεται για να τονισθεί το αναπτυξιακό δυναμικό της*

Κοιλάδας του Αχελώου και η ανεκτίμητη ιστορική της πολιτιστική κληρονομιά που πρέπει να στηριχθεί, όχι μόνο σε τοπικό αλλά σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Όλες οι προσπάθειες που κάνετε για την αναστήλωση της γέφυρας του Κοράκου, είναι κάτι που είναι συμβατό και με την ευρωπαϊκή οπτική του να χτίζουμε γέφυρες, όχι τοίχους. Και χαίρομαι πολύ, που έστω από απόσταση, δεν μπορώ να είμαι κοντά σας, μου δίνεται την ευκαιρία να χαιρετίζω τις προσπάθειές σας και να διακηρύξω με κάθε βεβαιότητα ότι θα είμαι στο πλευρό σας σε αυτή την πολύ ωραία πολιτιστική και αναπτυξιακή προσπάθεια».

Ο υπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, **Χρήστος Στυλιανίδης**, ο οποίος έχει επισκεφτεί την περιοχή, δήλωσε πως παρακολουθεί και στηρίζει όλες τις προσπάθειες και πρωτοβουλίες φορέων και πολιτών για την προστασία, την αναστήλωση του γεφυριού και των άλλων πολιτιστικών μνημείων και την ανάδειξη της Κοιλάδας του Αχελώου. Μάλιστα τόνισε, πως η Κοιλάδα και τα μνημεία της, συνδέονται με την εξέλιξη της παρουσίας του ελληνισμού, αφορούν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, όχι μόνο της περιοχής, αλλά όλης της Ελλάδας και επισήμανε: «Πρέπει να κάνουμε το παν για να τα διαφυλάξουμε και να τα παραδώσουμε αναλλοίωτα στην εξέλιξη των πραγμάτων και στην εξέλιξη του πληθυσμού, που θα ζήσει στην Κοιλάδα».

Ο **Μαρκ Ταραμπέλλα**, Βέλγος ευρωβουλευτής,

μεταξύ άλλων, είπε: «Υπάρχουν κονδύλια για την ανάπτυξη της υπαίθρου, που βοηθούν μαζί με συγχρηματοδότηση εθνικών και περιφερειακών κονδυλίων... Όταν πρόκειται για ένα σχέδιο αποκατάστασης ενός μνημείου πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να το στηρίξουμε γιατί είναι η μνήμη των προγόνων μας, η τεχνογνωσία των περασμένων γενιών που πρέπει να αναστηλώσουμε και να είναι ελκυστική για να προσελκύσουμε τουρίστες που θα έρθουν και έχουν ανάγκη να πάνε σε όμορφες περιοχές και να ξεκουραστούν επίσης αλλά και να ζωντανεύουν τις περιοχές αυτές και να συμβάλλουν στην τοπική οικονομική ανάπτυξη με τον τρόπο τους ώστε η ύπαιθρος να μην ερημώνει. Κουράγιο σε εσάς. Είμαι μαζί σας. Έχετε ένα καταπληκτικό σχέδιο και ελπίζω να πραγματοποιηθεί».

Ο **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος**, πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας, μεταξύ άλλων, είπε και τα εξής:

«Αγαπητοί φίλοι και φίλες, καλώς ανταμωθήκαμε, λοιπόν, στο σημείο όπου η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας στις 30 Ιουλίου 2019 πραγματοποίησε αντίστοιχη εκδήλωση δίπλα ακριβώς από τούτο το σημείο, στα πενήντα από εδώ μέτρα, με θέμα την αναστήλωση του γεφυριού. Συνενώνουμε τη φωνή μας με όλους σας για να διατυμπανίσουμε προς όλες τις κατευθύνσεις ότι είναι ανάγκη να αναστηλωθεί η γέφυρα του Κοράκου.

Αγαπητοί συμπατριώτες η ΠΣΕ, η κορυφαία οργάνωση των Ηπειρωτών, ο μέγας θεματοφύλακας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, δεν θα μπορούσε να είναι απούσα, από μια τέτοια εκδήλωση και μια τέτοια προσπάθεια.

Διαχρονικά είναι συνοδοιπόρος στην επιτροπή και στην προσπάθεια που γίνεται να αναστηλωθεί η γέφυρα Κοράκου. Όπως γνωρίζετε τα γεφύρια ενώνουν περιοχές, λαούς και πολιτισμούς. Το συγκεκριμένο γεφύρι πρέπει να στηθεί στα πόδια του για συγκεκριμένους λόγους και ιδιαίτερα για να μας θυμίζει ως λαό την ενότητα που τόσο πολύ την έχουμε ανάγκη.

Είμαστε κοντά σας να απαιτήσουμε, να

στηθεί στα πόδια του της η γέφυρα του Κοράκου». Ακολούθως το λόγο έλαβε ο **Στέφανος Κούτρας**, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Θεσσαλικών Σωματείων Αττικής «Η Πανθεσσαλική Στέγη», ο οποίος τόνισε και τα εξής: «Περιποιεί ιδιαίτερη τιμή η πρόσκληση των διοργανωτών να παραστώ σε ένα σημείο της πατρίδας μας, όπου το φυσικό κάλλος συναντά την ιστορία και την ορθόδοξη παράδοση. Είμαι σήμερα εδώ με τον εκλεκτό συνοδοιπόρο στα πολιτιστικά πρόεδρο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Θέλουμε να στείλουμε από το σημείο αυτό ένα μήνυμα της συστράτευσης σε μια κοινή προσπάθεια, διότι τα αποκαλυπτήρια του μοναδικού και μεγαλύτερου μονότοξου γεφυριού μάλλον της Ευρώπης σηματοδοτεί τη δυναμική επανεκκίνηση των πρωτοβουλιών για την αναστήλωση του μοναδικού αυτού μνημείου. Μια αναστήλωση η οποία μας υπενθυμίζει ότι η πορεία μας προς το μέλλον απαιτεί την ανάπτυξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, την ανάπτυξη των πραγματικών που θα εμπνέονται αφενός από το πνεύμα της συνεργασίας, αφετέρου της ανιδιοτελούς αγάπης προς την πατρίδα και την ιστορία της. Στεκόμαστε με σεβασμό στο γκρεμισμένο γεφύρι σκεπτόμενοι ότι η ιστορία και τα σύμβολα δεν γκρεμίζονται».

Στην εκδήλωση συμμετείχαν οι περιφερειάρχες Ηπείρου, **Αλέξανδρος Καχριμάνης** και Δυτικής Μακεδονίας, **Γιώργος Κασαπίδης**.

Ο κ. **Καχριμάνης** τόνισε πως το ιστορικό

γεφύρι Κοράκου το γκρέμισε η μισαλλοδοξία και οι έχθρες την περίοδο του εμφυλίου, γι' αυτό πρέπει να αναστηλωθεί και ως τόπος εθνικής συμφιλίωσης. Τόνισε ότι το γεφύρι δεν είναι χαρακτηρισμένο μνημείο και χωρίς γραφειοκρατίες μπορούμε να προχωρήσουμε όλοι μαζί, και σύντομα να έχουμε θετικά αποτελέσματα.

Ο κ. **Κασαπίδης** συμμετείχε στην εκδήλωση καθώς η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχει να επιδείξει πρακτικές και πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση των γεφυριών στην περιοχή. Όπως είπε ο περιφε-

ρειάρχης, η σοφία των προγόνων μας, τα τέχνη των μαστόρων της πέτρας πρέπει να διασωθεί, ενώ η αξιοποίηση των γεφυριών, ο πλούτος του πολιτισμού, όπως τόνισε στοχεύει στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης.

Το στέλεχος του Ευρωπαϊκού Κοινο-

βουλίου, επικεφαλής της Πρωτοβουλίας για την Προστασία και Ανάδειξη της Κοιλάδας Αχελώου, **Αντώνης Κοσυβάκης**, στη ομιλία του τόνισε: «Σήμερα ήταν μια ιδιαίτερη μέρα για εμάς εδώ την Κοιλάδα του Αχελώου. Παρουσιάσαμε ένα πιστό αντίγραφο της Γέφυρας Κοράκου το οποίο ελπίζουμε να γίνει πόλος έλξης για την περιοχή μας και θα αποτελέσει μια "Γέφυρα προς το Μέλλον" μέσα από την ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και της Ιστορίας της Κοιλάδας του Αχελώου. Εμείς ως πολίτες κάναμε το χρέος μας. Τώρα είναι η ώρα της πολιτείας να κάνει και αυτή το δικό της χρέος με την ανακατασκευή της ιστορικής γέφυρας Κοράκου. Ανήκει στην πολιτιστική μας κληρονομιά και έχουμε υποχρέωση να την προστατεύσουμε και αυτή και το φυσικό περιβάλλον γιατί δεν μας ανήκουν! Ανήκουν στις επόμενες γενιές! Ως περιοχή έχουμε το "προνόμιο" της καθυστέρησης στην ανάπτυξη που μπορεί να γίνει η δική μας ευκαιρία. Αυτό θα επιτευχθεί αν διδαχθούμε από τα λάθη των άλλων και πάρουμε τα καλά τους. Είμαστε η φτωχή περιοχή του σήμερα και ευελπιστούμε να γίνουμε η πλούσια περιοχή του αύριο».

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελλάδα.

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΟΥ ΚΟΡΑΚΟΥ – ΠΩΣ ΤΟ ΚΟΨΑΝΕ...

Από τον Τέταρτο Τόμο του μνημειώδους έργου του Σπύρου Μαντά «ΓΕΦΥΡΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ»

θυμάται και μας διηγείται –Νοέμβρη του 1993- η αυτόπτης μάρτυς, Κατερίνα Καραγιαννάκη, από το χωριό Πηγές της Άρτας.

[από τον 4ο τόμο "Γεφυρογραφία της Πίνδου"]

«Πριν κόψουνε το γιοφύρι, τρεις μέρες είχανε που περνάγανε οι αντάρτες. Έρχονταν απ' τα μέρη της Άρτας, απ' τη Σκουληκαριά και άλλα. Το 1949 αυτά. Τη πρώτη μέρα πέρασαν πάρα πολλοί, χιλιάδες μπορώ να σου πω. Τη δεύτερη μέρα ήρθανε τα αεροπλάνα του στρατού και βομβαρδίσανε, εκεί δίπλα απ' το γιοφύρι, απ' τη δικιά μας τη μεριά, τις Πηγές. Τη δεύτερη λοιπόν μέρα έφκιασαν οι αντάρτες σε τρία σημεία, στα άκρα και τη μέση της καμάρας, έφκιασαν τρύπες, για να έχουνε έτοιμο για να βάλουνε δυναμίτες και να το ανατινάξουνε. Είχανε τα τσουβάλια το δυναμίτη εκεί έτοιμα. Και τη τρίτη μέρα, μετά, αφού περάσαν όλοι, άντρες, παιδιά, νέοι, γέροι, πράματα, γίδια, πρόβατα, γελάδια, τα κοπάδια, έβαλαν φωτιά και το ανατίναξαν το γιοφύρι. Ερχόταν στρατός πίσω, γι' αυτό το ανατίναξαν. Θα ήταν εννιά η ώρα περίπου το βράδυ.

Εγώ ήμουν ακριβώς εκεί, στην αριστερή όχθη. Ήτανε γκρεμός. Επάνω απ' αυτούνη τη κούλια ήτανε γκρεμός και εγώ ήμουνα μέσα σε μια τρύπα και έβλεπα όλα αυτά, που περνάγανε οι άνθρωποι. Θα ήμουν τότε 16 χρονών. Όταν κόπηκε το γιοφύρι, κόντεψα κι εγώ να πέσω μέσα. Πετάχτηκαν οι πέτρες, έπεσαν όλα μέσα στο ποτάμι...

Απέναντι, απ' τη πλευρά της Άρτας, έμεινε ένας απ' τους αντάρτες, ένας που δε πρόλαβε να περάσει. Κρύφτηκε εκεί, μέσα στα κέδρα που λέμε εμείς, κρύφτηκε τρεις μέρες και δε τον έβλεπε κανένας. Μετά τις τρεις μέρες, σκοτώθηκε κει μόνος του, αυτοκτόνησε...

Όταν λοιπόν κόπηκε το γιοφύρι, βλέπω τότε, κατέβαιναν από απέναντι, τρεις άντρες, ένας των ΤΕΑ -ήτανε με το μπερέ και δυο στρατιώτες. Και ήρθαν ακριβώς κοντά στο γκρεμισμένο γιοφύρι. Τους βλέπω και τους τρεις, πάτησαν μια νάρκα, τους βλέπω και τους τρεις στον αέρα, έναν εδώ, άλλον εκεί, άλλον απάνω. Σκοτώθηκαν. Είχανε βάλει γύρω απ' το γιοφύρι νάρκες αυτοί, οι αντάρτες. Ο ένας ήταν ο Πίττας, απ' το χωριό μας...

Έπειτα που κόπηκε το γιοφύρι, πνίγηκαν πάρα πολλοί ανθρώποι στο ποτάμι. Δεν υπήρχε βλέπεις πια πέρασμα. Και τι δε περνούσε παλιά απ' το γιοφύρι. Πέρναγε όλος ο κόσμος, με ζώα φορτωμένα, πρόβατα, γελάδια. Έρχονταν απ' το Μουζάκι, το Ανθηρό, απ' το Τριζόλο που λέγανε παλιά, τα χωριά αυτά, και πήγαιναν στα χειμαδιά, στ' Αγρίνιο, απ' τα χωριά της Αργιθέας προς την Άρτα. Πού να περάσουν τώρα;

Κάναν μετά από κανά δυο χρόνια, είχαν ανάγκη να περνούν απέναντι, κάναν με σύρματα που μαζέψαν χοντρά, βάλαν καρότσι, κάναν κάποιο πρόχειρο πέρασμα. Το 'φτιαξε ο άντρας μου με τον πατέρα του. Από δέντρο σε δέντρο το συρματόσχοινο, ένα κουτί, κασόνι, ένα κρίκο μπροστά κι ένα πίσω, καναβιές που τράβαγαν, κι έτσι περνούσανε δυο άτομα, όχι παραπάνω. Το καινούργιο γιοφύρι, το τσιμεντένιο, τέλειωσε το 1960...»

Κοιλάδα του Αχελώου–Η απεραντοσύνη της φύσης.
« Η φύση δεν δαμάζεται παρά μόνο αν υποταχθείς σ' αυτήν»
Sir Francis Bacon, Άγγλος φιλόσοφος

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Χριστόφορος Τζαρτζούλης

Ο Χριστόφορος Τζαρτζούλης, ο θερμός Ηπειρώτης, ο ακούραστος εργάτης της Ηπειρώτικης παράδοσης, ο ευγενικός και πάντα προσηνής, ο φίλος Χριστόφορος Τζαρτζούλης, μας έφυγε αφήνοντας πίσω ένα μεγάλο κενό και μια πατριωτική φιλική θύμηση. Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εξέδωσε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου:

«Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με πόνο κατευοδώνει στην τελευταία κατοικία του, τον Χριστόφορο Τζαρτζούλη, εξαιρετικό στέλεχος της ηπειρώτικης αποδημίας.

Για πολλές δεκαετίες υπήρξε στέλεχος της Αδελφότητας του χωριού του, «Αδελφότητα Ρωμανιωτών Λάκκας Σουλίου», της «Ομοσπονδίας Λάκκας Σουλίου» που διετέλεσε και Αντιπρόεδρος και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας που την υπηρέτησε και από τη θέση του Εφόρου Πνευματικού Κέντρου και Αναπληρωτή Ταμία.

Μεθοδικός και εργατικός, απόλυτα ευγενής, με πάθος για τη γενέτειρα και με σεβαστή προσφορά στην αποδημία, ο Χριστόφορος είναι παράδειγμα και υπόδειγμα Ηπειρώτη.

Σύσσωμο και περίλυπο το ΔΣ διατυπώνει στην οικογένειά του θερμά συλλυπητήρια».

Ο επικήδειος που εκφώνησε ο Έφορος Πολιτισμού της ΠΣΕ, Νίκος Ζέκης

«Ο Πρόεδρος, το Δ.Σ. και σύσσωμη η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκφράζουν τα συλλυπητήρια και τη βαθιά θλίψη τους για τον χαμό του Χριστόφορου Τζαρτζούλη.

Εν απουσία του Προέδρου που λείπει στο εξωτερικό ανέλαβα ως μέλος του Προεδρείου και Έφορος Πολιτισμού της Πανηπειρωτικής αλλά και ως φίλος να πω δυο λόγια από καρδιάς για τον Χριστόφορο.

Η πολύτιμη δράση του στα κοινά και στον πολιτισμό είναι γνωστή στους Ηπειρώτες.

Υπηρέτησε πολλά χρόνια στην οργανωμένη Ηπειρωτική Αποδημία κυρίως μέσω της Αδελφότητας Ρωμανιωτών Λάκκας Σουλίου όπου διατέλεσε και πρόεδρός της επί 15 έτη, και μέσω της Ομοσπονδίας Λάκκας Σουλίου. Αποκορύφωμα της δράσης του ήταν η επί σειρά ετών συμμετοχή του στο Προεδρείο της Πανηπειρωτικής με σημαντικές και πρωτοπόρες πρωτοβουλίες στον χώρο του πολιτισμού.

Και ενώ θα μπορούσε να είναι στρατηγός λειτουργούσε πάντα ως στρατιώτης με ακούραστη αυταπάρνηση για να υπηρετήσει τις πολύτιμες αξίες του, τις αρχές του, τα πιστεύω του και την ιδιαίτερη πατρίδα του.

Ο άνθρωπος εκτός από εξέχων μέλος των φορέων που δραστηριοποιήθηκε υπήρξε πραγματικός πατρικός φίλος που έδινε συμβουλές και σε προέτρεπε στη δραστηριοποίηση.

Κινητήριος δύναμη και «γερές πλάτες», άνθρωπος που μπορούσες να στηριχτείς και να εμπιστευτείς. Η αγνότητα των συναισθημάτων του ήταν ξεκάθαρη όπως επίσης και η καλοπροαίρεση που είχε όταν πρόκειται για νέα δημιουργία.

Η συνέχεια των αξιών του και της λεβεντιάς του αφήνεται σαν παρακαταθήκη στην οικογένειά του που ο πόνος της ελπίζω να απαλύνεται κάθε φορά που όλοι εμείς θα μιλάμε πάντα για τις όμορφες εικόνες και σκέψεις που μας έχει χαρίσει ο Χριστόφορος.

Τέτοιοι αληθινοί άνθρωποι θα λείπουν πάντα όταν χάνονται.

Καλό σου ταξίδι, καμάρι της Ηπείρου».

Άννα Μπουρατζή-Θώδα

Αποχαιρετισμός της Ηπειρώτισας

Μέσα σε βαθειά συγκίνηση οι Ηπειρώτες της Αθήνας αποχαιρέτησαν την Άννα Μπουρατζή, που έφυγε απ΄ τη ζωή σε ηλικία 89 χρονών. Η κηδεία της έγινε στο Δημοτικό Κοιμητήριο του Βύρωνα στις 26 Ιουλίου 2022.

Με την αναγγελία του θανάτου **η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (ΠΣΕ)** εξέδωσε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου: «Η συγκλονιστική είδηση. Ο θάνατος της Άννας Μπουρατζή-Θώδα. Η Άννα Μπουρατζή-Θώδα ήταν μια ατόφια Ηπειρώτισσα, με εξαιρετικό ήθος, δημοκρατική δραστηριότητα και θαυμαστή γνώση του Ηπειρώτικου πολιτισμού. Υπηρέτησε την Ήπειρο με τα έργα της ως πνευματικός δημιουργός και με την άοκνη δράση της στην Ηπειρώτικη αποδημία. Διετέλεσε Αντιπρόεδρος της ΠΣΕ, Έφορος Πολιτισμού, Τύπου, Ταμίας, υπεύθυνη Γυναικών, μέλος της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας».

Στην κηδεία της παραβρέθηκαν εκ μέρους του ΔΣ της ΠΣΕ οι: **Σωτήρης Κολιούσης,** Γενικός Γραμματέας, Αλέξανδρος Λαμπρίδης, Β΄ Αντιπρόεδρος, **Γιάννης Νάκης** και **Γιώργος Μουσγάς,** μέλη του ΔΣ. Επίσης παραυρέθηκε η **Βίκη Αράπη-Καραγιάννη,** πρώην έφορος Πολιτισμού της ΠΣΕ.

Ο **Παναγιώτης Μπουρατζής,** ανεψιός της Άννας, είπε: « Στο καλό Άννα Ηπειρώτισσα, ποιήτρια, αγωνίστρια, λουλούδι της ζωής. Τούτος ο χωρισμός πάντα είναι πικρός αλλά και αναπόφευκτος. Όμως εσύ παρά τις φουρτούνες που πέρασες, φεύγεις στην ώρα σου , αφήνοντας πίσω σου ευωδιές και αρώματα, πολύχρωμα ανθοφόρα λιβάδια να περπατήσουν και να γευτούν τους καρπούς σου οι νεώτεροι».

Ο επικήδειος του Σ. Κολιούση

Εκ μέρους του ΔΣ της ΠΣΕ, αλλά και της «Ηπερωτικής Συσπείρωσης» αποχαιρέτησε την **«Άννα της Αντίστασης, Άννα της ποίησης, Άννα της ζωγραφικής, Άννα Ηπειρώτισσα»,** ο Σ. Κολιούσης, ο οποίος είπε:

«Η Άννα Μπουρατζή, κόρη του αξιωματικού του Ελληνικού Στρατού **Γιώργη Μπουρατζή, α**πό το Βασιλόπουλο Ιωαννίνων, ζει την κήρυξη του πολέμου του 40 στον Πύργο της Ηλείας, όπου αυτός υπηρετεί. Στο μυθιστόρημα της **"Η κόρη του Λοχαγού"** με μοναδική ευαισθησία περιγράφει την επιστράτευση, τον πηγαιμό του πατέρα στο Μέτωπο, τις νίκες επί των Ιταλών, αλλά και τις κακουχίες των Ελλήνων μαχητών, τη Γερμανική εισβολή και τη συνθηκολόγηση, την τριπλή Κατοχή, την πείνα, τους μαυραγορίτες, την ελπίδα για λευτεριά. Ο γυρισμός του πατέρα από τον πόλεμο τη χαροποιεί...Είναι η ώρα της εμφάνισης των νέων αγωνιστών. Ο **"Καπετάν Μανούσος"** είναι πια ο αξιωματικός του ΕΛΑΣ.

Οι αγώνες της αντίστασης θα σημαδέψουν το διάβα της. Μετά τον πόλεμο, ο πατέρας ακολούθησε την πορεία κάθε αγωνιστή που δεν υπέκυψε στους νέους καιρούς. Πήρε, απότακτος πια, αλλά με ψηλά το κεφάλι, το δρόμο της φυλακής και της εξορίας. Η Άννα, με χίλιες δυο δυσκολίες, σπούδασε Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς και είχε ευδόκιμη θητεία στο Υπουργείο Οικονομικών.

Ο μπάρμπα Γιώργης, μετά τη Χούντα, αναδεικνύεται στη διοίκηση της ΠΣΕ και με τον **Κώστα Νάση,** το **Ζήκο Ντίνο,** το **Μηνά Στράτη,** το **Γιώργο Τζήμα,** το **θέμη Λαμπρούση** πρωτοστατούν στην ανασυγκρότηση της Ηπειρωτικής αποδημίας. Η Άννα βαφτίζεται στη δράση της αδελφότητας Βασιλοπουλιωτών, της Πανηπειρωτικής. Ακολουθεί στα βήματα του πατέρα της και εκλέγεται στο ΔΣ της ΠΣΕ (η δεύτερη γυναίκα στην ΠΣΕ) και υπηρετεί για 3 δεκαετίες ως έφορος πολιτισμού, έφορος τύπου, έφορος πνευματικού κέντρου και αντιπρόεδρος του ΔΣ. Με τις αείμνηστες αγαπημένες **Νίκη Γκουντουβά** και **Βάσω Μάνου** θέτουν τα θεμέλια της επιτροπής γυναικών του ΔΣ και φέρνουν στο προσκήνιο την Ηπειρώτισσα γυναίκα. Τη γυναίκα του αγώνα, της αντίστασης, τη γυναίκα λογοτέχνη, τη γυναίκα εικαστικό, επιστήμονα, τη γυναίκα του μόχθου.

Η Άννα συντονίζει και το **"ΣΤΕΚΙ ΛΟΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ"** της **Αδελφότητας Βασιλοπουλιωτών,** όπου συμβάλει στην παρουσίαση σημαντικών Ηπειρωτών λογοτεχνών, καλλιτεχνών της παράδοσης. Παράλληλα εκφράζεται λογοτεχνικά, εκδίδοντας ποιητικές συλλογές, διηγήματα.. Η εναντίωσή της στους εξοπλισμούς και τον πυρηνικό όλεθρο γίνεται κεντρικό σημείο του γραπτού της...Στην ποίηση της δεν υπάρχει ήττα, δεν υπάρχει χαμός και τέλος, αλλά η αρχή πάντα μιας νέας νίκης μέσα στην αέναη ροή της ιστορίας ενός λαού σαν του δικού μας με την παράδοση της περηφάνειας και της πίστης στο όραμα της λευτεριάς, της αξιοπρέπειας και της δικαιοσύνης. Η πένα της αντλεί από την Ήπειρο το κλάμα και την κραυγή, τον ξενιτεμό, το μοιρολόι. Η ποίηση της, τα γραπτά της, είναι Ηπειρώτικα. Μέσω της θειάς Αλέξως, της γιαγιάς Καλλιρρόης *"... στοράει χθεσινά και τωρινά* .

Πολυσύνθετη προσωπικότητα, απλώνεται και παραπέρα. Στη ζωγραφική. Αυτοδίδακτη εικαστικός, ζωγραφίζει, κάνει κολλάζ... Η ποίηση της Άννας έδεσε και συμπορεύτηκε με τη χρωματική απόδοση. Εκλέγεται για πολλές θητείες και έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην Εταιρία Ελλήνων Λογοτεχνών το ιστορικό σωματείο που πρώτο πρόεδρο είχε τον Ξενόπουλο και που ακολούθησαν ο Μαλακάσης, ο Σικελιανός, ο Καζαντζάκης ...»

Και κατέληξε: «Στα 40 χρόνια που περπατήσαμε μαζί, η πληθωρική σου προσωπικότητα, αποδείχθηκε τόσο διαυγής και τόσο σεμνή, τόσο ευαίσθητη, αλλά και ανυποχώρητη στην υπεράσπιση του δίκιου, τόσο ευγενική, αλλά και τόσο σαρκαστική στη στηλίτευση της αδικίας, της εγωπάθειας, του παραγοντισμού. Έβλεπες όσους μετρούν το μπόι τους στον ίσκιο του απογεύματος και ίσια, καθαρά μέτραγες το δικό σου μπόι στο καταμεσήμερο, να μην απλώνεται περσότερο. Όμως, Άννα, το διάβα σου στη ζωή απέδειξε πόσο μεγάλη πραγματικά υπήρξες... Καλό ταξίδι».

Χρήστος Ζώτος
1937-2022

Με την αγγελία του θανάτου του Χρήστου Ζώτου, του μεγάλου αυτού λαουτιέρη, με τον οποίο η ΠΣΕ είχε συνεργαστεί πολλές φορές εκδόθηκε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου.

«Απεβίωσε ο **Χρήστος Ζώτος**, κορυφαίος δεξιοτέχνης του λαούτου, δάσκαλος, αληθινός ιεροφάντης, που μας αποκάλυψε τα «ιερά απόρρητα» της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής.

Πηγαίος και αστείρευτος με το παίξιμό του συμπύκνωνε όλη τη μεταπολεμική ιστορία που αφορά την παραδοσιακή μας μουσική. Ο **Χρήστος Ζώτος** με καταγωγή από την Πρέβεζα γεννήθηκε το 1937 στην Κανδήλα Αιτωλοακαρνανίας και καταγόταν από οικογένεια μουσικών. Άρχισε να μαθαίνει βιολί στα έντεκά του χρόνια και λίγο αργότερα άρχισε να παίζει λαούτο. Δεκαέξι χρονών πηγαίνει στην Άρτα, όπου συναντάει και μαθητεύει για 2 χρόνια στο μεγάλο δάσκαλο του λαούτου Γεράσιμο Λάλο. Αργότερα συνεργάστηκε με τον Βασίλη Σαλέα και το Βασίλη Σούκα και συνέχισε να παίζει κυρίως στην Ήπειρο και Αιτωλοακαρνανία αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Διέκοψε την ενασχόλησή του με τη μουσική από το 1969, όταν έφυγε μετανάστης στον Καναδά, έως το 1982. Με την επιστροφή του ξεκίνησε ξανά τις εμφανίσεις, ενώ ηχογράφησε και για την Ελληνική Ραδιοφωνία και συνεργάστηκε με γνωστούς Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες παραδοσιακής μουσικής, όπως ο Ιρακινός ουτίστας Μουνίρ Μπασίρ. Ίδρυσε δική του σχολή λαούτου και λαϊκής μουσικής στην Αθήνα, ενώ δίδαξε και στο Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής του Πανεπιστημίου Ηπείρου.

Με χαρά συμμετείχε σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας.

Είναι ένα αληθινό παραδοσιακό κεφάλαιο και όπως, πολύ σωστά, ειπώθηκε «η φυσική του παρουσία θα μας λείψει αλλά η μουσική του παρουσία θα είναι πάντα εδώ και θα καθορίζει τη μουσική μας παράδοση που ο **Χρήστος Ζώτος** υπηρέτησε με πίστη, αφοσίωση και καθαρότητα».

Στην οικογένειά του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια».

Ιστορικά και Παραδοσιακά Ανάλεκτα

Το καγκελάρι

Ο πάνδημος πανηγυριάτικος χορός των Τζουμερκιωτών

ΤΟ Ηπειρώτικο πανηγύρι! Σ' αυτό αποτυπώνεται ολόκληρη η Ήπειρος, ο σύνδεσμος με τον τόπο μας, η σύνθεση των βιωμάτων και η αναζήτηση της Ηπειρώτικης ομορφιάς. Σε πολλά μέρη της Ηπείρου έχουμε τραγούδια και χορούς που χορεύονται μόνο σ' αυτά τα μέρη. Αυτό γίνεται και στα Τζουμέρκα με το καγκελάρι.

Και τότε ακούγεται το τραγούδι: «Ο ήλιος βασιλεύει και η μέρα σώνεται»

Λίγο πριν δύσει ο ήλιος αρχίζει «το μεγάλο, πάνδημο και κοσμογονικό πανηγύρι του χωριού». Αυτό που όλοι περιμένουν ένα χρόνο. Όλοι μπαίνουν στο χορό, όλοι τραγουδούν, όλοι χορεύουν. Και αυτοί που δεν ξέρουν χορό, πιέζονται αλλά κάπως τα καταφέρνουν. Γιομίζει χορευτές/τριες για τα καλά η πλατεία του χωριού.

Πριν από τον καγκελάρι έχουμε την προθέρμανση. Προηγούνται γνωστά, «στρωτά» χορευτικά τραγούδια. Τέτοια είναι τα: Τζουμέρκα μου περήφανα, Ο ήλιος βασιλεύει και η ημέρα σώνεται, Ψηλά στην Κωστηλάτα, Τον είδες τον αμάραντο σε τι γκρεμό φυτρώνει, Ο Βλαχοθανάσης κ.α.

Κι όταν «αρμαθιαστούν» όλοι/ες και η αλυσίδα του χορού καλύψει όλη την περιφέρεια της πλατείας, αρχίζει το καθαυτό καγκελάρι.

Μπροστά μπαίνουν έμπειροι οδηγοί. Ο κορυφαίος του χορού καθοδηγεί και χαράσσει τους πολλαπλούς σχηματισμούς, αντικριστών σειρών. «Διπλοκάγκελα, Τριπλοκάγκελα, Πεμπτοκάγκελα».

Το τραγούδι

Παραθέτουμε τα λόγια του χορού όπως τα δημοσίευσε ο Μιχάλης Χάρος στο βιβλίο του «Τζουμερκιώτικοι Δημοτικοί Αντίλαλοι», Ιωάννινα 2006, ο οποίος κατέγραψε την Παρασκευή Κοντογιώργου-Φίλου ετών 76 και τον Ηλία Φίλο ετών 81, όπως τραγούδησαν το Καγκελάρι το 2004.

Καγκελάρι στα θεοδώριανα, Κώστας Μπαλάφας, από το λεύκωμα: «Ήπειρος», Εκδόσεις Ποταμός - Μουσείο Μπενάκη, 2003

Στο «Καγκελάρι

Τέτοια ν' ώρα ήταν εψές, τέτοια και παραπροψές
στο χορό που χόρευαν που χόρευαν όλ' αγόρια
και παιδιά,
όλ' αγόρια και παιδιά και κορίτσια ανύπαντρα.
Μες στη μέση στο χορό κάθεται χρυσός αϊτός
και τροχάει τα νύχια του, τα χρυσά φτερούδια του,
τα χρυσά φτερούδια του, τα βασιλικούδια του,
το θεό παρακαλεί να του δώσει δύναμη:
Δύναμη και προθυμιά, για να μπω ν' αδράξω μια,
κι αν δεν την εδιάλεγα, νάπεφταν τα νύχια μου,
τα χρυσά φτερούδια μου, τα βασιλικούδια μου.
Συ που σέρνεις το χορό, σαν κλωνί βασιλικό,
σαν κλωνάρ' αμάραντο,
να τούχα μες στον κήπο μου, να το συχνοπότιζα,
Τετραδοπαράσκευο και Σαββατοκύριακο,
κάνε κύκλες το χορό, κάνε κυκλοκάγκελα,
κάνε πρώτο κάγκελο, πρωτοκαγκελίσματα.
Συ που σέρνεις το χορό, σαν κλωνί βασιλικό,
σαν κλωνί βασιλικό, σαν κλωνάρ' αμάραντο,
κάνε διπλοκάγκελο διπλοκαγκελίσματα.
Συ που σέρνεις το χορό,
κάνε τριπλοκάγκελο, τριπλοκαγκελίσματα
(«τετρακάγκελο, πεμπτοκάγκελο κλπ»)

Συ που σέρνεις το χορό, τράβα σιάξε το χορό,
είμαι ξένος και θα ιδώ και θα πάω να μολογώ,
στα χωριά που θα διαβώ, κείνο που είδα εκειο θα πω.
Μες τον πέρα μαχαλά πέθανε μια καλογριά,
και την παν' στην εκκλησιά με λαμπάδες με κηριά,
με λαμπάδες με κηριά μ' ασημένια θυμιατά,
μ' ασημένια θυμιατά, με καθάρια λειτουργιά,
με καθάρια λειτουργιά, με λαμπρά 'κονίσματα,
κι ο παπάς από κοντά, ψάλλοντας διαβάζοντας,
ψάλλοντας διαβάζοντας και μυρολογίζοντας:
Ωχ εμένα καλογριά, όπου σ' είχα συνοδειά,
όπου σ' είχα συνοδειά, πάδσα γιόμα και βραδιά,
πάσα γιόμα και βραδιά και ταχιά στην Εκκλησιά.
Μα τον Άγιο Άι Γιώργη, στο χορό να μπούνε όλοι.
Μά τον Άγιο Νικόλα, τι χορός θα γίνει τώρα.
Μα τον Άγιο Κωνσταντίνο τον χορό δεν τον αφήνω.
Μα τον Άγιο Αρσένη, στο χορό να μπουν οπι ξένοι.
Μα τον Άγιο -Άι Γιάννη, ο χορός πάει γαϊτάνι.
Μα τον Άγιο Θανάση, ο χορός να μη χαλάσει.

Ο χορός «Κύκλες» και οι ρίζες του

Μιχαήλ Χάρου
Τζουμερκιώτικοι Δημοτικοί Αντίλαλοι, Ιωάννινα 2006

«Ο χορός "Κύκλες" η "Καγκελάρι", ή "Μπαϊραχτάρης" είναι η σπουδαιότερη εκδήλωση της χρονιάς στα Τζουμερκοχώρια. Σοβαρός, μεγαλοπρεπής, επιβλητικός και καθολικής συμμετοχής χορός ανοίγει την αυλαία του ολονύκτιου γλεντιού. Οι σεβαστότεροι στην ηλικία και γνώστες του χορού και του τραγουδιού αρχίζουν το χορό και το τραγούδι και οι επόμενοι ακολουθούν το ρυθμό του χορού, επαναλαμβάνοντας κάθε στίχο των πρωτοχορευτών. "Τα τραγούδια που με αυτόν τον τρόπο τραγουδιούνται και χορεύονται, δηλ. να λέει ο πρώτος ή κάποιος άλλος ένα στίχο και να ξαναλένε οι άλλοι χορευτές, θυμίζουν τον αρχαίο «διθύραμβο» και αρχαίοι χοροί σωθήκανε μέσα στη ζωή του νεότερου Έλληνα" γράφει ο Ηλίας Βουτιερίδης.

Η παράδοση λοιπόν έσωσε ως τις μέρες μας στον τζουμερκιώτικο χορό ορισμένες βασικές ιδιότητες και ομοιότητες του αρχαίου χορού: την κυκλικότητα, τις αναδιπλώσεις, το διαλογικό τραγούδημα, την ετήσια τέλεσή του, την καθολική συμμετοχή και την τριήμερη διάρκεια του πανηγυριού.

Και στα λόγια του τραγουδιού υπάρχουν λέξεις, που εκφράζουν αρχές και αξίες της αρχαίας ελληνικής κοινωνικής ζωής, ή έχουν την παλιά τους συμβολική σημασία, όπως:

α. οι ξένοι. "Στο χορό να μπουν οι ξένοι" λέει το τραγούδι. Όλα τα Τζουμερκοχώρια είναι ονομαστά για τη φιλοξενία τους και οι ξένοι είναι καλοδεχούμενοι και αξιοσέβαστοι, όπως ανέκαθεν για τους Έλληνες οι ξένοι ήταν ιερά πρόσωπα, που προστάτευε ο "Ξένιος" Δίας. Απαράγραπτο καθήκον-υποχρέωση ήταν, όπως και τώρα, η περιποίηση και η φιλοξενία τους. Ένας αρχαίος νοικοκύρης στην "ΗΛΕΚΤΡΑ" του Ευριπίδη αντικρίζοντας ξένους να προσπερνάνε το σπίτι του, βγαίνει και φωνάζει: "Χαίρετε ξένοι... σήμερα πρέπει να μείνετε και να φάτε στο σπίτι μου" και ένας χορευτής στους "Βατράχους" του Αριστοφάνη ευχαριστεί τους ξένους, που σκόρπισαν χαρά, ευτυχία και αγαλλίαση στους συντοπίτες του με τη συμμετοχή τους στη γιορτή και στο χορό.

β. Ο αετός. Το τραγούδι τον θέλει σε επίσημη θέση μέσα στο χορό, χρυσοστόλιστο και πανέμορφο. Η ελληνική μυθολογία τον θεωρούσε πτηνό ιερό, θεϊκό, ουράνιο, ευνοούμενο και αγαπημένο σύντροφο του Δία, που κρατούσε το φοβερό του όπλο, τον κεραυνό και μετέφερε στους ανθρώπους τις θελήσεις, τις αποφάσεις και τα μηνύματά του. (...) Έτσι στην αρχαία ποίηση (Αισχύλο, Σοφοκλή, Αριστοφάνη κ.α.) ο αετός συμβολίζει τη δύναμη, την υπεροχή, τη δικαιοσύνη του Δία και την ομορφιά. Στα δημοτικά μας τραγούδια πλουτίστηκαν οι συμβολισμοί του και πέρα από αυτά συμβολίζει τον πρωτοκλέφτη καπετάνιο, τον επαναστάτη, την ελεύθερη ζωή, την περηφάνια, την ομορφιά, την ακμαιότητα και την ορμή της νιότης.

Στο τραγούδι μας ο αετός είναι το ερωτοχτυπημένο παλικάρι. Οι αναδιπλώσεις του χορού έφερναν απέναντί τους αγόρια και κορίτσια και δινόταν η ευκαιρία να κοιταχτούν από κοντά και να γλυκομιλήσουν οι καρδιές με τα μάτια και το χαμόγελο. Άλλοτε τη βραδιά εκείνη τελείωναν πολλά συνοικέσια.

γ. Η καλογριά: Η λέξη εδώ σημαίνει ιερωμένη καλόγρια, μοναχή, αλλά και μια καλή γριούλα. Γριές είτε καλές, καλοστημένες, καλοσυνάτες, είτε άσχημες, ρυτιδωμένες, ερείπια, παρουσίαζαν στις κωμωδίες τους οι αρχαίοι κωμικοί, προπαντός ο Αριστοφάνης (" Εκκλησιάζουσες", " θεσμοφοριάζουσες", " Λυσιστράτη"). Σατίριζαν ελαττώματα, ιδιοτροπίες, παραξενιές τους και την ασχήμια των γηρατειών, για να δημιουργήσουν χαρούμενη διάθεση, ευχάριστη ατμόσφαιρα και να προκαλέσουν γέλια. Το ίδιο γίνεται και στα δημοτικά μας τραγούδια. Πρόσωπα ιερωμένα, καλογριές, καλόγεροι, παπάδες, ακόμη και παπαδιές είναι μόνιμος στόχος και θέμα άκακης ειρωνείας, γέλιου, αστειότητας και ευθυμίας, χωρίς να προσβάλλεται ή να ντροπιάζεται κανένας και τίποτε. (...) το τραγούδι μας, πριν απ' την καλογριά, πρόβαλε τον αετό, δηλαδή τον όμορφο ερωτευμένο λεβέντη, τα νιάτα και την ομορφιά. Στην ακαταδάμαστη ερωτική ορμή της νιότης, που ο αετός συμβολίζει, δεν ταιριάζουν και δεν συμβαδίζουν γηρατειά, κακό ντύσιμο, άχαρη εμφάνιση και ασχήμια. Έτσι εξωραΐζει η λαϊκή ψυχή τον έρωτα, όπως και ο αρχαίος ποιητής.

«Οι στίχοι του τραγουδιού παρουσιάζουν τεχνικές ατέλειες. Αυτές δικαιολογούνται από το γεγονός ότι χρόνο με τον χρόνο οι τραγουδιστές-χορευτές αυτοσχεδιάζουν πρόχειρα, προσθέτοντας, αφαιρώντας ή παραλλάσσοντας στίχους που με τον καιρό καθιερώνονται. Γι' αυτό το τραγούδι από χωριό σε χωριό, ακόμη και από χρόνο σε χρόνο στο ίδιο χωριό, παρουσιάζει μικροδιαφορές» Χρήστος Α. Παπακίτσος, Από την Τζουμερκιώτικη Λαλιά στη Λαϊκή μας Παράδοση, Αθήνα 2006

Πανηγύρι Άγναντα Άρτας, 27.7.1924 (Φωτ.: Αρχείο Αδελφότητας Αγναντιτών Αθήνας)

Κυψέλη Άρτας. 1904. Χωριανοί στην κάτω πλατεία με τις σκαμνιές (εκεί που σταθμεύουν σήμερα τα αυτοκίνητα), μπροστά από το σχολείο που υπήρχε εκεί, την Τρίτη του Πάσχα, λίγο πριν το χορό και το πανηγύρι που γινόταν τότε σ' αυτόν το χώρο.
(Από το φωτογραφικό αρχείο της Ευγενίας Γαλαζούλα)

δ. Επίκληση των αγίων: Καλούνται οι Άγιοι να συμπαρασταθούν στο χορό, για νάναι όμορφος, εντυπωσιακός και αξιοθέατος, για να "στρώσει" όπως οι παλιότεροι έλεγαν και να τελειώσει ευχάριστα. Ο λαός θέλει τους Αγίους του, προστάτες και συμπαραστάτες στο χορό και στις κοινωνικές του εκδηλώσεις, όπως ακριβώς τους θέλει στην καθημερινότητά του. Οι Τζουμερκιώτες κατά τις γιορτές των Αγίων έχουν την ευκαιρία να συγκεντρώνονται στις εκκλησίες, να ανταμώνουν και εκεί να γίνονται τα καλύτερα πανηγύρια.

Από την ομηρική εποχή στη δημοτική ποίηση επικρατούσε η συνήθεια σε κάθε εκδήλωση να γίνεται απαραίτητα η επίκληση αρχαίων θεών, ημιθέων κλπ., για να τους εξευμενίζουν. Στον Όμηρο υπάρχουν πολλές επικλήσεις θεών, στη δε Ιλιάδα μία προς τον Απόλλωνα (Α, στ. 472-4) όμοια με του τραγουδιού μας. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε με συνέπεια και πολλές φορές οι ποιητές έφθαναν σε υπερβολές και ακρότητες, όπως π.χ. ο Αριστοφάνης ("θεσμοφοριάζουσες"), που σε μικρό άσμα χορού επικαλείται ονομαστικά έντεκα θεούς και στο τέλος όλους τους ολύμπιους θεούς και τους άλλους των Δελφών και της Δήλου. Οι αρχαίοι δεν διαχώριζαν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και δοξασίες απ' τις κοινωνικές και κοσμικές τους υποχρεώσεις και εκδηλώσεις. Έτσι και οι Τζουμερκιώτες δεν διαχωρίζουν τους Αγίους τους από τις κοινωνικές και κοσμικές τους εκδηλώσεις και συναθροίσεις».

ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΕΣ - ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ (Ι.Λ.Ε.Τ)

Η Άγναντα είναι η έδρα της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Τζουμέρκων (Ι.Λ.Ε.Τ.)

Η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1998 από μια ομάδα παλιών συμμαθητών που συναντήθηκαν για πρώτη φορά τον Αύγουστο του 1993 στην Άγναντα, την έδρα του Γυμνασίου από το οποίο είχαν αποφοιτήσει.

Έχει έδρα την Άγναντα, για ιστορικούς λόγους, αλλά αγκαλιάζει ολόκληρο τον ευρύτερο χώρο του ορεινού συγκροτήματος των Τζουμέρκων — από τον ποταμό Αχελώο μέχρι τις ανατολικές πλαγιές του Ξηροβουνίου και τις νότιες πλαγιές του Λάκμου (Περιστερίου).

Βασικός της στόχος είναι η συγκέντρωση και διάσωση όλων των τεκμηρίων του πολιτισμού των Τζουμέρκων, η συστηματική καταγραφή και μελέτη της προφορικής παράδοσης και της συλλογικής μνήμης των Τζουμερκιωτών.

Καταστατικός στόχος και πρωταρχική της επιδίωξη είναι ο συνεχής εμπλουτισμός του Λαογραφικού Μουσείου Τζουμέρκων στην Άγναντα, η ίδρυση Ιστορικού και Λαογραφικού Αρχείου και Αναγνωστηρίου, η αναβάθμιση της Βιβλιοθήκης καθώς και η έκδοση αυτοτελών μελετών και επιστημονικών εργασιών σχετικά με την κοινωνία και τον πολιτισμό της περιοχής.

Με την πολύπλευρη δράση της φιλοδοξεί να προβάλει τα Τζουμέρκα και να κινήσει το ενδιαφέρον των αρμοδίων, ώστε να ξεκινήσει μια μορφή ανάπτυξης της οποίας κύριος σκοπός θα είναι η διατήρηση και ορθή διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η εξασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπου και φύσης . Έχει συγκροτήσει ειδικές ομάδες επιστημόνων που κατευθύνουν και στηρίζουν το έργο της στους εξής τομείς: Λαογραφία, Ιστορία, Αρχαιολογία και ιστορικά Μνημεία, Λαϊκή Αρχιτεκτονική, Φυσικό περιβάλλον.

Εκδίδει κάθε χρόνο το Δελτίο της Εταιρείας «Τζουμερκιώτικα Χρονικά». Με τις αυτοτελείς εκδόσεις, τη διοργάνωση Συνεδρίων και Ημερίδων και τη συμμετοχή σε ποικίλες εκδηλώσεις συμβάλλει στη δημιουργία ολοκληρωμένης «Τζουμερκιώτικης Βιβλιογραφίας» και την ανάδειξη των όψεων του τοπικού πολιτισμού.Η ποικιλόμορφη και πολυεπίπεδη δράση της αποτελεί αντίρροπη δύναμη στην πολιτιστική ισοπέδωση, ένα είδος εσωτερικής άμυνας, που είναι συναρτημένη με τις αξίες του τοπικού πολιτισμού και με την πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής

Δραστηριότητες

Τα έως τώρα πεπραγμένα της ΙΛΕΤ δικαίωσαν τους ιδρυτές της και απέδειξαν τη δυναμική της και την αξία της.

Ένας από τους δυσκολότερους στόχους της είναι το ότι προσπάθησε και, μέχρι ενός σημείου, κατάφερε, να φέρει κοντά ανθρώπους, οι οποίοι πιθανότατα δεν θα είχαν γνωριστεί ποτέ, να δημιουργήσει δηλαδή κοινή πολιτιστική συνείδηση των Τζουμερκιωτών.

Από μόνη της αυτή η ενέργεια είναι σημαντική για την προσέγγιση των κατοίκων της περιοχής, που για χρόνια ήταν αποκομμένοι από όλους αλλά,κυρίως, μεταξύ τους.

Για να το πετύχει αυτό, έδωσε τη μάχη της σε πολλούς τομείς. Χρειάζεται ωστόσο πολλή δουλειά ακόμη, για να ξεπεραστούν οι αγκυλώσεις, που δημιουργήθηκαν επί πολλά χρόνια.

Άπλωσε τη δράση της σε όλα τα χωριά των Τζουμέρκων.

Έτσι, έχουν την ευκαιρία όλοι οι κάτοικοι της περιοχής να παρακολουθήσουν κάποιες από τις εκδηλώσεις της.

Η ετήσια Γενική Συνέλευση είναι ένα γεγονός σημαντικό και σ' αυτήν γίνονται ζυμώσεις, ακούγονται ιδέες και προτάσεις, τις οποίες τα Δ. Σ. προσπαθούν να υλοποιήσουν.Διοργάνωσε ημερίδες με ποικίλα θέματα, (αφιερώματα σε σημαντικούς Τζουμερκιώτες όπως ο **Κώστας Μπαλάφας, Στέφανος Φίλος, Γιώργος Κοτζιούλας,** στις συλλογές Δημ. Τραγουδιών, στη συλλογή Λαογραφικού υλικού κ.α), θερινά Σχολεία σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, τα οποία λειτούργησαν στην περιοχή και την έκαναν γνωστή σε ανθρώπους που, ίσως δεν είχαν ακούσει ποτέ για τα Τζουμέρκα.

Κορυφαία της εκδήλωση ήταν το Α΄ επιστημονικό συνέδριο, το οποίο διεξήχθη τον Ιούνιο του 2006, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, στις έδρες των τότε Δήμων Αγνάντων, Αθαμανίας, Πραμάντων και στην κοινότητα Ματσουκίου, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και θέμα: Ο Τόπος, η κοινωνία, ο πολιτισμός. Διάρκεια και τομές.

Ήταν ένα γεγονός, το οποίο έβγαλε από την αφάνεια τα Τζουμέρκα, στρέφοντας τα φώτα της δημοσιότητας πάνω τους και κέντρισε το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, η οποία, πρώτη φορά, προσέγγισε τόσο σοβαρά την περιοχή. Ευτύχησε, επίσης, να εκδώσει, σ' έναν τεράστιο τόμο, τα πρακτικά αυτού του συνεδρίου. Εκδίδει το ετήσιο περιοδικό Τζουμερκιώτικα Χρονικά, με πλούσια και ενδιαφέρουσα ύλη, το οποίο, πλέον, έγινε αγαπημένη συνήθεια και περιμένουν με αγωνία να το διαβάσουν, όσοι το γνωρίζουν! Εξέδωσε το 2016 την ανέκδοτη συλλογή ΔημοτικώνΤραγουδιών του Γιώργου Κοτζιούλα, η οποία παραχωρήθηκε στην ΙΛΕΤ από το γιο του ποιητή Κώστα Κοτζιούλα.

Φωτογραφίες από το Λαογραφικό Μουσείο Τζουμέρκων – Άγναντα

Έχει δημιουργήσει, στα περισσότερα χωριά , ομάδες έρευνας και συλλογής Λαογραφικού υλικού, οι οποίες προσπαθούν να συλλέξουν τα στοιχεία εκείνα του Πολιτισμού μας που τον καθιστούν ιδιαίτερο, πριν η λήθη τα εξαφανίσει.

Ίδρυσε στην έδρα της, τα Άγναντα, Λαογραφικό Μουσείο, με πλούσιο υλικό, το οποίο με χαρά πρόσφεραν οι κάτοικοι των Αγνάντων αλλά και άλλων χωριών της περιοχής, και χρόνο με το χρόνο εμπλουτίζεται. Το μουσείο έγινε πόλος έλξης για πολλούς επισκέπτες, (περίπου επτακόσιοι το χρόνο από διάφορα μέρη της Ελλάδος και του εξωτερικού) οι οποίοι έρχονται και συνδέονται ξανά με τις ρίζες τους, μέσα από τα χρηστικά αντικείμενα αλλά και τα χειροποίητα δημιουργήματα των Τζουμερκιωτών, μέχρι περίπου τα τέλη της δεκαετίας του '60. Συγκέντρωσε αρκετά βιβλία για τη βιβλιοθήκη της και προσπαθεί να βρει τρόπο να λειτουργήσει.

Εξέδωσε-σε συνεργασία με τον Δήμο Β. Τζουμέρκων- το καλοκαίρι(2021) τη μελέτη των μελών της **Γιώργου Γιαννάκη** και **Κώστα Μαργώνη** πάνω στο έργο του **Γιώργου Κοτζιούλα** «Ηπειρωτικές Περιοδείες».

Έγιναν αρκετά! Υπάρχουν πολύ περισσότερα που ελπίζουμε να γίνουν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΕΤ

1. Τζουμερκιώτικα Χρονικά .(Ετήσια έκδοση).
2. Τζουμερκιώτικη βιβλιογραφία (Στέφανος Φίλος).
3. Πρακτικά ημερίδας 2006 στους Χουλιαράδες: «Για μια ανάπτυξη στα Τζουμέρκα τον 21ο αιώνα».
4. Πρακτικά ημερίδας 2010 στα Πράμαντα: «Τοπικά Πολιτισμικά στοιχεία της ταυτότητας των Τζουμερκιωτών».
5. Τζουμερκιώτικα Χρονικά: Αφιέρωμα στον Στέφανο Μιχ. Φίλο, 2010.
6. Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού συνεδρίου για τα Τζουμέρκα, Ιούνιος 2006 (Διεξήχθη υπό την αιγίδα του υπουργείου Πολιτισμού σε Άγναντα, Βουργαρέλ-Πράμαντα-Ματσούκι) με θέμα: «Ο τόπος- Η κοινωνία- Ο πολιτισμός. Διάρκειες και τομές».
7. Αφιέρωμα στον Γ. Κοτζιούλα (για τα 60 χρόνια από το θάνατό του) «Ο Γ. Κοτζιούλας για τα Τζουμέρκα», το οποίο περιέχει τα πρακτικά της ημερίδας που έγινε στην Πλατανούσα προς τιμήν του αλλά και την ανέκδοτη συλλογή δημοτικών τραγουδιών της περιοχής (2016).
8. Εκδίδεται το καλοκαίρι η μελέτη των μελών της ΙΛΕΤ κ. Γ. Γιαννάκη και Κ. Μαργώνη στο ανέκδοτο έργο του Γ. Κοτζιούλα «Ηπειρωτικές Περιοδείες», τόμος Α΄ (2021).

«ΤΖΟΥΜΕΡΚΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Έγραψε ο Βασίλης Τάτσης

Το εν λόγω περιοδικό το εκδίδει η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων (ΙΛΕΤ) με χρηματοδότηση της Περιφέρειας Ηπείρου και διανέμεται δωρεάν. Σε μένα το δωρίζει ανελλιπώς τα τελευταία χρόνια ο κ. Κώστας Τραχανάς,

Έφορος στο τωρινό Δ.Σ. κι επιστήθιος φίλος μας, που εμφορείται από πνευματικότητα, φιλομάθεια, φιλοτιμία, ανιδιοτελή προσφορά, απλότητα και ταπεινοφροσύνη.

Τα «Τζουμερκιώτικα Χρονικά» είναι η άνοιξη στην ατμόσφαιρα της ασφυκτικής ερήμωσης των ορεινών χωριών μας. Είναι μια άνοιξη με τα χρώματα και τις μυρουδιές του χαρτιού και των ακριβών συναισθημάτων, με τον ήλιο και το καθαρό φως της τοπικής ιστορίας, με τον δυνατό και ζείδωρο άνεμο των αετόμορφων Αθαμανικών βουνών, με τη δύναμη της πέτρας και τη βλάστηση της πνευματικής κίνησης που ανέκαθεν χαρακτήριζε και χαρακτηρίζει τους ορεινούς συμπατριώτες μας.

Το περιοδικό αυτό μου κρατάει συντροφιά αρκετά χρόνια τώρα. Αποτελεί για μένα έναν από τους πιο πολύτιμους οδηγούς της τοπικής μας ιστορίας και της παράδοσής μας. Είμαι ευγνώμων γι' αυτό.Μέσα από τις σελίδες του γνωρίζω κι επικοινωνώ πνευματικά με ένα πλήθος αξιόλογων προσωπικοτήτων, με τις οποίες δυστυχώς δεν είχα καμιά άλλη δυνατότητα να συναντηθώ.

Προσωπικότητες οι οποίες διακρίθηκαν και καταξιώθηκαν, αλλά πάντα μασούν μια μπουκιά τζουμερκιώτικου ουρανού πάνω από τις ξενιτιές και τις απουσίες.

Ένας αξιοθαύμαστος πλούτος παραδόσεων, σοφίας και δημιουργικότητας είναι το κάθε τεύχος του περιοδικού, που με τον δικό του τρόπο του αναδεικνύει και προβάλλει την ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων ως ένα διαχρονικό τοπόσημο σταθερότητας, υπομονής, επιμονής, αντοχής και διάρκειας.

Προκαλεί θαυμασμό η ξεχωριστή πνευματική δύναμη των απανταχού Τζουμερκιωτών, καθώς επίσης και η πονεμένη αγάπη τους για τον τόπο τους και τα χωριά τους. Παρά τις εξελίξεις που δεν είναι πάντα ευνοϊκές, οι Τζουμερκιώτες εξακολουθούν να διακρίνονται για την οντολογική και υπαρξιακή τους σχέση με τη γενέθλια γη, για την ανατατική καταβύθιση στην ιστορία τους και στις παραδόσεις τους, και για μια νοσταλγία που δεν είναι καθηλωτική αλλά που, με τη δύναμη της μνήμης, ανανεώνει τα εσωτερικά μας τοπία που ερημώνουν από τη λήθη, την εντεινόμενη ισοπέδωση και τον ατομοκεντρικό κυνισμό του παρόντος

.Οι άνθρωποι της ΙΛΕΤ δεν είναι φυγόστρατοι. Ανήκουν στην κοινωνία των Πολιτών που υπηρετούν το νεότερο πολιτισμό και την παράδοση, μια παράδοση που είτε αποστειρώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες του lifestyle, στερούμενη νοήματος και ουσίας, είτε αλλοτριώθηκε σε τουριστική ατραξιόν και φολκλόρ.

Αντίθετα, οι πολίτες αυτοί βάζουν πλάτη και αναστηλώνουν ό τι γκρεμίστηκε ή γκρεμίσαμε, ό τι πουλήσανε ή πετάξαμε, ό τι προδώσανε κι ό τι λησμονήσαμε. Προβάλλουν το αληθινό πρόσωπο του περήφανου τόπου μας χωρίς μάσκες και προσωπεία, σφυρηλατούν συλλογικότητες, συντηρούν, τέλος, και εμπλουτίζουν την πολιτιστική μας ταυτότητα ως αντιστάθμισμα στη ραγδαία παγκοσμιοποίηση και στην πολιτιστική ομογενοποίηση.

Οι άνθρωποι της ΙΛΕΤ συγκινούν και εμπνέουν. Γιατί με συναίσθηση ιστορικότητας μετατρέπουν σε οράματα τις παρακαταθήκες των Πατέρων μας. Γιατί, όπως γράφει η πρόεδρός τους κ. Λαμπρινή Αρ. Στάμου στο τελευταίο τεύχος, «τα όνειρα δεν μπορούν να μπουν σε καραντίνα». Τα όνειρα για τον τόπο μας. Για την Πατρίδα μας!